

Marksist Bakış

Bütün Dünyanın İşçileri Birleşin!

Yıl: 4- Sayı: 18

Fiyatı: 2 TL

İŞÇİ SINIFI ÖRGÜTÜYLE GÜÇLÜDÜR!

* Türkiye’de Büyük Sermayenin
Gelişimi-III

* 1917 Ekim Devrimi: Ezilenlerin Şöleni-I

* Hamidiye Alaylarından Köy
Koruculuğuna...

* İran Tarihine ve 79 Devrimi’ne Yeniden
Bakmak

* Paskalya Ayaklanmasının 93. Yılında...

www.bolsevik.org

TEMEL İLKELERİMİZ

Ya Barbarlık Ya Sosyalizm: Tüm toplumsal ve ekonomik hayatın bir avuç kapitalistin çıkarları doğrultusunda şekillendiği kapitalist sistem varlığını, ancak savaşlarla sürdürmektedir. İşsizlik, açlık, yoksulluk, savaşlar ve doğanın tahribatının sorumlusu kapitalizm ve onun içkin özellikleri olan kar hırsı ve rekabettir. Kapitalizmde bütün zenginliği işçiler yaratır. Bu zenginliğin çoğunluğun ihtiyaçları için kullanılabilmesi ancak işçi sınıfının kolektif olarak bütün zenginliğe, üretim araçlarına el koymasıyla, üretimi ve dağıtımı kontrol etmesiyle yani proletarya diktatörlüğü ile mümkündür.

Aşağıdan Sosyalizm: Sosyalizm, ancak tüm ezilenlerin ve yoksulların desteğini alarak onlara öncülük eden işçi sınıfının kitlesel, doğrudan, militan mücadelesiyle; işçi sınıfının kendi eylemleriyle mümkündür. Sosyalizm, küçük bir azınlığın kendini kitleler yerine ikame etmesiyle kurulamaz. Sosyalizm ancak işçi konseyleri aracılığıyla aşağıdan yukarıya örgütlenen bir işçi iktidarı ile gerçekleştirilebilir. Bunun dışındaki kestirmeci, maceracı, tepeden inme her yol kaçınılmaz olarak bir azınlık iktidarıyla, kapitalizmle sonuçlanır. Marks'ın dediği gibi işçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacaktır.

Sosyal Devrim: Bu düzenin kurumları işçi sınıfına karşı kapitalistleri korumak için vardır. Bu kurumlar işçi sınıfı tarafından ele geçirilip kullanılmaz. Mevcut sistem iyileştirmeler yapılarak, yani reformlarla düzeltilemez. Sosyalizm parlamento aracılığıyla gerçekleşemez. Bir sosyal devrim zorunludur.

Yurtseverlik değil Enternasyonalizm: Bütün dünya işçileri kardeşler. İşçilerin vatani yoktur. Küresel bir sistem olan kapitalizmin tarihin çöp tenekesine atılabilmesi için işçi sınıfının uluslararası birliği zorunludur. Marks bu yüzden bütün dünyanın işçileri birleşen çağrısı yapmıştır. Ulus içindeki bütün sınıfsal ayrımları perdeleyen yurtsever ideoloji ise işçi sınıfını uluslararası düzeyde böler, bize kapitalizmin çizdiği ulusal sınırları benimsememizi öğütler. Özünde işçi sınıfını mevcut sisteme eklemlen bu ideoloji yönetici sınıfların en büyük silahıdır.

Tek Ülkede Sosyalizm Mümkün Değildir: Kapitalizm dünya ölçeğinde bir sistemdir. Bunun alternatifi olan sosyalizm de ancak dünya ölçeğinde gerçekleşebilir. Tek ülkede sosyalizmin olamayacağını görmek için Marksist olmaya bile gerek yoktur. Dolayısıyla herhangi bir ülkede gerçekleşebilecek başarılı bir devrimin kaderi (dolayısıyla tüm insanlığın kaderi), devrimin diğer ülkelere sıçramasına bağlıdır. Bu mümkündür, çünkü kapitalizmin krizleri küresel, devrimler seridir.

Ulusal Sorun: Devrimci Marksistler ezilen halkların kendi kaderini tayin hakkını savunur, ezilen halkın politik temsilcisine ulusal sorunla ilgili konularda devlet karşısında koşulsuz eleştirel destek verir. Devrimci Marksistler her türlü etnik ve dini azınlığın üzerindeki baskılara karşı çıkar, onların örgütlenme hakkını savunur.

Cinsiyetçilik: Yaşadığımız sistem kadınları ezmektedir. Kapitalizm, kadınları işyerinde ucuz iş gücü olarak, aile içinde ise yeni kuşak işçi sınıfının bedavaya yetiştirilmesinde ve ev işlerinin bedava halledilmesinde kullanmaktadır. Bu durum kadınların hayatın her alanında geri planda kalıp ezilmesine yol açmaktadır. Devrimci Marksistler her yerde cinsiyetçiliğe karşı mücadele edip, kadınların her alandaki eşitliğini savunurlar. Devrimci Marksistler insanların cinsel tercihleri nedenleriyle ezilmelerine, eşcinsellerin aşağılanmasına karşı mücadele ederler.

Devrimci Parti: İşçi sınıfının kendiliğinden mücadelelerinin bir işçi devletiyle sonuçlanabilmesi için devrimci parti zorunludur. Bu parti işçi sınıfının en ileri devrimci unsurlarını bünyesinde toplar, onların sınıf içerisindeki dağınmak etkisini merkezileştirir, onları koordine eder ve aktif siyasi hayata ve sınıf mücadelesine müdahale eder. Bu parti tüm işçi sınıfına öğretir ve ondan öğrenir. İşçi sınıfı içinde kök salmış, kitlesel bir devrimci işçi partisinin sınıf mücadelesinin kritik anlarında ve özellikle devrimci durumlarda var olması devrimin başarıya ulaşması için çok hayattır, bu yüzden böyle bir partiyi inşa etmek ertelenemeyecek bir görevdir.

Devrimci Görev: Bu ilkelere katılan herkesi Marksist Bakış Dergisi faaliyetlerini büyütme çağırıyoruz..

İçindekiler

Türkiye Büyük Sermaye Sınıfının Gelişimi-III	2
1917 Ekim Devrimi: Ezilenlerin Şölenu-I	6
Hamidiye Alaylarından Köy Koruculuğuna Kirli Savaşın Geçmişi	11
İran Tarihine ve 79 Devrimi'ne Yeniden Bakmak	16
ABD'nin Hegemonya Mücadelesi ve Pakistan	23
Paskalya Ayaklanması'nın 93. Yılında Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri, İşçi Sınıfı ve Sosyalizm Mücadelesi	30
Komintern'in Dördüncü Kongresi Tarafından	
Kabul Edilen Taktikler Üzerine Tezlerden Bölümler	38

MARKSİST BAKIŞ

Üç Aylık Politik Dergi

Yıl: 4 Sayı: 18 Kasım 2009

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşe Şensöz

Yayın İdare Adresi: Kocatepe Mah. Selanik Cad. No: 23/17

Kızılay/ANKARA Tel: 0 312 480 95 60

Baskı: Yön Matbaacılık - Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi B Blok

1.Kat No: 366 Topkapı, İstanbul Tel: 0-212-544 66 34

Yayın Türü: Yaygın süreli, üç aylık

İletişim İçin:

E-mail: marksistbakis@yahoo.com

Büro-Adres: Kocatepe Mah. Selanik Cad. No: 23/17

Kızılay/ANKARA

Türkiye Büyük Sermayesinin Gelişimi-III

...yeni bir emek-sermaye ilişkisi tanımlanıyor, egemen sınıf ulusal ve uluslararası arenada kendi saflarını yeniden düzenliyor, eskiyen teknolojiler saf dışı bırakılarak, daha genişlemeci ve dinamik yeni ürünler, üretim teknolojileri ve yönetsel-idari uygulamalar devreye sokulmaya çalışılıyordu. Bu, dünyanın her yerinde büyük dirençlerle karşılaştı. Turgut Özal'ın, Demirel'in başkanlığında ABD'den gelerek Türkiye'de uygulamaya sokmaya çalıştığı 24 Ocak kararlarının uygulanması, işçi sınıfının muhalefeti nedeniyle mümkün olmadı. Bu programı ancak bir darbe uygulamaya sokabilirdi.

1950'lerin ikinci yarısında giderek yoğunlaşan rejimin ekonomik ve siyasi bunalımı 27 Mayıs askeri darbesiyle giderildi. Daha önce değinildiği gibi DP'nin kendi yöneticilerinin de sınıfsal orijini olan ticari ve tarımsal burjuvazi lehine uygulamaları, dünyada gelişen sanayi odaklı birikim modeline mesafeli duruşu, DP iktidarının egemen sınıf katındaki desteğinin hızla erozyona uğramasına sebep olmuştu. Neticede Türkiye büyük sermayesinin temel taşları, askeri darbe seçeneğine yöneldiler. Uluslararası durumun da askeri darbe için elverişli olduğu bir ortamda beklenen oldu ve askeri darbe egemen sınıfın geniş bir bölümü ve orta sınıfların desteği ile gerçekleştirildi.

Askeri rejimin ilk dönemlerdeki kafası karışık hali, net bir programının olmaması durumu fazla uzun sürmedi. Daha radikal beklentiler içinde olan alt rütbeli sağ ve sol radikaller cuntadan tasfiye edildiler. Böylelikle cuntanın kapısını araladığı yeni dönemin temel özellikleri netleşmiş oldu. Her ne kadar Kemalizm ile malul sol çevreler, 27 Mayıs'ı ilerici bir hamle olarak varsaysalar da yeni dönemin ekonomik politikaları, Türkiye büyük sermayesinin ve uluslararası tekellerin istediği yöneydi.

Sanayileşmenin Mahiyeti

Türkiye emekçi sınıflarından gasp edilenler bu dönemde sanayileşmeye hasredilecek ve kapitalist sanayileşme bu dönemde atılım yapacaktı. Sanayileşmeye verilen önem birinci 5 yıllık kalkınma planında çok net olarak görülür. Devlet kaynakları, sanayileşmenin alt yapısını kolaylaştıracak yatırımlara yoğunlaştırılır. Söz konusu sanayileşme stratejisi, adına ithal ikamecilik denen bir dolandırıcılık usulüdür. İthal ikameciliğin temel

mantığı daha önceleri mamul mal olarak ithal edilen ürünleri yurt içinde üretmektir. Diğer taraftan, Türkiye kapitalizmi kendi kaynakları ile ne gerekli sermaye birikimine, ne teknolojiye ne de insan kaynağına sahiptir. Bu yüzden söz konusu sanayi atılımı montaj sanayisi ile sınırlıdır. Yani teknoloji dışarıdan ithal edilir, ara mallar, makineler kimi durumda da insan kaynağı hepsi ithaldir. Geriye kalan sadece dışarıdan alınan bu üretim unsurlarının yurt içindeki montaj fabrikalarında birleştirilmesidir. Bunun anlamı dayanıklı tüketim malları ve otomotiv sanayinin montaj kısmı yurt içinde gerçekleştirilecektir.

Bu dönemki sanayileşme kendi yeniden üretimini gerçekleştiren, kendi dinamiğini yaratan bir sanayileşme hamlesi hiç olmadı. Hammadde, kalifiye emek gücü, gerekli teknoloji ve finansmanla ara malı ve makine üretebilen, mamul malların satışını iç ve dış pazarda kitlesel olarak gerçekleştirebilen, kısacası kendi kendine ayakta durabilen bir sanayi rejimi asla var olmadı.

Türkiye kapitalist sınıfları yine en zahmetsiz ve en kestirme yoldan "işlerine" baktılar. Önceki dönemlerde bu unsurlar devletten ithalat tekeli hakkına sahiptiler. Böylelikle, ithalatını gerçekleştirdikleri malları iç pazarda rekabetten özgür olarak çok yüksek kar marjlarıyla satabiliyorlardı. Kapitalistler, bu dönemdeyse

belirli malul malların montajını yapıp satma tekeline sahiptiler. Montaj sanayisi için gerekli ara malı ve sermaye mallarının ithalatı sadece belirli kapitalistlere özel izne tabi olarak veriliyordu. Üstelik bu malların toptan dağıtımını ve perakendeciliğini de kendileri yaparak aşırı karlar elde ediyorlardı. Böylelikle Türkiye kapitalist sınıfları sadece sanayide değil buradan finans alanına da sıçrayarak tekelleri bir yapılanma içine girmiştir. Koç, Sabancı, OYAK, Eczacıbaşı gibi büyük holdingler bu dönemin vurgunları ile semirmişlerdir.

Yine bu noktada yabancı sermaye ile yerli sermaye arasındaki büyük işbirliğinden söz etmek gereklidir. Örneğin belirli iki büyük kapitalist için otomobil montaj yapma ve bunu iç pazarda satma tekeli veriliyordu. Bu iki grup biri İtalyan, diğeri Fransız büyük otomobil üreticileri ile anlaşma yapıyorlardı. Buna göre bu iki grup kurdukları montaj fabrikalarında İtalya ve Fransa'dan ithal ettikleri teknoloji, ara malı ve makine ile bu otomobillerin montaj işini yapıyorlardı. Sonra da bu otomobiller iç pazarda fahiş fiyatlarla satılıyordu. Dolayısıyla Türkiyeli bu iki kapitalist grupla Fransız ve İtalyan devleri artı değeri birlikte paylaşmış oluyorlardı. Yabancı şirketlere patent hakkı için büyük bedeller ödeniyordu. Sonrasında Türkiye'ye sürekli olarak ara malı, teknoloji ve makine satan bu dev tekeller Türkiye pazarında tekel konuma erişmiş oluyorlardı. Yani, aslında tek kuruluş yatırım yapmadan büyük bir pazarı sömürme ve sektörü tek başına elinde tutma şansını elde etmiş oluyorlardı.

Emekçi sınıfların nasıl soyulduğunun bir örneği de montajı yapılan bu malların fiyatlarının OECD ülkelerine kıyasla çok daha yüksek olmasıdır. Rekabetin olmadığı, fiyat serbestinin var olduğu bir ortamda burjuva devlet, Türkiyeli kapitalistler ve uluslararası ortakları emekçi sınıfları soymuşlardır. Şöyle ki bu yüksek fiyatın bir kısmı devletin söz konusu malların satışından aldığı yüksek vergilerden bir kısmı uluslararası şirketlerin sattığı hammadde ve ara malların fiyatının yüksekliğinden geri kalan kısmı da Türkiye'deki kapitalistlerin elde ettiği aşırı kardan kaynaklanıyordu. Bunun yanı sıra KİT'lerde üretilen mallar maliyetinin çok altındaki fiyatlarla özel sektöre veriliyordu. Ayrıca, yerli sermaye devlet kaynaklarından çok düşük faizlerle kredi elde edebiliyordu. Böylelikle emekçi sınıflardan alınan vergiler dolaylı biçimde tekrar kapitalistlere havale ediliyordu.

Toplumsal Doku Hızla Dönüşüyor

Kapitalistler cephesinde bunlar yaşanırken emekçi halk için 1960'lı yıllar yaşamlarından büyük dönüşümlerin başlayacağı yıllar oldu. Sanayileşmenin yarattığı iş imkânları kentlere doğru büyük bir göç dalgası yaratırken geleneksel ilişkiler

hızla çözülmeye başladı. Köylülük bugün de halen son demleri devam eden tarihsel gerilemesine başlarken, proleterleşen milyonlar kentlerin kıyısında sömürü düzenini tehdit edecek büyük bir potansiyel enerji olarak birikmeye başladılar. İthal ikameciliğe yaslanan sanayileşme kendini yeniden üretip genelleşecek dinamiklere sahip olmadığı için kitlesel göçün beraberinde getirdiği iş talebine asla cevap veremedi. Bu yüzden kitlesel işsizliğin yanında enformel sektörlerdeki geçici ve güvencesiz çalışma çığ gibi büyüdü. Bunun neticesinde yüz binlerce insan Avrupa kapitalizminin emek gücü ihtiyacını karşılamak üzere göç etmek zorunda kaldılar. 1970'lere gelindiğinde bu sayı milyonlara ulaşacaktı. Sanayileşmeden elde edilen artı değer tekrar buralara aktarılmamış; bu da işsizliğin çığ gibi büyümesinde ve neticede de ülke içinde ve dışarıya yapılan göçlerde büyük artışlar oluşmasına neden olmuştur. Büyük kentlere akın akın devam eden kitlesel göçün doğal sonucu konut problemiydi ve Türkiye egemen sınıfının bu soruna cevabı gecekondulaşma oldu. Göçün beraberinde getirdiği kentleşme ve konut sorununa cevap verme yeteneği olmayan Türkiye kapitalizmi kamu arazileri üzerine yapılan derme çatma yapılara göz yummakla kalmadı, gecekondulaşma sürecini dolaylı şekilde destekledi. Böylelikle milyonlarca emekçi derme çatma yapılarda, alt yapı olanaklarından tamamen yoksun olarak, tümüyle sağlıksız çevresel şartlar içerisinde yaşamaya mahkûm oldu. Kapitalistler için gecekondulaşmanın anlamı sadece kentleşme ve konut sorunu masraflarından kurtulmak olmadı ayrıca artık "ev sahibi" olan emekçilerin kira derdi olmadığı için patronlar ücretler üzerinde yukarı yönlü bir basınçtan da kurtulmuş oluyorlardı.

Artan toplumsal çelişkiler, bir araya gelen zıtlar toplumsal gerilmelerin yoğunlaşmasını beraberinde getirdi. İşçi sınıfının mücadelesi Türkiye tarihinde ilk kez başat siyasi aktör konumuna yükselirken, eşitsizliğe duyarlı gençlik kesimleri ve öğrenciler giderek daha radikalleştiler. Toplumsal devrim zil-

Artan toplumsal çelişkiler, bir araya gelen zıtlar toplumsal gerilmelerin yoğunlaşmasını beraberinde getirdi. İşçi sınıfının mücadelesi, Türkiye tarihinde ilk kez başat siyasi aktör konumuna yükselirken, eşitsizliğe duyarlı gençlik kesimleri ve öğrenciler giderek daha radikalleştiler. Toplumsal devrim zillerinin çaldığını düşünen kapitalist sınıflar ABD destekli kontra güçleri devreye sokmaya, askeri darbeler örgütlemeye, dünyanın en büyük faşist çetelerinden birisini beslemeye kendilerini zorunlu hissettiler. 12 Mart 1971 darbesi egemen sınıfın 1960'da hesap edemeyerek hazırladığı demokratik haklar içeren 27 Mayıs Anayasasını devreden çıkardı.

lerinin çaldığını düşünen kapitalist sınıflar ABD destekli kontra güçleri devreye sokmaya, askeri darbeler örgütlemeye, dünyanın en büyük faşist çetelerinden birisini beslemeye kendilerini zorunlu hissettiler. 12 Mart 1971 darbesi egemen sınıfın 1960'da hesap edemeyerek hazırladığı demokratik haklar içeren 27 Mayıs Anayasasını devreden çıkardı.

İthal İkamecilik Çöküyor

Diğer taraftan 12 Mart darbesinin sınıf hareketini durdurabilmesi kısa bir süre için mümkün oldu. Emekçi sınıflar ve gençlik bu sefer çok daha güçlü bir şekilde geri geldi. Kapitalist ekonominin tıkanması sınıf hareketinin sıçramasında belirleyici oldu. İthal ikameci model dünya çapında patlak veren aşırı üretim bunalımının paralelinde iflas etti. Sanayiye çevirecek ara malı ve hammadde ithalatı için sürekli bir döviz rezervine ihtiyaç vardı. Projenin ismi ithal ikamesi idi, ama aslında ithalata daha da bağımlı bir sanayileşme ve ekonomi gelişmişti. Oysa, kapitalizmin dünya çapındaki iflasının durumu daha da ağırlaştırması bir yana elde avuçta para kalmamıştı. Alınan borçların faizleri astronomik rakamlara ulaşmıştı, borçların çevrilebilmesi mümkün görünmüyordu. Sanayinin çarklarının dönmesi için gerekli sermaye malları, ara mallar ve teknolojiyi ithal etmek için gerekli döviz suyunu çekmişti. Demirel'in 5 cente muhtacız veciz deyişi bu gerçeği yansıtıyordu. Bütün bu durumda dünya çapında artan petrol fiyatlarının ağırlığı eklenince sanayi durma noktasına geldi. İthalatta ve üretimde yaşanan tıkanma sonucunda enflasyon büyük oranda tırmanma gösterdi. Ekonomi felç durumdaydı ve hemen hemen her türlü tüketim malzemesi için karaborsalar ve uzun kuyruklar oluşuyordu. Bu koşullar altında giderek politikleşen emekçi sınıflar, düzen-

le bağlarını koparmış yeni bir gençlik kuşağı Türkiye kapitalizmi için alarm zillerinin çalması anlamına geliyordu.

Ekonomik bunalım, siyasi bunalımı körüklemişti. Burjuva partileri, toplumsal hegemonyayı sağlayamıyor, burjuva politik düzlem istikrarsızlık ve çalkantılar içerisinde sarsılıyordu. Bu durumda kapitalistlerin yapabildiği en iyi şey faşist terörü emekçi hareketine karşı saldırtmaktı. Böylelikle toplum sürekli terörize edilerek burjuvazi için tek çare haline gelen darbenin alt yapısı döşeniyordu.

TÜSİAD ve ABD

Türkiye sermayesinin tekelci gelişiminin bir merhalesi olarak İstanbul merkezli en büyük kapitalistler Nisan 1971'de sınıf mücadelesine daha etkili müdahalelerde bulunmak için TÜSİAD'ı kurdular. TÜSİAD, özellikle 1970'li yılların ikinci yarısında burjuva siyasal yaşamın tıkanması neticesinde süreçlere bizzat müdahil olmaya başlamıştır. Sözelimi patronların isteklerine yeterince cevap veremeyen Ecevit hükümetine karşı açık bir savaş başlatmış, işi Mayıs 1979'da Ecevit hükümetinin düşmesi için gazetelerde ilan kampanyası başlatmaya kadar götürmüş ve neticede Ecevit başkanlığındaki hükümetin düşmesinde önemli rol oynamıştır.

Burjuva yasal işleyişinden umudunu kesen TÜSİAD umudunu askeri darbe seçeneğine bağlamıştır. Tıkanmış olduğu ortada olan ithal ikameci model yerine IMF reçetelerinde de ısrarla vurgulanan dış pazara açılma, uluslararası sermaye ile entegrasyon ve bunun için işçi haklarının kırılması, ücretlerin doldurulması gibi uygulamaları ancak işçi sınıfının tamamen ezilmesi ile yaşama geçirebileceklerini anlamışlardı. Bunun anlamı darbe idi. Bu noktada ABD devreye giriyordu, çünkü ABD'nin kontra yöntemler, derin devlet operasyonları, kirli savaş yöntemi ve askeri darbeler konusunda köklü uluslararası tecrübeleri bulunmaktaydı. 1960'lı yılların sonlarında ABD merkezli güçler Türkiye'de aktiflerdi ve güçlü bir faşist hareketi yetiştirmişlerdi. Türkiye egemen sınıfları bu açıdan ABD'ye bağımlı bir pozisyonda idiler. ABD açısından da Türkiye sola teslim edilemeyecek kadar önemli bir ülkeydi. Zaten, o dönemde Ortadoğu'daki iki kilit ülke Afganistan ve İran'ı kaybetmişlerdi. Bu durumda ABD için Türkiye'nin

Türkiyeli kapitalistler ve uluslararası sermaye, 1970'li yılların devrimci atılımını görece rahat bir şekilde atlatmışsa bu, sadece, Türkiye sosyalist çözümün yetersizliği ile, daha net bir biçimde söylersek Türkiye işçi sınıfına önderlik edecek bir Bolşevik örgütün olmaması ile açıklanabilir. Egemen sınıfların elbette ki kendi cephelerinden sürece müdahale çabaları olacaktır, diğer taraftan sınıf düşmanımızın gücünü asla büyütmememiz gerekir. Milyonlarca insanın kendisini devrimci saflara yönlendirdiği, kapitalist sistemin tel tel döküldüğü, radikal bir sınıf hareketinin geliştiği 1970'li yıllarda yenilginin hem de gerçek anlamda fiyasko niteliğindeki bir yenilginin faturası doğaldır ki sübjektif faktöre çıkarılmalıdır.

gerekiyorsa Pakistan ve Şili örneklerinde olduğu gibi en sert yöntemlere başvurularak mutlak suretle elde tutulması gerekiyordu. Ayrıca iktisadi anlamda da Türkiye ekonomisinin yapısının dönüşerek uluslararası sermayeye açılması gerekiyordu. Bütün bunlar çerçevesinde ABD büyükelçisinin 12 Eylül darbesini Washington'a haber verirken "Our boys have done it-Bizim oğlanlar yaptılar!" ifadesini kullanması şaşırtıcı olamaz. ABD açısından 12 Eylül darbesinin bir anlamı da Türkiye'nin Ortadoğu'da stratejik etkin işbirliği pozisyonuna uygun hale getirilmesiydi.

Diğer taraftan, Türkiyeli kapitalistler ve uluslararası sermaye, 1970'li yılların devrimci atılımını görece rahat bir şekilde atlatmışsa bu, sadece, Türkiye sosyalist solunun yetersizliği ile, daha net bir biçimde söylersek Türkiye işçi sınıfına önderlik edecek bir Bolşevik örgütün olmaması ile açıklanabilir. Egemen sınıfların elbette ki kendi cephelerinden sürece müdahale çabaları olacaktır, diğer taraftan sınıf düşmanımızın gücünü asla büyütmememiz gerekir. Milyonlarca insanın kendisini devrimci saflara yönlendirdiği, kapitalist sistemin tel tel döküldüğü, radikal bir sınıf hareketinin geliştiği 1970'li yıllarda yenilginin hem de gerçek anlamda fiyasko niteliğindeki bir yenilginin faturası doğaldır ki subjektif faktöre çıkarılmalıdır. Hiçbiri proleter sürekli devrim programına sahip olmayan, açık ihanetçisinden en maceracısına kadar bütün Stalinist yapılanmaların düzenin krizine devrimci alternatifler sunabilmesi mümkün değildi. Nitekim darbe günü geldiğinde nice umutlar bağlanan yapıların kumdan kale olduğu görüldü.

Neoliberalizme Geçiş

İthal ikameci modelin çöküşüne çare olarak dünya kapitalizminin efendileri neoliberal politikaları uygulamaya soktular. Kapitalist dünya ekonomisinin bu son bunalımına cevap olarak emperyalizm sermayenin kaynak sorununu emekçi sınıflardan gasp edilenlerle çözmek yoluna gittiler. Buna göre, ulusal pazarlar birleştirilmeli, üretim uluslararası bir karakter kazanmalı ve dev tekeller bir ülkeden diğerine kar için hareket edebilmeliydi. Bunun için de müdahaleci-düzenlemeci anlayıştan liberal piyasacı anlayışa geçmek gerekiyordu. Bunun yanı sıra örgütlü işçi sınıfının direnci kırılmalı, patron-işçi ilişkisi sil baştan sermaye lehine tanımlanmalıydı.

Yani, yeni bir emek-sermaye ilişkisi tanımlanıyor, egemen sınıf ulusal ve uluslararası arena da kendi saflarını yeniden düzen-

liyor, eskiyen teknolojiler saf dışı bırakılarak, daha genişlemeci ve dinamik yeni ürünler, üretim teknolojileri ve yönetsel-idari uygulamalar devreye sokulmaya çalışılıyordu.

Bu, dünyanın her yerinde büyük dirençlerle karşılaştı. Turgut Özal'ın, Demirel'in başkanlığında ABD'den gelerek Türkiye'de uygulamaya sokmaya çalıştığı 24 Ocak kararlarının uygulanması, işçi sınıfının muhalefeti nedeniyle mümkün olmadı. Bu programı ancak bir darbe uygulamaya sokabilirdi.

12 Eylül darbesi, TÜSİAD'ın yıllardır can attığı ama uygulayamadığı neoliberal ajandayı hayata geçirecek ve bu da işçi sınıfı adına büyük bir yıkım anlamına gelecekti. Yavaş yavaş ithalat serbest hale getirilirken esnekleştirme, düzensizleştirme, ihracata dayalı büyüme devreye sokulmak istendi. Neoliberalizmle birlikte işçi sınıfının kazanımları kapitalistlere transfer edildi. Özelleştirmeler, taşeronlaştırma, esnek çalışma, düşen ücretler, gasp edilen haklar, kapatılan sendikalar vb. bunun yolları oldu.

Veli Umut Arslan

1917 EKİM DEVRİMİ: EZİLENLERİN ŞÖLENİ - I

I. Dünya Savaşının tüm vahşiliğiyle dünya emekçilerinin üzerinden bir silindir gibi geçtiği yıllarda halklar hapishanesi olarak nam salmış olan Çarlık despotizminin avucunda açlıkla, savaşla, katliamlarla pençelesen yoksul Rus halkı tarihin gördüğü en büyük silkinişle üzerinde esarete dair ne varsa yırtıp attı ve özgürlük ve eşitlik hülyasına attığı bu dev adımla dünya devrimi için güncelliğini bugün dahi sarsılmaz biçimde koruyan bir sosyalist devrimi kendi elleriyle yarattı. Tarihin en büyük alt üst oluşlarından biridir 1917 Ekim Devrimi. Daha birkaç ay öncesine kadar liderleri sürgünde ve yurtdışında bulunan, belirgin bir popülariteye sahip olmayan, Şubat'ta Çarlığı yıkan devrim sonrasındaki "aşırı" devrimcilikleriyle uzlaşmacı eğilimlerin alaylarına mazhar olan, devrimden sadece birkaç ay önce Alman ajanlığı suçlamasıyla yeraltına itilen Bolşeviklerin kitlelerle kurdukları en sıkı bağlarla iktidara gelişlerinin ve

proletarya diktatörlüğünü geri bir ülkede kuruşlarının öyküsüdür bu. Ekim Devrimi proletaryanın muazzam gücünü, iktidarı bir kaleyi fetheder gibi eline alışıyla taçlandırarak gösterdiği için tüm tarihsel olayların en görkemlilerinden biri olarak göz kamaştırmaya devam etmektedir. Marks'ın dediği gibi şimdiye kadarki bütün toplumların tarihi sınıf mücadelelerin tarihi ise Ekim Devrimi de bu sınıf savaşlarının patlama noktasına ulaştığı bir mücadele deryasıdır.

Sürekli Devrim Perspektifinde Rusya'nın Gelişiminin Özgünlüğü

1917 yılına gelene kadar Rusya'da devrim tartışmaları pek çok aşamalardan geçti. 1903'te yaşanan Bolşevizm-Menşevizm ayrışmasının ardından gerçekleşen 1905 devrimi iki akım arasındaki farkı daha da belirginleştirdi. Rusya'nın mevcut geri kalmışlığında işçi sınıfının toplumun diğer kesimleriyle ittifak yapması gerektiği konusunda iki akım da hemfikir. Buna göre Rusya'daki devrim burjuva karakterde bir devrimdi ve feodal zincirleri kırıp kapitalizmin gelişmesine yol açacak olan da buydu. Burjuva devrim iki akım için de proletarya için sosyalizm yolunda ileri bir noktayı kodluyordu. Anlaşmazlık ittifakın hangi sınıflarla yapılacağı sorusunda başlıyordu. Menşevikler bu devrimde sosyal demokratların görevinin iktidarı burjuvaziye devrederek muhalefet partisi olarak kalmak olduğunu savunuyorlardı. Lenin'in önderliğindeki Bolşevikler ise Menşeviklerin bu politikasına şiddetle karşı çıkarak iktidarın liberal ve monarşist burjuvaziye bırakılmasının karşı-devrimin işine yarayacağını, çünkü burjuvazinin siyasal zaferinden sonra devrimi ilerletmek istemeyeceğini, kaldı ki bunun bizzat burjuvazinin sınıfsal çıkarlarına aykırı olacağını vurguluyorlardı. 1905 yılında Lenin şöyle yazıyordu: *"Burjuva devrimin geçmişin bütün kalıntılarını tam olarak süpürüp atmaması ve bunların bazılarını alıkoyması, yani bu devrimin tam olarak tutarlı olmaması, sonuna dek götürülmemesi ve kararlı ve amansız olmaması, burjuvazinin çıkarıdır."* [1]

Ve Lenin burjuvazinin devrimdeki sınıfsal konumunu bu şekilde ele alarak proletarya ve köylülüğün devrimci diktatörlüğü formülünü ortaya attı. Buna göre henüz iktidara tek başına geçip sosyalist devrimin gerekliliklerini sağlama gücünden yoksun olan proletarya, köylülüğün yoksul kesimleriyle kurduğu ittifak sayesinde sosyalist devrime geçiş için bir aşama kat etmiş olacaktı. Sorunun bu şekilde konması demokratik görevler ve sosyalist devrim arasında zorunlu olarak bazı sınırlar bulunduğu anlayışını doğuruyordu. Lenin İki Taktik'te şöyle diyordu: *"Bir diktatörlük olmaksızın direnmeyi kırmak, karşı-devrimci girişimleri püskürtmek olanaksızdır. Ama, kuşkusuz, bu, sosyalist bir diktatörlük değil, demokratik bir diktatörlük olacaktır. Bu diktatörlük (devrimci gelişmenin bir dizi ara aşamalar olmaksızın) kapitalizmin temellerini etkileyemeyecektir."* Ve ekliyordu: *"Böyle bir zafer, henüz burjuva devrimimizi hiçbir biçimde sosyalist bir devrime dönüştürmeyecektir."* [2] Ancak yine de Lenin iki devrim arasına net çizgiler çekmekten de kaçınmıştır. Burjuva devrimle sosyalist devrim arasında bir kesinti bulunmadığı, burjuva devrimin zaferinin sosyalist devrimin başlaması için bir adım olduğu vurgusu Lenin'in yazılarında mevcuttu. *"Demokratik devrimden hemen ve kesinlikle kuvvetimizin, sınıf bilinçli ve örgütlü proletaryanın kuvvetinin ölçüsüyle uyum*

içinde, sosyalist devrime geçeceğiz. Kesintisiz devrimden yanayız. Yarı yolda durmayacağız." [3] Lenin'in 1917'de görevin sosyalist devrim olduğuna kanaat getirmesi sürecini anlamak için buradaki önemli vurguları görmek yeter. Birincisi Lenin burjuvazinin verili güçsüzlüğünde burjuva devrimin görevlerini üstlenirken asla Menşevikler gibi kent burjuvazisiyle bir ittifakı hoş karşılamıyor ve ancak kır yoksullarıyla oluşturulacak bir ittifaka bel bağlıyordu. İkincisi Lenin Rus proletaryasının davasını asla enternasyonalizmden ayırmıyor ve şöyle diyordu: "Avrupa sosyalist proletaryası Rus proletaryasının yardımına gelmemişse Alman devrimci partisinin 1849-1850'de, Fransız proletaryasının 1871'de yenilmesi gibi bu savaşımın yenilmesi de kaçınılmaz olacaktır." Lenin'in sosyalist devrim perspektifine varmasını sağlayan ana neden, 1917 Şubat Devrimi'nden sonraki süreçte yaşananların Lenin'e devrimin yarı yolda durmayacağını, yoksa yenilmeye mahkûm olduğunu öğretmesidir. Aksi durumda Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin peşine takılan kitleler yenilecek ve karşı-devrim zaferini ilan edecektir.

1905 devrimi Rusya'sında tüm sınıfların detaylı bir tahlilini yaparak devrimden sonraki iktidarın niteliği konusunda en parlak görüşleri sunan ise Troçki oldu. Troçki'nin sürekli devrim üzerine geliştirdiği fikirler, Marks ve Engels'in döneminde kıta Avrupa'sında gerçekleşen devrimlerin etkisinde kalan ve 1840'ların Avrupasıyla 1905'in Rusyası arasında hiç bir fark gözetmeden burjuva demokratik devrim şablonuna bağlı kalan Marksistlere karşı tam teçhizatlı teorik silahlar oldu. Troçki'ye göre Avrupa'nın ekonomik ve toplumsal gelişmişliğiyle Rusya arasında bariz farklılıklar bulunmaktaydı. Batı Avrupa'daki şehirler meslek loncalarının egemenliğindeydi ve üretimin merkezi olarak işlev görmekteydi. Çarlık Rusya'sının şehirleri ise idari işlerin görüldüğü birer tüketim merkeziydiler. Avrupa'dakine nazaran oldukça yavaş bir şekilde ilerleyen üretici güçlerin gelişimi şehirlerin de gelişmişliğine engel teşkil ediyordu. Böylece zanaatkarların köylerle kopuşu gerçekleşmedi, tersine kırsala yayılmış ev zanaatları görülmekteydi. Küçük ölçekli üretimin gelişmemişliği ve Avrupa sermayesi tarafından birkaç on yılda yaratılan büyük fabrikalar Rusya'nın Avrupa'nıkinden daha farklı bir kapitalist ilerleyiş izlemesine yol açmıştı. Rusya'da kapitalist üretim, zanaat ve manüfaktürün içinden doğmadı. Böylece Troçki'nin deyimiyle pamuk fabrikası, zanaatkar tezgahıyla savaşmak zorunda kalmadı.

Rusya'nın tüm bu kendine özgü geliş(me)mişliği birçok sonuç yarattı. Birincisi Troçki buradan çıkardığı sonuçlarla o döneme kadar karşı çıkılmamış olan aşamalı devrimler şablonuna bir darbe indiriyordu. Rusya'nın özgül koşullarını Marksist bir analizle yorumladıktan sonra bileşik gelişme yasası olarak adlandırdığı süreci şöyle ortaya koyuyordu: "İleri ülkelerin çekicisinin peşine takılmak zorundaki geri bir ülke sıraya uymaz: tarihsel olarak geri bir durumun sunduğu imtiyaz -böyle bir imtiyaz varittir- bir halka, bir dizi ara aşamayı atlayarak, daha zamanı gelmeden önce, yaratılan her şeye ulaşma imkanı tanır ya da daha doğrusu onu buna zorlar. Yabancılar, geçmişte o silahları birbirinden ayırt eden mesafeyi katetmeksizin, ok

ve yayı bırakıp tüfeğe geçerler. Amerika'yı sömürgeleştiren Avrupalılar tarihe yeniden başlamadılar. Almanya ya da ABD iktisadi bakımdan İngiltere'nin önüne geçmişlerse, bu kapitalist evrimlerindeki gelişme yüzündendir." [4]

İkinci olarak Avrupa sermayesinin bizzat iştirakiyle serpilip ve küçük burjuva demokrasisini daha doğmadan öldüren kapitalist üretim Avrupa'daki burjuva devrimleriyle kıyas götürmeyecek ölçüde yoğunlaşmış bir proletarya sınıfı ve küçük ölçekli üretimden büyük ölçekli kapitalist üretime bir solukta "sıçrayışın" bir sonucu olarak tedirgin, ürkek ve güçsüz bir burjuvazi yaratmıştı. Troçki durumu şöyle tespit ediyordu: "Avrupa sermayesi, Rus zanaatsal işinin gelişmesini engellemekle, Rus burjuva demokrasisinin ayakları altındaki zemini çekip almıştır. Günümüz Petersburg'u ya da Moskova'sı, henüz demiryollarının ya da telgrafın hayalini bile görmeye başlamamış ve 300 kişinin çalıştığı bir atölyeyi düşünebildiği en büyük atölye olarak gören 1848 Viyana'sı, Berlin'i ya da 1789 Paris'i ile kıyaslanabilir mi? Önce kendi kendini yönetme ve politik mücadele içinde yüzyıllarca eğitim görmüş ve sonra da genç ve henüz şekillenmemiş bir proletaryayla el ele feodalizmin Bastil'ini yerle bir eden bu güçlü orta sınıfın bir zerresine bile asla sahip olmadık." [5]

Proletaryanın köyden koparak şehir merkezli zanaatsal üretime katılmasına izin verilmediği ve doğrudan fabrikaların devasa üretim kapasitesiyle yüz yüze getirildiği Rusya'da zanaatın ve orta ölçekli üretimin zayıflığı, gelişen kapitalizmle beraber serpilip işçi sınıfını güçlü bir kentsel küçük burjuvazinin yokluğunda iktidarı almaya ve demokratik görevleri bu iktidarda çözmeye zorluyordu. "Üretici işlevleriyle birlikte proletarya, küçük burjuvazinin önceki devrimlerde oynadığı tarihsel rolü ve onun, bir zümre olarak, soyluluğun ve devletin mali örgütünün boyunduruğundan kurtuluşları dönemi boyunca köylü kitlelere tarihsel önderlik iddialarını da üstlendi." [6]

Troçki bir yandan da devrimin uluslararası boyutuna vurgu yapıyor ve iktidara gelen proletaryanın devrimi derhal gelişmiş kapitalist ülkelere yayması gerektiğini söylüyordu. Tüm bu tahlillerin sonucunda hem Bolşeviklere hem de Menşeviklere karşı şu sloganı öne sürüyordu: "Proletarya, tıpkı zamanında burjuvazinin yaptığı gibi, köylülük ve küçük burjuvazinin yardımıyla görevini yerine getirmelidir. Kıra önderlik

"İleri ülkelerin çekicisinin peşine takılmak zorundaki geri bir ülke sıraya uymaz: tarihsel olarak geri bir durumun sunduğu imtiyaz -böyle bir imtiyaz varittir- bir halka, bir dizi ara aşamayı atlayarak, daha zamanı gelmeden önce, yaratılan her şeye ulaşma imkanı tanır ya da daha doğrusu onu buna zorlar. Yabancılar, geçmişte o silahları birbirinden ayırt eden mesafeyi katetmeksizin, ok ve yayı bırakıp tüfeğe geçerler. Amerika'yı sömürgeleştiren Avrupalılar tarihe yeniden başlamadılar. Almanya ya da ABD iktisadi bakımdan İngiltere'nin önüne geçmişlerse, bu kapitalist evrimlerindeki gelişme yüzündendir." Troçki

etmeli, onu hareketin içine çekmeli, onu kendi planlarının başarısına esaslı surette ilgili kılmalıdır. Ama proletarya kaçınılmaz olarak önder kalır. Bu "proletarya ve köylülüğün diktatörlüğü" değildir, köylülük tarafından desteklenen proletarya diktatörlüğüdür. Ve kuşkusuz proletaryanın işi tek bir devletin sınırları içine hapsolmayacaktır. Konumunun temel mantığı onu derhal dünya arenasına fırlatacaktır." Sınıfsal ittifaklar sorununu Troçki böyle görüyordu. Bu satırlar Troçki'nin köylülüğü önemsemediği iddialarını çürütmek açısından da önemlidir, Troçki 1905 devriminin yenilgisini de yine ordunun piyade taburlarının çok büyük çoğunluğunu oluşturan köylülüğün 1905'te desteğinin kazanılmamış olmasına bağlıyordu. Nitekim 1917'de bu destek elde edilecek ve Ekim Devrimi bu çerçevede gerçekleşecekti.

Tüm bunların yanında Troçki Menşevikler ve Bolşevikler arasında bir ayrım yapıyordu. Ona göre proletaryanın gücünü küçümseyen ve Kadetlere sonsuz umutlar bağlayan Menşeviklerin aksine Bolşeviklerin taktikleri ancak devrim sonrasında tehlikeler yaratabilirdi. Bu önemli bir ayrımdı. Troçki işçilerin iktidarı ele geçirdikten sonra tasfiye edilmemiş kapitalist düzen altında kendilerini demokratik önlemlerle sınırlandıramayacağını, ittifak halindeki küçük burjuvaziyle proletarya arasında sınıf savaşımının doğası gereği kaçınılmaz çatışmaların patlak vereceğini dahası kolektivizasyon ve enternasyonalizmin köylülüğün tepkisiyle karşılaşacağını, dolayısıyla devrimin bu noktada durulamayacağını söylüyordu. Troçki'ye göre proletarya baskı araçlarını ele geçirdikten sonra kapitalist sömürüye hoşgörü gösteremezdi ve patronların tehditlerine karşı sınıfsal çıkarlarını koruyacak önlemler almaya kendiliğinden koyulacaktı.[7] "Bir kez iktidara ulaştığında, sosyal demokrat parti, "demokratik diktatörlük"e bönce referanslarla çözülemeyecek çok derin bir çelişkiyle yüz yüze gelecektir. Bir işçi hükümetinin "kendini sınırlaması," cumhuriyet kurma adına işsizlerin ve grevcilerin -dahası tüm proletaryanın- çıkarlarına ihanetten başka bir anlama gelmez. Devrimci hükümet sosyalizmin nesnel sorunlarıyla karşı karşıya gelecek, ancak bu sorunların çözümü belli bir aşamada ülkenin ekonomik geriliği tarafından engellenecektir. Ulusal bir devrim çerçevesi içinde, bu çelişkidenden hiçbir çıkış yolu yoktur. İşçi hükümeti, daha baştan, güçlerini Batı Avrupa'nın sosyalist proletaryasının güçleriyle birleştirme göreviyle yüz yüze gelecektir. Ancak bu yolla onun geçici devrimci hegemonyası sosyalist bir diktatörlüğe başlangıç olacaktır. Böylece sürekli devrim, Rus proletaryası için, bir sınıf olarak kendini koruma sorunu olacaktır." [8]

Tüm bunlardan çıkarılacak sonuçlar açıktı: Rusya'daki devrimin ilk görevi demokratik sorunların çözülmesi olacak ve devrimin yayılmasıyla eşanlı olarak sosyalist tedbirler

alınmaya başlanacaktı. 1917 Şubat'ından Ekim devriminin yakıcı sorunlarına giden yol Troçki'nin sürekli devrime dair tezlerini şaşmaz bir biçimde doğrulamıştır.

Çarlığın Çöküşü ve Şubat Devrimi

1905 devriminin yenilgisiyle başlayan gericilik dönemi 1912'ye gelindiğinde işçi sınıfının gücünü yeniden göstermeye başladığı bir evreyle artık sona ermekteydi. Bu süreci 1914'te başlayan savaşın yükselttiği yurtsever ideoloji kesse de 1916'da başlayan kriz günleri 1917'nin ilk iki ayına damgasını vurdu. "Müttefiklerinin ayrıcalıklı bir sömürge-si" olan Rusya'da burjuvazi ve aristokrasi komprador karakterleri ve emperyalist çıkarları çerçevesinde savaşa tam destek sunmaktaydı. Kokuşmuş bir düzeni simgeleyen ne varsa Rusya'da mevcuttu. Bir yanda milyonlarca asker cephede niçin savaştıklarını bilmeden ölürken, şehirlerde ve kırsalda yoksul halk sefalet, hastalık cenderesinde inim inim inlerken bir kesim de doğacak devrimin şafağında savaşın kendileri için yarattığı ortamda karlarına kar katmak ve elde

ettikleriyle şatafatlı yaşamlara akmakla meşguldüler.

Kumarhaneler dolup taşıyor, balo salonları servet hikâyelerinin şatafatıyla çalkalanıyor, savaş rantçıları, köşeyi dönen vurguncular başarı öykülerini yağlayıp balayıp anlatırken toplumsal çatışmaların fitili de günden güne ateşleniyordu. Bir yanda binlerce Marie Antoniette ezilenlerin şöleninin arifesinde barış ve toplumsal devrim fikrini unutabilmek için kör kütük sarhoş olurken asıl şölenin sahipleri

masanın bir kenarında tehditkâr bakışlarla bu asalak takımını gözleriyle süzüp içlerinden şöyle diyorlardı: "Belki en son güleceğiz, ama iyi güleceğiz doğrusu."

Böylece 1917'yle beraber artan kitlelerin devrimci kararlılığı burjuvaziye sağa çekti. Ekonomik kriz koşulları tüketimi yarı yarıya azalttı, 1917'nin ilk iki ayında 256.253 işçi siyasal grevlere katıldı.[9] Kaos büyümekteydi. Cephede can veren milyonlara, krizin içine giren egemen sınıf çözüm üretmekten acizdi. Saray zümresi, bürokrasi, ordu ve burjuvalar ile toprak aristokrasisi arasında çekişmeler yaşanıyor, "Çar babamız" kendi kuyruğunu kurtarma umuduyla gömlek değiştirir gibi bakan değiştiriyordu.[10] Saraya büyücüler, cinciler dolduruldu, mistisizm "dost" Rasputin'in ermişliğiyle doruğa çıktı. Monarşinin idealizmi, Çarlığın iç çürümüşlüğü'nün sistemin kangrenine yol açtığı böylesine tarihsel bir devirde toplumsal devrimin ön koşulları yaratıldığı ölçüde yerini istemeye istemeye de olsa salya sümük ağlayan bir spiritüalizme bıraktı. Egemen sınıf olan bitene anlam veremiyordu, toplumsal bileşimden aforoz edilmekteydi. Olanca gücüyle haykırmaktan başka elinden bir şey gelmiyordu: "Tanrılar çıldırmış olmalı!" Ne ki tüm yersiz feryatları boşlukta sesin kayboluşu gibi dağlara çarpı ve yok oldu. Proletaryanın demirden yumruğunu çenesine yememek için aristokrasi önce Rasputin'i feda etti. Birçok saray darbesi planı yönetici sınıfın cesaretsizliği sonucu

havada kaldı. Devrimin öngününde yönetici sınıfın üyeleri bile Çara karşı isyan havasına girmişlerdi. Çar ve Çariçenin yanında tek kişi dahi kalmadı. Çarın en sadık kaptanları batan gemiyi ilk terk eden olmakta yarışırken birbirlerini ezercesine bir telaş içerisindeydiler. Daha sonra birçoğu devrim hükümetinde en ayrıcalıklı konumlara itinayla yerleştirileceklerdi.

23 Şubat günü kitlelerin gerginliğinin tırmandığı gün oldu. Genel grev de 23 Şubat'ta başladı. Ertesi gün Petrograd işçilerinin yarısı grevdeydi. 25'inde grev daha da genişledi. Yer yer kitlelerin yanında yer alan askerlerle polis karşı karşıya geldiler. Şubat'taki olaylar tıpkı 1905'teki gibi sınıfın kendiliğinden hareketiyle gerçekleşmişti. Parti çizgisi dışında gelişen sınıf hareketlerine şüpheci bakmayı alışkanlık edinen "eski Bolşevikler" ilk başta Şubat olaylarında sakinleştirici bir tavır takındılar. Fakat devrimin ayak sesleri büyüdükçe kitlelerin peşinde sürüklenmeye başladılar. Bolşeviklerin genel grev çağrısı yapan ilk bildirisinin genel grevin silahlı ayaklanmaya dönüşmekte olduğu 25 Şubat günü hazırlanması manidardır. Önderliği yurtdışında bulunan partinin Petrograd örgütü olayların büyüklüğü ve hızı karşısında bocalıyordu. Bolşevikler her ne kadar harekete önderlik edemeseler de kitlelerin içinde sovyetler sloganı için ajitasyon yürütüp bizzat devrimin içerisinde yer aldılar. Ancak 1905'in hayaleti hortlamıştı, parti kadroları işçilerin kendiliğinden isyanına karşı kuşkuculuğu, yer yer kızgınlık ve sakinleştirme çabalarıyla harmanlıyordu. Bunun yanında kitleler ise dehşetli bir kararlılıkla kurşunlara taşla karşı koyuyor, ölüyor, kalkıyor ve yine ölüyordu. Kitleler Çarlığa karşı tüm öfkelerini kusuyorlardı. Onlar topla, tüfekte, süngüyle susturulamazdı. Binler her ölüme onbinlere, onbinler yüzbinlere açılıyordu. Böyle bir güce karşı koyabilecek bir egemen güç yeryüzünde görülmemiştir. Askerleri kazanmak için işçiler arasında muazzam bir çaba vardı. İşçiler verdikleri mücadeleyle, gösterdikleri kararlılık ve cesaretle askerleri kazanmayı başardılar, neredeyse tüm Petrograd garnizonu isyancılardan yana geçmişti. 1905'te gerçekleşmeyen şey 1917 Şubat'ında tüm gürültüsüyle gerçekleşti. İşçi ve askerin birleşmesi ile devrimin en önemli adımlarından biri de atılmıştı.

Şubat Devrimi Ekseninde Kendiliğindenlik Sorunu ve Önderlik

Şubat Devrimi savaşın ve açlığın mengenesinde can çekişen işçi ve askerlerin "kendiliğinden" başkaldırısıyla zafere ulaşmıştı. Kitleleri yönlendiren bir parti yoktu. Ancak bu somut gerçekliği alıp kendiliğindenliğe biat edenlere bir noktayı da hatırlatmak gerekiyor. Proletarya onca yıl devrimci propagandayla işlenmişti. İşçi sınıfı içinde bu devrimci propagandanın taşıyıcısı Bolşevik işçi önderleri Şubat günlerine önderlik edenlerdi. Dolayısıyla kitlelerin ayaklanması ancak öncü partinin ideolojik hegemonyasıyla beraber düşünüldüğünde anlam taşır. Troçki Şubat devriminin öznesiyle ilgili soruna şöyle bakıyordu: "Şubat devrimini kim yönetti sorusuna artık net bir cevap verebiliriz: özellikle Lenin'in parti okulunda yetişmiş, bilinçli ve iyi pişmiş işçiler. Ama bu önderliğin, ayaklanmanın zaferini sağlamaya yeterli olsa da, baştan itibaren, devrimin gidişatını proleter öncünün ellerine verme yeteneğinde olmadığını da eklememiz gerekir." [11]

Buradan da Şubat Devriminin temel paradoksuna ulaşılıyordu. Çarlığı yerle bir eden ayaklanma sonrasında, üstelik işçi ve askerlerin öz yönetim organı olarak sovyet gibi bir yürütme organının varlığında iktidar nasıl olmuş da burjuvazinin eline geçmişti? Bu durumu ancak Menşeviklerin ve Sosyal Devrimcilerin (SR'ler) devrim programlarını anlayarak açıklayabiliriz. Menşevikler zaten kendi görevlerini iktidara gelecek burjuvaziye muhalefet olarak sınırlandırmışlardı. Sosyal Devrimcilerse kendilerine proletarya ve köylülük arasında bir ittifak kurma görevi biçiyorlardı. Ancak devrimle beraber kariyeristlerin akınına uğrayan SR'lerin köylülerden bahsederken mujiği değil esasen bakanlıklara oynayan zengin köylü kesimini kastettiğini söylemeliyiz. Menşeviklerin nasıl proletaryanın ikinci bir isyanından ödleri patlıyorsa, SR'ler de Rus devriminin en yakıcı sorunu olan toprak sorunu karşısında mujiğin tepkilerinden sakınmak için saklanabilecek neresi varsa oraya kaçışmak için tepiniyorlardı. Burjuvazi ise Lenin ve Troçki'nin 1905'ten önce ve sonra birçok kez ortaya koydukları gibi devrimden ölümden korkar gibi korkuyor ve kendisini Çarlığın restorasyonuna adıyor, bunu başaramadığı ölçüde de devrimin enerjisini soğurmaya koyuluyordu. Ancak sovyetlerin varlığı ellerini kollarını bağlıyor, kitlelerin alttan gelen baskısı karşısında iktidar sorunu tüm çıplaklığıyla ortaya çıkıyordu. Devrimi alt sınıflar yapmıştı, ancak burjuvazi iktidara yerleşmişti. Bu apaçık bir çelişkiydi ve sovyetlerin bileşimiyle açıklanabilirdi. Sovyetlerin o dönemdeki bileşimi, başta köylü kitleleri olmak üzere Rus toplumu içinde küçük burjuvazinin nüfus bakımın-

Kitleler Çarlığa karşı tüm öfkelerini kusuyorlardı. Onlar topla, tüfekte, süngüyle susturulamazdı. Binler her ölüme onbinlere, onbinler yüzbinlere açılıyordu. Böyle bir güce karşı koyabilecek bir egemen güç yeryüzünde görülmemiştir. Askerleri kazanmak için işçiler arasında muazzam bir çaba vardı. İşçiler verdikleri mücadeleyle, gösterdikleri kararlılık ve cesaretle askerleri kazanmayı başardılar, neredeyse tüm Petrograd garnizonu isyancılardan yana geçmişti. 1905'te gerçekleşmeyen şey 1917 Şubat'ında tüm gürültüsüyle gerçekleşti. İşçi ve askerin birleşmesi ile devrimin en önemli adımlarından biri de atılmıştı.

dan üstünlüğünü ve devrimin henüz olgunlaşmamış niteliğini yansıtıyordu. Yine büyük oranda köylülüğe dayanan garnizonun fabrikalardan çok daha fazla temsil oranına sahip olması, askerin küçük burjuva ideolojiye yatkınlığı düşünüldüğünde küçük-burjuva demokrat partilerin sovyetlerde güçlenişini açıklar. Şekillenen özel koşullar iktidardaki burjuvazinin tarihi haklarını savunan küçük burjuva devrimcilerine halkı yönetme olanağını verdi. Kitleler için bu dönemde partiler arası program farkları da bilinmiyor ve önemsenmiyordu da, sınıfın bilincinin Bolşevizmle tanışması için daha vakit vardı. Böylece Menşevikler ve SR'ler parti olarak Bolşeviklerden avantajlı oldukları mevzileri kullandılar ve devrimin yürütme organında söz sahibi olup burjuvaziyle uzlaştılar ve iktidarı ona "teslim ettiler".

İşçiler içinse bir mülk sahibinin yerini bir başkasının alması onlar için bir değişiklik yaratmayacaktı. Asker devrimden sonra siperde ölümle boğuşurken, işçi ise 8 saatlik işgünü istemiyle patronun karşısına grevle çıkarken "Bunun için mi sokak çarpışmalarında canımızı verdik?" diye hep bir ağızdan soruyorlar; Menşevikler ve SR'ler ise utangaç bir şekilde devrimin kazanımlarından dem vurup onları sükûnete davet ediyorlardı. Uzlaşmacılar devrimi sonuna kadar götürmeyi hiçbir zaman istemediler, kendi teorileri zaten iktidarın fethedilmesinin bir reddiyesiydi. "*Küçük burjuvalar büyük burjuvaziye, güçler dengesinden bağımsız olarak, iktidarı almada öncelik hakkı tanıyorlardı. Bu temelde az çok, bir istasyonda veya bir tiyatrodanda bir Rotschild geçerken saygılı bir şekilde geri çekilip yol açan küçük tüccar ya da mütevazı serbest meslek erbabının içgüdüsel davranışydı.*" [12] Bu eşsiz metafor küçük burjuvazinin büyük burjuvaziye duyduğu öykünme ve yalakalık hissterisini en vurucu gerçeklikle açıklar. Fakat asıl ironi burjuvazinin niyetlerine saklanmıştı: burjuvazi de iktidarı monarşiye devretmek için alacaktı. Burjuvazi bunu başaramayınca kendi güçsüzlüğünün ve kitlelerden kopukluğunun da farkında olarak uzlaşmacıları imdada çağırırdı. Tarihin hiçbir evresinde farklı sınıflar birbirlerine karşı bu kadar nezaketle yaklaşp hürmette kusur etmemişlerdir. Bu altüst oluş, proletaryadan korkunun katıksız bir ifadesiydi ve ancak proletarya sahneye çıkıp uzatılan iktidar tepsisini bir hamlede kavrayıp hasımlarını defettiği sırada son bulacaktı. Kabanın kabası bir doktrinizmin küçük burjuva sınıfsal kaygılarıyla bileşimi uzlaşmacılığın siyasal iflasına giden yolda tarihin en büyük komediyalarından birini yaratmış ve Ekim'e kadar sürecek devrimin aslı krizi işte böyle başlamıştı: ikili iktidar.

İkili İktidar

Devrimden sonra kurulan burjuva nitelikli geçici hükümet ile taban inisiyatifıyla ayakta duran sovyetler sınıfsal kutuplaşmanın ve mevcut konjonktürde çözülmesi mümkün olmayan toplumsal krizin göstergesi olacak bir ikili iktidarı simgeliyorlardı. Geçici hükümet uzlaşmacıları sovyetlerdeki militan işçileri dizginlemesi için kullanıyor, Kurucu Meclis talepleri geçiştiriliyor, savaş ve toprak gibi yakıcı sorunlar karşısında tek kelime edilmiyordu. Sovyetler aslı yürütme organı ve hayatı yaratan işçilerin gerçek örgütü konumundaydılar. Fakat bunalım henüz olgunlaşmamıştı. Kitleler hala uzlaşmacıların sözlerini dinliyorlar, kendilerini burjuvaziden ve onun geçici hükümetinden tamamen yalıtılsalar da sovyetler içinde kök salan küçük burjuva filizleri söküp atamıyorlardı. Kitlelerin bilincinde sıçrama yaratacak Bolşevikler henüz önderlikten yoksundular. Böylece bir yanda yönetemeyen ve güçten yoksun bir resmi yönetici sınıf, diğer yanda da iktidarı fiilen elinde tutan ama toplumsal dönüşümü yaratacak kararlılıktan henüz mahrum olan bir katmanla karşı karşıyayız. İkili iktidarın özü sınıfların bu özgün konumlanışlarıyla belirlenmiştir.

Devrimin kalesi Petrograd'da işçilerin muhalefetine karşılık cephede de askerler arasında homurdanmalar baş gösterdi. Subayların askerlere karşı emir verme gücü yoktu, devrimden bu yana o kadar çok şey değişmişti ki! Orduda savaşma isteğinin zerresi bulunmuyordu. Toplumsal muhalefet Mart ayında böylece yükseliyordu. Çar'ın bakanları, aristokratlar Çarlık Rusya'sının tüm belalı karşı-devrimcileri "devrim hükümeti"nin içindeydiler ama iktidardan o kadar acınası bir uzaklıktaydılar ki. İkili iktidarın bir kanadının tasfiyesi bizzat yapısı gereği zorunluydu. Toplumsal krizin özgün koşullarının ürünü olan bu iktidar biçimi doğası gereği yıkılmaya mahkûmdu. Lenin'in gelişle beraber o zamana kadar oldukça pasif kalan bir örgüt tüm bu çelişkilerin yumağını çözebilecek tek alternatifi, proleter devrimi hazırlayacaktı. Bu örgüt Bolşevik Parti'den başkası değildi.

Ferit Eren

[1] Lenin, Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği, Sol Yayınları s:44

[2] Lenin, age s:50

[3] Aktaran Marcel Liebmann, Lenin Döneminde Leninizm s:96

[4] Lev Troçki, Rus Devriminin Tarihi, Cilt 1, s:15

[5] Lev Troçki, 1905.

[6] Lev Troçki, age.

[7] Michael Löwy, Troçki ve Lenin:1905-1917

[8] Lev Troçki, age.

[9] Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, s:548

[10] Aynur Akman, 90. Yılına Bırakırken Ekim Devrimi, Marksist Bakış sayı:13

[11] Lev Troçki, Rus Devriminin Tarihi, Cilt 1, s:162

[12] Lev Troçki, Rus Devriminin Tarihi, Cilt 1, s:179

Hamidiye Alaylarından Köy Koruculuğuna

Kirli Savaşın Geçmişi

Bugün Kürt sorunu konusundaki gerçekler TC'nin kuruluşundan bu yana hiç olmadığı kadar daha fazla konuşuluyor, özellikle son 30 yıldır yaşananların boyutları gün ışığına çıkmaya devam ediyor. Toplu mezarlar, faili meçhuller ve Kürt halkına yönelik uygulanan baskının birtakım ayrıntıları artık daha fazla biliniyor, daha fazla tartışılıyor ve sıradanlaşıyor. Egemen sınıflar kendi aralarında kavgaya tutuşukça bu gerçekler bir tarafın diğerine karşı kullandığı sopalar haline geliyor.

Türkiye egemen sınıfları, 86 yıllık tarihinde en ufak demokratik meseleleri çözmekteki yeteneksizliğine karşın kirli savaşı sürdürme konusunda ne kadar yetenekli olduğunu bugüne kadar sayısız kez kanıtlamıştır. İşçi ve emekçi sınıfların sırtından edindiği birikimi Kürt coğrafyasında bu savaşın sürdürülmesine harcamaktan çekinmemiştir. Haliyle aşiretleri besleyerek onları sivil ordu şeklinde silahlandırmak, özel kuvvetleri, NATO'nun en büyük ikinci ordusunu finanse etmek onlara oldukça tuzluya gelmektedir.

Bugüne kadar bölgede yürütülen kirli savaşın boyutları, bölgede özel savaşın yürütücüleri olan kontrgerilla ve onun sivil örgütlenmeleri çok fazla yazılıp çizildi. Ancak, şu noktayı açmak gerekmektedir: Osmanlı'dan bugüne devlet geleneğinin devamlılığı, bugün kirli savaşın yürütücüsü olan örgütlenmelerin sürekliliğinden bile gayet net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu konuda verilebilecek en önemli örnek korucu örgütlenmesidir ve Hamidiye Alayları'ndan köy koruculuğuna kadar Kürt halkına karşı yürütülen savaşın tüm izlerini bünyesinde taşımaktadır.

Hamidiye Alayları'ndan Köy Koruculuğuna...

Devletin, 1985 yılında Kürt ulusal mücadelesine yönelik kurumsallaştırdığı koruculuk sistemine benzer uygulamaların, geçmişte de hayata geçirildiği tarihsel bir gerçektir. Bu noktada, Abdülhamit döneminde oluşturulan Hamidiye Alayları, bugünkü koruculuk sisteminin atası sayılabilir.

19. yüzyılın sonlarında, özellikle Fransız Devrimi'nin etkisiyle Avrupa'da pek çok ülke bir uluslaşma sürecine girdi ve bu durum özellikle Osmanlı gibi bünyesinde birçok ulusu barındıran imparatorlukların çözülüşünü hızlandırdı. Nitekim, 19. Yüzyıl içerisinde Osmanlı'nın bünyesinden pek çok ulus devlet doğmuştur ve bunun etkileri doğal

olarak Doğu'yu da etkilemiştir. Bu bölgede yoğun olarak yaşayan Ermeniler, Araplar ve daha geri de olsa Kürtler arasında ulusal bilinç uyanışa geçmişti. 1891 yılında oluşturulmaya başlanan Hamidiye Alayları, Ermenilerin olduğu kadar Kürtlerin de ulusal bilincinin uyanmasını engellemenin bir aracı oldu. Kürdistan coğrafyasında konuşlandırılan ve her biri 200 süvariden oluşan bu alayların toplam sayısı 36 idi.

Abdülhamit döneminde izlenen Panislamist çizgiyle birlikte bölgede yaşayan Kürtler ve Ermeniler karşı karşıya getirilmiştir. Hamidiye Alayları'nın tarihsel misyonu, bu savaş içerisinde belirlenmiştir. Yoğun olarak bölgede yaşayan Sünni Kürt aşiretlerinden oluşturulan Hamidiye Alayları ile birlikte, bir yanda Kürtler evcilleştirilmeye çalışılıp, ulusal bilincin yükselmesi engellenirken; diğer yandan devlet geleneğinin tarihsel düşmanı haline gelen Ermeniler ve Kürtler içerisinde Osmanlı'nın çizdiği Panislamist çizgiye uymayan Alevi-Kürt aşiretleri baskı altına alınmaya çalışılmıştır. Abdülhamit'in "Rumeli'nde ve bilhassa Anadolu'da Türk unsurunu kuvvetlendirmek ve her şeyden evvel de içimizdeki Kürtleri yoğurup kendimize mal etmek şarttır." sözünün hayata geçirilmesinde Hamidiye Alayları önemli bir işlev üstlenmiştir.

Osmanlı tarafından silahlandırılan ve açık destek gören Hamidiye Alayları, Kürdistan coğrafyasında pek çok azınlığa yönelik kanlı katliamlara imza attı. Saldırıların, öncelikli hedefi doğal olarak gayri Müslimlerdi. Özellikle, Rus sınırını koruma bahanesiyle desteklenen Hamidiye Alayları, 1890'larda kendi ulusal talepleri doğrultusunda örgütlenen Ermenilere karşı katliamlara giriştiler. 1894 yılında, Sasun bölgesinde yaşayan Ermeniler, Babıali'nin topladığı vergilerin yanında, Kürt aşiret reislerine vermek

zorunda kaldıkları haraçlara karşı da ayaklandılar. Bu isyan, on binlerce Ermeni'nin katledilmesiyle bastırıldı. Asuriler, Keldaniler, Ezidiler gibi bölgede yaşayan pek çok azınlık Hamidiye Alayları'nın katliamına maruz kaldı ve mallarına el konuldu. Hatta, Şeyhülislamın "Kızılbaşların katli vacip, malı helaldir." fetvaları altında Kızılbaş Kürtler de bu katliamlardan nasiplerini aldılar. Dersim ve Musul bölgesinde patlak veren

Burjuva devlet kuruluşundan bugüne, Kürt ulusunun her dönem canlı duran ulusal özlemleri karşısında, çareyi bölgenin feodal unsurlarıyla işbirliğine gitmekte ve bu şekilde Kürt halkını baskı altında tutmakta bulmuştur. Bölgede bu kurumları canlı tutma politikaları içerisinde toprak ağaları, aşiret reisleri, şeyhler devletin en sadık hizmetkârları olmuşlar ve destek görmüşlerdir.

isyanlar kanlı bir biçimde bastırıldı.

Bu katliamlar, bir yandan bölgedeki Hamidiye Alayları'nı oluşturan aşiretlerin güçlenmesine, devlet sathında önemli

imtiyazlar elde etmesine ve bölgedeki iktidar boşluğunu doldurmalarına neden olurken; diğer yandan Osmanlı Devleti'nin merkezi otoritesinin bu bölgede tesisinde de önemli bir rol oynadı. Bunun karşılığı olarak bölgedeki aşiretler, vergi ve düzenli askerlik gibi mecburi hizmetlerden muaf tutularak ödüllendirildiler. Bu durum, Kürtler arasında Osmanlı'ya sadakatin daha da derinleşmesine yol açtı. Öyleki, II. Abdülhamit "Bave Kurdan" yani Kürtlerin babası olarak anılmaya başlandı.

Savaş koşulları haricinde de silahlandırılan Hamidiye Alayları'nı oluşturan aşiretlerin, yerel iktidar organları olarak hareket etmeye başlamaları ve güçlenmeleri sonraki dönemde egemen sınıflar nezdinde de ciddi rahatsızlıklara neden oldu. Nitekim, 23 Temmuz 1908'de İkinci Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra Hamidiye Alayları, İttihat ve Terakki tarafından bir süre "aşiret alayları" adı altında devam ettirilmeye çalışılsa da, merkezi otoriteye boyun eğmeme konusunda diretmeleri karşısında tasfiye edilmek istendi, ancak başarısız oldu. Bu girişimlerin sürmesi, bölgede pek çok ayaklanmaya neden oldu ve son olarak Şeyh Sait isyanına da katılan aşiretlerin İran'a göçmeleriyle birlikte Hamidiye Alayları fiilen tükenmiş oldu.

Hamidiye Alayları'nın tasfiye edilmiş olması, Kürdistan coğrafyasında bugüne kadar sürdürülen baskı politikasının azaltılması anlamına gelmemiştir. Ne bölgede silahlandırılarak paramiliter örgütlenmeler haline getirilen aşiretler silahsızlandırılmıştır, ne de burjuva cumhuriyet bölgenin gerici-feodal unsurlarını temizlemeye muktedir olabilmıştır. Aksine, bu unsurlar Kürt halkının ulusal-demokratik taleplerinin bastırılmasında ve kontrol altında tutulmasında birebir rol oynamışlar ve bölgede ulusal gelişmenin önünü tıkamışlardır. 86 yıllık tarihleri içerisinde egemenler, Kürt halkını baskı altında tutmak amacıyla daima özel yasalara, özel savaş aygıtlarına ihtiyaç duymuştur. Osmanlı'nın son döneminden bugüne kadar Kürt coğrafyasında uygulanan "İzale-i Şekavet Yasası", "Tunceli Yasası", "İskan Yasası", "Sansür-Sürgün Kararnameleri", "Olağanüstü Hal Bölge Yasası", "Kritik İller Yasası" vs. savaşın hukuki altyapısını oluşturmuştur. Tabii ki, kağıt üzerinde yaratılan baskının yaşama geçirilmesinde pek çok özel aygıt yaratılmıştır. Osmanlı'nın son döneminde kullandığı Hamidiye Alayları'ndan, bugünkü koruculuk sistemine uzanan kirli savaş örgütlenmeleri bu ihtiyacın bir sonucudur.

1980'li yıllar bu konuda yeni bir kırılmanın dönemidir. 1970'lerin sonlarında Kürt halkı arasında artan örgütlülük, bölgede mücadelenin farklı boyutlara evrilmesine yol açtı. Bu noktada, doğal olarak burada anılması gereken en önemli unsur PKK'dir. 1978'de kurulan PKK, 12 Eylül darbesine karşı yürüttüğü silahlı mücadeleyle ve 12 Eylül zindanlarında Mazlum Doğan, Kemal Pir gibi önderlerinin gösterdiği direnişle birlikte bölgede önemli bir güç kazandı ve siyasi rotanın devletle yürüttüğü savaş üzerinden belirleneceği 30 yıllık bir dönemin kapısını araladı.

PKK'nin yükselttiği mücadele karşısında egemenler

kolluk güçleriyle yeni bir kirli savaşın önünü açtı. Ayrıca, burjuva yasallığının dışında kalan örgütlenmeler yarattı. Koruculuk sistemi, bu yönde atılan adımlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak, 1985 Mayıs'ında bölgede devletin güvenileceği aşiretler bölgedeki komutanlar tarafından Kur'an'ı Kerim'e el bastırılıp, talak-ı salise yemini ettirilerek silahlandırılmaya başlandılar.

Burjuva devlet kuruluşundan bugüne, Kürt ulusunun her dönem canlı duran ulusal özlemleri karşısında, çareyi bölgenin feodal unsurlarıyla işbirliğine gitmekte ve bu şekilde Kürt halkını baskı altında tutmakta bulmuştur. Bölgede bu kurumları canlı tutma politikaları içerisinde toprak ağaları, aşiret reisleri, şeyhler devletin en sadık hizmetkârları olmuşlar ve destek görmüşlerdir. Burjuva düzen partilerinin, Kürt bölgelerinden çıkardığı adaylar genellikle bölgede halka kan kusturan aşiretlerin liderleri olmuş, burjuva devletin Kürt ulusuna yönelik uyguladığı militarist politikalarının bir ayağında aşiretler yer almıştır. Yakın tarihimiz, burjuva devlet ve aşiretler arasındaki kirli ilişkilerin ortalığa saçıldığı pek çok olayla doludur. Bu konuda, en popüler

örnek, kirli geçmişi burjuva düzenin aynası olan Bucak aşireti ve lideri Sedat Bucak'tır. 1996 yılında, burjuva devlet-ülkücü mafya-siyaset üçgenindeki derin ilişkileri ortaya çıkaran Susurluk kazasından sağ kurtulan Sedat Bucak, aşiretlerin devletin derinliklerindeki yerini ortaya koymuştu. Burjuva düzen tarafından, yaptığı hizmetlerin karşılığını milletvekili olup, dokunulmazlık zırhına büründürülerek görmüştür. 2007 yılının Haziran ayında yapılan Kaldırım Operasyonu'nda da Bucak aşiretinin, orduyla iç içe geçmiş ilişkileri ortalığa saçılmıştı. Sedat Bucak'ın yakın korumalarının üzerinden Ergenekon Operasyonu kapsamında tutuklanan Veli Küçük tarafından verilen, "Jandarma İstihbarat Teşkilatı" kimliği çıkmıştı. Sedat Bucak örneği üzerinde durulmasının nedeni, Türkiye'deki burjuva rejimin Kürt halkının haklı taleplerini baskı altında tutarken kimlerle işbirliği içerisine girdiğini, en çıplak haliyle tanımlamaktır. Nitekim, Sedat Bucak bu düzenin çürümüş yönünün bir simgesidir. Bugün, Kürt bölgelerinde burjuva devlet tarafından silahlandırılan korucu aşiretleri, bir yandan Kürt halkına yönelik saldırganlığın bir parçası haline gelirken, öte yandan silahlanma sayesinde elde ettikleri güçle uyuşturucu kaçakçılığı başta olmak üzere pek çok kirli işin taşeronluğunu üstlenmektedir.

1980'lerden bu yana Kürt ulusal hareketine yönelik sürdürülen kirli savaş, bölgede silahlanmanın ve militaristleşmenin getirdiği pek çok pislik yaratmıştır. Bu süreç içerisinde koruculuk sisteminin özel bir yeri bulunmaktadır. Özellikle, 1990'lardan itibaren hem Kürt halkı içerisinde bölünmeler yaratmak, hem de kolluk güçlerinin yanında savaşın sivil ayağını oluşturmak amacıyla burjuva devletin desteğini alan ve silahlandırılan korucular, bugüne kadar zorunlu göçlerin, köy yakmaların, pek çok katliamın ve baskının sorumlusudur. İHD'nin, kendilerine yapılan başvurular ve tespit edebildiği olaylara dayanarak hazırladığı ve Ocak 1990-Mart 2009 dönemini kapsayan rapora göre; 183 kişi köy korucuları tarafından öldürüldü, 259 kişi de yaralandı. 294 kez silahlı saldırı düzenleyen köy korucuları, 50 kişiyi infaz etti. Köy korucuları tarafından yapılan işkence ve kötü muamele olayı ise 562 olarak kayıtlara geçti. 12 taciz ve tecavüz; 22 kaçırma suçunu işleyen korucuların aynı zamanda, 38 köy yakma, 14 köy boşaltma, 17 ormanlık alan yakma olayına karıştığı belirtildi. Son dönemlerde ise, korucular sıklıkla kendi içlerindeki rant kavgalarıyla gündeme geliyorlar. Son olarak Mardin ve Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde kendi aralarında çatışan korucular, 45 kişi öldürdüler. Mardin'deki olayda 44 kişiyi, Silvan'daki olayda ise 8 yaşındaki bir kız çocuğu korucuların hedefi oldu.

Özellikle, Kürt bölgelerinde 90'larda dayatılan OHAL uygulamalarında korucuların işledikleri suçlar egemenlerin dillerinden de dökülmeye başlanmıştı. İçişleri Bakanlığı'nın 1996'da "Hizmete Özel" diye hazırladığı belgelere göre, her üç köy korucusundan birinin suç işlediği ortaya çıkmıştı. Sadece 1986 ile 1996 arasındaki 10 yıllık sürede 23 bin 222 geçici köy korucusunun görevine işledikleri çeşitli suçlar nedeniyle son verildi. Yine 1996'da, dönemin başbakanı Necmettin

İHD'nin, kendilerine yapılan başvurular ve tespit edebildiği olaylara dayanarak hazırladığı ve Ocak 1990-Mart 2009 dönemini kapsayan rapora göre; 183 kişi köy korucuları tarafından öldürüldü, 259 kişi de yaralandı. 294 kez silahlı saldırı düzenleyen köy korucuları, 50 kişiyi infaz etti. Köy korucuları tarafından yapılan işkence ve kötü muamele olayı ise 562 olarak kayıtlara geçti. 12 taciz ve tecavüz; 22 kaçırma suçunu işleyen korucuların aynı zamanda, 38 köy yakma, 14 köy boşaltma, 17 ormanlık alan yakma olayına karıştığı belirtildi. Son dönemlerde ise, korucular sıklıkla kendi içlerindeki rant kavgalarıyla gündeme geliyorlar. Son olarak Mardin ve Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde kendi aralarında çatışan korucular, 45 kişi öldürdüler. Mardin'deki olayda 44 kişiyi, Silvan'daki olayda ise 8 yaşındaki bir kız çocuğu korucuların hedefi oldu.

Erbakan, MİT raporunu kaynak göstererek, "Güneydoğu'da koruculuk sistemi adeta eroin şebekeleri gibi çalışıyor." demişti. 2006 yılında İçişleri Bakanlığı'nın açıkladığı rakamlara göre korucuların suç dökümü şu şekildeydi: "Terör suçlarıyla ilgili 2.384, mala karşı işlenen suçlarla ilgili 934, şahsa karşı suçlarla ilgili 1234, kaçakçılık suçlarıyla ilgili 420 olmak üzere, toplam 5.000 civarında geçici köy korucusu suç işledi; 853 geçici köy korucusu tutuklandı." Tabii ki, bu rakamlar kağıt üzerinde kalan rakamlar. Koruculuk sisteminin bilançosunun çok daha fazla olduğu, bölgede yarattığı tahribattan anlaşılmaktadır.

Burjuva düzenin sözcüleri, Mardin katliamı sonrasında olduğu gibi hedefi şaşırtarak, konuyu töre sorununda kilitlemeye çalışmaktadırlar. Ancak, korucuların kadınlara karşı işlediği suçlar, kadınlara yönelik baskının tek sorumluluğunun törelerine kendine adanmış insanlarda olmadığını gösteriyor. Örneğin, geçtiğimiz yıl Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu, faaliyette oldukları 11 yıl içerisinde büroya 294 başvuru yapıldığını açıkladı. Bunların içerisinde 71 tecavüz başvurusu bulunmaktadır. İşte korucular eliyle işlenen yakın geçmişin bazı olayları:

*1996 Kasım ayında, Diyarbakır'ın Mermer ilçesine bağlı Eryol köyünde, 10 yaşındaki R. K. Korucu Süleyman Askan'ın tecavüzüne uğradı ve bu durum aralıksız 4 ay devam etti. Ailesinin olayı fark etmesinden sonra açılan davada tecavüzcü delil yetersizliğinden serbest bırakıldı.

*Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesine bağlı Çömçelik köyünde, K. İ. Adlı genç kıza önce tecavüz edildi, sonra öldürülerek evinin önüne atıldı. Tecavüz eden ve katleden yine bir korucuydu.

*Korucuların tecavüzüne uğrayan Remziye Dinç, bu olay sonucunda hamile kaldı ve bir çocuk getirdi dünyaya. Mahkeme, olayın Remziye Dinç'in isteğiyle gerçekleştiğini karara bağlayarak, tecavüzcü korucuları yine akladı.

Bu örnekler rahatlıkla çoğaltılabilir. Bu örneklerle bakarak, Mardin katliamını sadece töreyle açıkla-

İster dine bağlansın, ister töreye, ister yalnızca kadınlara yönelik baskıya, katliamın yegâne sorumlusu bölgede bu unsurların sürdürülmesinde çıkarı olan, bu unsurları Kürt halkının mücadelesinde bir fren olarak kullanmak için çabalayan ve koruculuk sistemi gibi yapılarla bu durumu teminat altına alan burjuva devlettir.

mak başlı başına bir aymazlıktır.

Bir başka önemli unsur da, Kürt bölgesi için sık sık vurgulanan dini eğilimlerin güçlü olması ve Kürt halkının bu yönde gerici bir karaktere sahip olmasıdır. Nitekim, törenin yanında çeşni olarak sık sık din faktörü de ön plana çıkarılmaktadır. Ancak, bizler biliyoruz ki bölgede Kürt ulusal mücadelesinin gelişiminin önünü kesmek, Kürt ulusunun üzerinde bir baskı aracı olarak dini öğeler egemenler tarafından bilinçli olarak forse edilmiştir. Özellikle, 12 Eylül darbesi bu konuda bir milat sayılmaktadır. 70'li yıllarda Kürt bölgelerinde de etkisini gösteren devrimci mücadelenin getirdiği hafızayı silmek için, din üzerinden propagandayı yükseltmek darbecilerin önemli bir uğraşı olmuştur. Örneğin, darbecilerin 1986 Mart'ında askeri helikopterlerden attırdıkları bildirilerin içeriği şu şekildeydi: "Vatandaş! Bakın en yüce İslam dini size ne emrediyor... Sizinle savaşınlara karşı Allah yolunda siz de savaşın. Allah tecavüzkarları sevmez. (Kur'an-ı Kerim Bakara Suresi, 140. Ayet) Onlara karşı savaşmak senin gibi her Müslümanın görevidir." (Soner Yalçın, Hangi

Erbakan, syf. 240) Darbeciler, Kürt ulusunun yükselen mücadelesine karşı adeta cihat çağrısı yapmaktadırlar. Yine benzer yönelimlere, 1990 yılında Türk Ocakları Merkez Heyeti'nin yayınladığı raporda da karşılaşılmaktadır. Hazırlayanları arasında, sonradan MHP'den bakan olan Abdülhaluk Çay ve Sadi Somuncuoğlu, eski başbakan yardımcısı Faruk Sükan ve Doğu Ergil gibi isimlerin bulunduğu raporda şu ifadeler yer almaktadır: "(...) Ülkemizde Kürtçülük (...) temelde laik, hatta din düşmanı bir ideoloji değildir. Kürt ayrılıkçılığı bir aydın ideolojisidir. Kürt ayrılıkçılığını büyük ölçüde laik-pozitivist eğitimin hızlandırdığı söylenebilir."

"(...) Yörede resmi faaliyet gösteren az sayıda kuran kursu ile çok az sayıda İmam Hatip Okulu vardır. Bunların sayı ve kapasiteleri yetersizdir. Fiili güç ve itibar dengesinin sağlanması için gerillaya karşı mücadelede silah, araç ve gereç üstünlüğü sağlanmalı, savunmasız alanlar tamamen kapatılmalıdır."(Aktaran: Mehmet Güç, 28 Ocak 2000, Yeni Binyıl)"

Nitekim, egemen sınıflar, yeri geldiğinde tıpkı koruculuk da olduğu gibi dini tarikatların da eline silah tutuşturmakta bir an olsun tereddüt etmemişlerdir. Bölgede koruculukla birlikte, Kürt halkına kan kusturan bir başka silahlı güç de bir kontrgerilla örgütlenmesi olan Hizbullah'tır. Egemenler, kirli savaşın en yoğun döneminde Hizbullah'ı sokağa salmış ve pek çok faili meçhul cinayetin, katliamın, suikastın önünü açmıştı. Kendi yarattığı pislik, ayağına bulaş-

maya başladığı anda ise ortadan kaldırmakta çekince görmemişler ve Hizbullah'ın yarattığı mezar evleri tüm toplumun hafızasına kazınmışlardı. Hizbullah'a verilen destek TBMM raporuna şu şekilde girmişti: *"Eski Batman Emniyet Müdürü Öztürk Şimşek: "Ne yazık ki, Hizbullah örgütü mensupları bir dönem askerlerden yardım gördüler. Buradaki bazı askeri birliklerde silahlı eğitim yaptılar, lojistik destek gördüler". (2 Şubat 2000, TIHV Yönetin Kurulu adına başkan Yavuz Önen)"*

Ayrıca, Hizbullah'ın pek çok yerde koruculukla nasıl iç içe geçtiğine dair pek çok tanıklık mevcuttur. Örneğin, bir tanığın anlattıkları bu ilişkiyi açık bir şekilde gözler önüne sermektedir: *"Kamil Atak 1990'lı yıllarda PKK'ya yardım ettiği iddia edilen kişileri alıyor ve Hizbullah'a teslim ediyordu. Hizbullah da bu kişileri eğitim amaçlı olarak kullandıkları ve 1991'de boşaltılan Kuştepe Köyü'nde sorguladıktan sonra öldürüyordu." (Aktaran: Müjgan Halis, Kuyulardan Cezaevine Kamo Ağa, Sabah, 27 Mart 2009)*

Egemenlerin Kürdistan coğrafyasında on yıllardır yürüttüğü kirli savaşın yarattığı tahribat 2009'un Mayıs ayında Mardin'de yaşanan ve 44 kişinin öldürüldüğü katliamda belirdi. Savaşın insani değerleri nasıl tahrip ettiğinin, bölgenin artık gerçekliği haline gelen şiddet kültürünün nasıl bir travma yarattığı 44 kişinin hunharca katledilmesiyle yeniden gündeme düştü. Tarihsel gerçekler bize katliamın sorumluluğunu açık bir şekilde göstermektedir. İster dine bağlansın, ister töreye, ister yalnızca kadınlara yönelik baskıya, katliamın yegâne sorumlusu bölgede bu unsurların sürdürülmesinde çıkarı olan, bu unsurları Kürt halkının mücadelesinde bir fren olarak kullanmak için çabalayan ve koruculuk sistemi gibi yapılarla bu durumu teminat altına alan burjuva devlettir. Katliamın temel nedenlerinden birisi de, bölgede devletin dağıttığı silahlarla güç yarışı içerisine giren korucular arasındaki rant savaşıdır. Sadece bu olay içerisinde değil geçmişte de bu tarz çatışmalar yoğunlukla yaşanmıştır. Korucu aşiretler arasında rant yüzünden çıkan çatışmalardan daha vahim olanı ise, bölgede korucu aşiretlerin koruculuk dayatmasına boyun eğmeyen aşiretler üzerinde silah zoruyla elde ettiği kazançtır. 90'lı yıllarda pek çok ilde yaşanan köy yakmalar, boşaltmalar, zorunlu göç sonrasında geride kalan topraklar büyük oranda korucu aşiretler tarafından gasp edilmiştir. 90'ların bir klasiği haline gelen bu olay bugün de farklı şekillerde tezahür etmektedir ve bu tarz olayların hesabının sorulmasının önündeki en büyük engel yine sermaye devletinin desteğidir. Öyle ki, bizzat Kürt bölgelerinden seçilen milletvekillerinin kontrolünde bu tarz vakalar yaşanmaktadır. Örneğin, Yeni Özgür Politika gazetesinde 22 Ocak 2009 günü "AKP'den koruculaştırma çabası" başlığıyla yer alan bir haberde, şöyle deniliyordu: *"AKP Mardin Milletvekili Süleyman Çelebi'nin oğlu Mehmet Sait Çelebi'nin, Nusaybin'e bağlı Hanik köyü ve dağlık alandaki Hastu, Berhok ve Pelaşu mağara köylerinde gasp eylemlerinde bulunarak, korucuları yerleştirmeye çalıştığını bildirdi."* Bu nedenle,

korucuların bölgede işlediği suçları kendinden menkul saymak hatalıdır. Bu olayda da görüldüğü üzere, egemenler bizzat kendi adamları aracılığıyla bu suç şebekesini yaratmaktadır.

Şimdiye kadar bahsettiğimiz her türlü gerekçenin burjuva devletin rolünü ortaya sermesine rağmen, Mardin'de yaşanan katliam sonrası egemenler katından yine pervasız bir ikiyüzlülük sergilendi. Yıllardır, bölgede işlediği suçların bilincinde olan egemenler, meseleyi alakasız gerekçelere dayandırma yarışına girmekte gecikmediler. Eteğindeki incileri ilk boşaltan Mardin Valisi oldu ve adeta dalga geçercesine bu tarz katliamları engellemenin yolunun kızlara ayrı okullar yapmaktan geçtiğini açıkladı. AKP iktidarının bakanları genel olarak koruculuğun kaldırılmasından ziyade, utangaçça bir ıslah projesinden söz ederken; genelkurmay koruculuk sisteminin kaldırılmaması gerektiği yönünde açıklama yaptı.

Düzenin sözcüleri, söylemleriyle sırtlarını dayadıkları kirli savaş örgütlenmelerinden vazgeçemeyeceklerini gösteriyorlar.

Sonuç Olarak

Mardin'de yaşanan katliam, kapitalist sömürü düzeninin en çıplak resimlerinden birisi olmuştur. Kapitalist düzen, doğası gereği her dönem katliamlara, baskılara, ezilen halklara yönelik şiddete muhtaçtır ve bekasını işçi sınıfına ve ezilenlere yönelik her yeni gün örgütlediği şiddetle sürdürebilmektedir. Burjuva düzenin, Kürt halkının haklı taleplerine yönelik, varoluşundan bugüne örgütlediği kirli savaş ve baskı politikaları kaçınılmaz olarak yeni Mardin'ler yaratmaya mecburdur.

Egemenler Kürt halkının mücadelesini bastırmak amacıyla bugüne kadar elinden geleni nasıl ardına koymadıysa, bugünden sonra da koymayacaktır. Bunu durdurabilecek tek güçse ezilen halkların mücadelesine omuz veren, sermaye düzenine karşı mücadelesinde ezilen halklarla omuz omuza vermekten çekinmeyen bir sınıf mücadelesidir. Bu mücadeleyi yükseltmek, işçi sınıfını enternasyonalist bir perspektifle donatacak ve sermaye düzeninin kirli savaş aygıtlarıyla birlikte tarihin çöplüğüne gönderecek olan işçi sınıfının devrimci Marksist öncüsünün görevidir ve bu mücadele önümüzdeki dönemde de tüm yakıcılığıyla bizleri beklemektedir.

Fikret Seyhan

İran Tarihine ve 79 Devrimi'ne Yeniden Bakmak

İran Devrimi'nin 30. yılındayız ve İran üzerine her kafadan bir ses çıkmaya devam ediyor. İşin kötüsü bu seslerin çoğunluğunu, İran Devriminde yapılan hatalardan ve açık ihanetlerden bırakın biraz olsun ders çıkarmayı, aynı hataları bile bile, göz göre göre sürdürenler oluşturuyor. Marks, Hegel'in "tarihsel bütün büyük olaylar ve kişiler, sanki iki kez yinelenir." gözlemine şöyle ekliyordu: "ilkinde trajedi olarak, ikincisinde kaba güldürü olarak." Bugün yinelenenler ne ikinci kez, ne üçüncü kez. Esasında İran Devrimi sürecinde İranlı devrimcilerin yaptıkları hatalar da üçüncü ya da beşinci kereden çok ötedeydi ve olanlar kaba güldürüden çok farklı bir tanımlamayı hak ediyordu. İran Devrimi'nin derslerine tekrar tekrar dönüp bakmakta fayda var, tıpkı bütün devrimlere tekrar tekrar bakmak zorunda olduğumuz gibi.

İran'da Kapitalist Gelişimin İlk Yılları

İran'da kapitalizmin ortaya çıkışı 1800'lerin sonuna doğru gerçekleşti. Bu dönemde, henüz keskinleşmemiş olmakla birlikte sınıf çatışmaları da tarih sahnesinde yerini alıyordu. Bir yandan Avrupa'nın ihtiyaçlarına göre savrulan İran halıcılığının ve ipekçiliğinin modern imalat sanayine evrilmesi, diğer yandan da Şah'ın yabancı sermaye yatırımlarını teşviki, İran'a modern sanayinin girişini hızlandırdı. Köylülüğün nüfusun yüzde 90'ını oluşturduğu ve aşiretlere bağlı bulunduğu siyasi yapının merkezinde büyük toprak sahiplerinin temsilcisi Şah bulunuyordu ve merkezi otorite sağlama anlamında güçsüzdü. Düzenli ordunun yokluğu ve devlet bürokrasisinin zayıflığı da bunlara eklendiğinde daha fazla güç isteyen Şah'ın yabancı yatırımcıları teşviki ve onlardan medet umması boşuna değildi.

Şah Muhammed Pehlevi'den Ayetullah Humeyni'ye..

Geleneksel olarak, ticaretin yaygın olduğu bu coğrafyada Bazaar (Çarşı) denen, ticaret burjuvazisini, zanaatkârları, esnafı, küçük sanayicileri vb. içeren kurumsal yapı ile bunlarla sıkı ilişki içinde olan geleneksel ulema sınıfı (çoğunluğu orta veya büyük derecede toprak sahibi ya da tüccar ailelerden gelirler ve önemli sayılabilecek vergi toplama yetkileri vardır) ve bunların etrafındaki yaygın talebe ağı, küçük ve orta burjuvazinin temelleriydiler. İlk çatışmalar, yabancılara verilen imtiyazlara karşı çıkan Bazaar'ın, ulemanın, ticaretten elde ettiği birikimle sanayiye açılan embriyon halindeki yerli burjuvazinin ve İran dışında hızla gelişen akımlardan etkilenen entelijansyanın ürünüydü. 1892'de Şahı yabancı sermayeye verilen imtiyazlar konusunda geri adım attıran Tütün Krizinde ve 1905 Anayasal Devrimi'nde bu sınıfların cılız ittifakı başarıya ulaştı.

Anayasal Devrimden sonraki yıllarda gelişen özgürlük ortamında artan grevlerden, sendikal taleplerin yükselmesinden, sosyalist yayınların çoğalmasından da anlaşılacağı üzere yeni bir sınıfın, proletaryanın ortaya çıkışı belirginleşiyordu. Altı yıllık anayasal monarşide pek çok iktidar çatışması yaşandı ve 1911'de zayıf modern sınıfların üzerinde Şah tekrar iktidarı ele geçirdi. Bu yıllarda petrolün bulunmasıyla, entegre bir modern sanayi kurma çalışmaları hız kazandıysa da Birinci Dünya Savaşı her şeyi alt üst etmeye yetti. Savaşın sonraki yıllarda, 1917 Ekim Devrimi'nin etkileri İran'da hissediliyordu. Savaşın getirdiği yıkım, doğal olarak mücadeleyi de yükseltmişti. Azerilerin yoğun yaşadığı kuzeydeki eyaletlerde hem sanayi gelişti, hem de siyasal mücadeleler. Bölgesel sovyetler kurulup yıkılacak, bölgesel bağımsızlık hareketleri yükselecek, 1921'de İran Komünist Partisi (İKP) kurulduğu gibi işçilerin akınına uğrayacaktı. Ancak işçi sınıfı henüz küçüktü ve deneyimsiz İKP devrimden uzaktaydı. 1921'de burjuvazinin, tüccarların ve İngiltere'nin desteğiyle, asıl önemlisi tabandan gelen baskının neticesinde cumhuriyet ilan edildi. Bu süreçte ordu içindeki gücüyle öne çıkan Rıza Han, dört yıl sonra 1925'te tekrar şahlık ilan ederek yeni bir otokraziye giden yolu açtı. Otokrazinin bu yükselişinin dünya devriminin geri çekilişine denk düştüğünü de belirtelim. İKP ise, 1929'da Stalin ile ilişkilerini geliştiren Rıza Şah'ın darbesiyle ve Moskova'nın yüzüstü bırak-

masıyla dağıtıldı. 30'lu yıllarda Stalinizasyon süreci İran'a da damgasını vuracak, Rusya'daki büyük terör dalgasının yağlı urganı, İranlı pek çok kararlı devrimci Marksistin boynuna dolanacaktı.

Şah Rıza, devlet yatırımlarıyla özel yatırımları harmanlayan, yerel sanayiye de koruyan bir ekonomi politikası belirlledi. Büyük bir sanayi atılımı yapıp sanayi işletmelerinin sayısı 10 kat artmışsa da 1941'e gelindiğinde İran'da halen ticaret sermayesi asıl ağırlığı oluşturuyordu. Petrol havzasından elde edilen gelirin yüzde 10'a yakını İran devletine bırakılıyordu ve bırakılan pay İran devlet bütçesinin yüzde 10-30'unu oluşturuyordu. Bu çapta bir petrol üretimi Ortadoğu'nun en yoğun emek gücünü İran'ın petrol havzalarına toplamıştı. Ancak, sanayileşmenin ve modernleşmenin İran'ın her yerine uğramadığı, yani eşitsiz ve çarpık bir gelişmenin hüküm sürdüğü açıktı. Geri kalmış bu ülkede, seküler, tepeden inme reformlarla çarpık bir modernleşmenin yolu açıldı. Rıza Şah döneminde dünyadaki genel ekonomik eğilimin korumacılıktan, devletçilikten yana olması ve emperyalist devletlerin yaşadığı krizler İran'ın siyasi arenada bağımsız davranabilmesinin yollarını da açtı. 1930'larda İngiltere ile ilişkileri askıya alıp, Almanya ile sıkı fıkı olmaya başlayan İran, İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla zor günler geçirecekti.

İşçiler Devrimin Kapısını Çalıyor

1941 yazında müttefiklerin (Rusya, İngiltere, ABD) işgaline uğrayan İran'da Rıza Şah tahttan indirilip yerine oğlu geçirildi ve anayasal monarşiye geri dönüldü. Şahın devrilmesiyle harekete geçen sosyalistler, İran Tudeh (Kitle) Partisi'ni kurdular. Kuruluşunda bağımsız unsurları içeren, uzun yıllar siyasi baskı altında tutulmuş öğrenciler, aydınlar ve işçi militanlar için önemli bir çekim merkezi haline gelen parti, kısa zamanda Moskova'yla yakın ilişkileri olanların partiye akın etmesiyle SSCB'nin İran'daki siyasi aracı durumuna dönüşecekti. Kitle hareketlerini kontrol edebilen ve bu sayede SSCB'nin İran politikalarında hatırı sayılır bir rol oynayan partinin önder kadroları tamamen Stalinist Çarpıtma Okulu öğrencileriydiler. Bunu da, İran'ın kuzeyinin SSCB işgali altında olduğu dönemde yaşanan grevleri "faşist sabotajlar" diye niteleyerek göstereceklerdi. Oysa yükselen grev dalgası ve kitle hareketleri yıllarca ağır bir yük olarak işçi sınıfının ve ezilenlerin sırtına binmiş İran devlet aygıtının baskısından kurtuluşun coşkulu kutlamaları gibiydiler.

Ekonomik talepler ve grevler hızla yükseliyor, 1942'de 30 grev kayıtlara geçerken, 1944'te 60'a, 1946'da ise 183'e çıkıyordu. 1945'te Tudeh'in kontrolündeki İran Birleşik İşçi Sendikaları Konseyi'nde 275 bin işçi kayıtlıydı (sanayideki emek gücünün yüzde 75'i). Geçen yıllar içinde önemli kazanımlar elde eden işçi sınıfı hareketi, 1945'te savaşın sona ermesinin ve müttefiklerin işgali kaldırılmasının ardından çok büyük bir özgürlük dalgası yaşadılar. İran Azerbaycanı'nda ve Kürdistanı'nda özerk cumhuriyetlerin ilan edilmesiyle de egemen sınıflar için durum hayli çekilmez olmuştu. İngiliz elçiler, petrol rafinerilerindeki çıkarlarının Tudeh'in elinde olduğunu

bildirirken, hükümet üç Tudeh milletvekili-ni bakanlık koltuğuna oturtarak durumu kurtarmaya çalışıyordu. Bu büyük kitle hareketi İran devrimci geleneğinin gelecek kuşaklara bırakacağı ilk büyük deneyim olacaktı.

Hükümet, İngiltere'nin desteğiyle 1946 sonunda özerk cumhuriyetlere, işçi hareketine ve Tudeh'e karşı topyekun saldırı başlattı. Bundan sonraki üç yıl içinde grevler düşüş gösterdi ve kan kaybeden Tudeh, Şah'a yapılan bir suikast girişiminden sonra yasaklandı. Ancak 50'lerin başı Tudeh'in gücünün zirvesine çıkacağı ve aynı anda yerle bir oluşu yaşayacağı yıllar olacaktı.

1940'ların sonunda yükselen muhalif hareketlerin yanında, Şah Rıza döneminde palazlanmış milli burjuvaziyi temsilen; ve Bazaar ile dini unsurların da belirli bir kısmını içine alan Musaddık yönetimindeki Ulusal Cephe kuruldu. Musaddık'ın petrolü millileştirme çabası bu yılların yüksek siyasetinin esas belirleyeni olacaktı. 1951'de başbakan olan Musaddık'ın döneminde siyasi arena tekrar canlandı: bir yanda İngiliz emperyalizminin İran'ın millileştirme hareketine karşı boykotu ile İran milli burjuvazisinin ve Bazaar'ın Musaddık'a güvenoyu sunarak yaptığı güç gösterisi, diğer yanda İran petrol sanayini durma noktasına getiren 45 bin kişilik grevlerle hem kitle hareketinin tekrar yükselmesi, hem de millileştirmelere verilen büyük halk desteği. Tudeh'in, bu yıllarda yeniden etkinliğini artırması kaçınılmazdı. Ancak, halkın geniş kesimlerinin millileştirmelere desteği sürerken, Tudeh zigzaglarla dolu bir çizgi izlemeye koyuldu. Başlangıçta Tudeh, millileştirmelerin ABD'nin emperyalist planlarından kaynaklandığını ve sadece İran'ın güneyinde millileştirme gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulayıp Musaddık hükümetiyle zıtlıydı. (Tudeh, Kuzey petrolleri için SSCB'ye imtiyaz verilmesini savunuyordu.) Musaddık hükümeti petrolü İngiliz emperyalizminin elinden kurtarmak için uğraşıyorken, Tudeh sorunu SSCB-ABD denkleminde değerlendirip, millileştirmelerin ABD planı olduğunu savunarak uzun süre Musaddık karşıtı tavır aldı. İşin garibi Tudeh'in "enternasyonalist" görevlerini (yani SSCB çıkarlarını) yerine getirme çabası, aslında SSCB'nin o dönem millileştirmelere destek verme politikasıyla uyumsuzdu. Sovyet dış politikası petrolün millileştirilmesinin, Rus bürokrasisinin işine yarayacağı görüşündeydi. Bürokratların ve İran'daki yarıdıkları "ilkesellik" ve "Sosyalizmin çıkarları" adıyla sundukları

1952 Temmuz'unda Musaddık'la Şah arasındaki gerginlikten sonra Musaddık istifa ettiyse de 21 Temmuz'daki büyük bir ayaklanma Musaddık'ın kaldığı yerden devam etmesini sağladı. Bu dakikadan sonra Tudeh, SSCB'nin direktifleriyle Musaddık'ın ulusal cephesinin kuyruğuna takıldı. Önce millileştirmelere tam destek vermeye başladı, sonra Musaddık'ın yaptığı her şeye.

çorbaya bazen tuz yerine şeker konduğu ve işlerin böyle sarpa sardığı da olabiliyordu.

1952 Temmuz'unda Musaddık'la Şah arasındaki gerginlikten sonra Musaddık istifa ettiyse de 21 Temmuz'daki büyük bir ayaklanma Musaddık'ın kaldığı yerden devam etmesini sağladı. Bu dakikadan sonra Tudeh, SSCB'nin direktifleriyle Musaddık'ın ulusal cephesinin kuyruğuna takıldı. Önce millileştirmelere tam destek vermeye başladı, sonra Musaddık'ın yaptığı her şeye. Oysa bir devrimci yükselişin koşulları hazırды. Musaddık, burjuva demokratik programını dahi sonuna kadar götürebilecek durumda değildi. Tudeh içinse muazzam kitle desteğine rağmen sürekli devrim perspektifinden, gelişebilecek bir devrimci kalkışmaya önderlik edip, toprak reformundan, petrolün kamulaştırılmasına demokratik sloganları sosyalizme geçište gerçekleştirmesi gereken görevlerle kaynaştırabilecek devrimci Marksist bir anlayıştan yoksunluk, Tudeh'in kendisini de bitirecek süreçte damgasını vurdu.

1953 yazında, İran'daki durumdan iyice rahatsız olan ABD ve İngiliz emperyalizmi, CIA ve MI-6 aracılığıyla Şah'la birlikte bir darbe planladı. Ordu içinde en az 450 subaydan oluşan ve "Askeri Örgüt" adıyla bilinen bir yapıya sahip olan Tudeh'in istihbarat ağı darbe haberini dışarı sızdırdı ve Tudeh, Musaddık'ı darbeye karşı uyardı. 16-18 Ağustos arası bütün kitleleriyle sokaklara dökülen Tudeh, Musaddık'ın ortamı sakinleştirme çağrısına uyarak devrimci bir dönüşüme giden yolda kendi ayakka-bısının bağcığına basıyor ve sendeliyordu. Aşamalı devrim mantıksızlığına saplanıp, milli burjuvazide, küçük burjuvazide ilericiilik arama sevdasına yakalanan Tudeh için sıradaki aşama demokratik devrimdi ve bu devrim için Musaddık biçilmiş kaf-

tandı. Milli burjuvazi dahil bütün sınıflar, ABD'nin desteklediği Şah'ın darbesinin yanındaydı, çünkü kitle hareketleri ve millileştirmeye karşı emperyalist boykot İran kapitalizmini bunaltyıyordu. İktidar perspektifinden uzak, basiretsiz bir SSCB kuklası haline gelmiş olan Tudeh ise, Musaddık "sokakları boşaltın" dediğinde ortalıktan çekiliyordu. 19 Ağustos 1953 sabahı, İran Şahlık otokrasisinin geri getirildiği darbeye uyandı. Kitle hareketlerinin, grevlerin, sendikalaşmanın suç olacağı yıllar yeniden başladı. Tudeh'in üst düzey kadrolarının bir kısmı yurtdışına kaçarken, bir kısmı Şah'ın polislerinin ellerinde partinin açığa çıkarılmadık sırrını bırakmıyordu. Diğer yandaysa, partinin militanlarıyla, orta düzey görevlilerinin efsanevi direnişleri bugüne kadar gelen destanlar, şiirler, şarkılarla anlatılacak düzeydeydi.

1953'ün Akıldan Çıkarılmaması Gereken Dersleri

Sürekli devrim perspektifinden yoksun, 1917 Ekim Devrimi derslerinin ve Marksist yöntemin çarpıtılmış bir sürümüyle sarmalanmış İran solu, bu ilk büyük deneyiminde geçmişin hatalarının ve ihanetlerinin kurbanı oldu. İlginçtir, İranlı devrimciler Marks'ın eserlerinin çok azına ulaşabilmişlerdir; Marksizmi öğrendikleri yer ise dogmatik Stalinizm okulundan başka bir yer değildir. Stalin'in emriyle 1930'larda SSCB'deki Stalinist karşı devrim sürecinde seri üretime geçirilen meşhur Bolşevik Parti tarihi, İranlı devrimcilerin başucu kitabı olmuştur. Tudeh'in SSCB'ye en yakın isimlerinden ve pek çok zaman Tudeh Genel Sekreterliği yapmış Nureddin Kiyanuri bile, Sovyetlerin İran tarihi üzerine baş ideologu olan İvanov'un "Sovyet çıkarlarına uyacak şekilde İran tarihini çarpıttığını" kabul etmiştir. Bu arada, Tudeh içinde iki ayrı hizbin parti tarihinde yabana atılmayacak bir önderlik mücadelesine giriştiği ve bunun partiye zarar verdiği de bilinmektedir. Kiyanuri'nin hizbi radikaller diye bilinip, SBKP (Sovyetler Birliği Komünist Partisi) ile ilişkileri daha sıkıyken, İskenderi ve Taberi'nin öncülüğündeki diğer hizip olan ılımlılar ise SSCB'nin dediğine harfiyen uymakla birlikte daha bağımsız bir anlayışı savunurlar. Tudeh'in parti içindeki savaşlarından, kirli oyunlardan, çevrilen dolaplardan kimin galip çıktığı ve ayrıntıda Tudeh politikalarını nasıl belirlediği önemli olmakla birlikte genel kural olarak söylenebilir ki Tudeh, SSCB'nin dediğinden dışarı çıkmamıştır. Yine de, rezil, kepaze, en adice yozlaşmış ilişkilerin kendisine "komünist" diyenlerce yaşıyor olduğu Tudeh'in parti içi mücadeleler tarihi, en hafifinden mide bulandırıcıdır. Ve bu durumun, Tudeh'in İran Devrimi'nde oynadığı rolde "katkısı" söylenmeden geçilemezdi.[*]

Devrimci bir dönemde burjuva milliyetçilerinin çıkarlarını savunan bir hükümetin yapacaklarına ilişkin devrimci taktikler belirlemek gereklidir. Ancak, işçi sınıfının öncülüğüne soyunan ve büyük bir kitle desteğiyle sınıf uzlaşmazlığı çizgisinde yürüyen bir parti, ulusal burjuvaziye ya da herhangi bir sınıfa ilericiilik atfederek strateji belirleyemez. Musaddık Tudeh'e dur dediğinde, devrimle birlikte İran işçi sınıfının kaderi de belli olmuştur. Oysa işçi sınıfının partisi, kendi sınıfının çıkarları adına hareket

...işçi sınıfının öncülüğüne soyunan ve büyük bir kitle desteğiyle sınıf uzlaşmazlığı çizgisinde yürüyen bir parti, ulusal burjuvaziye ya da herhangi bir sınıfa ilericiilik atfederek strateji belirleyemez. Musaddık Tudeh'e dur dediğinde, devrimle birlikte İran işçi sınıfının kaderi de belli olmuştur. Oysa işçi sınıfının partisi, kendi sınıfının çıkarları adına hareket eder. Nitekim, Tudeh durduktan bir gün sonra darbeciler sokaklara indiğinde karşılarında tek tük, dağınık, örgütlü gücü bizzat kendisini örgütleyenler tarafından pasifize edilmiş bir hareket bulunmuştur. Darbe, İran solunun geleceğini belirleyen en önemli olaylardan bir tanesi olmuştur ve 1979 devriminde İran'ı sarsan kitlelerin tarihsel belleğine kazınmış olan şey, Tudeh'in 1953'te beklentileri karşılayamamış olduğu gerçeğidir.

eder. Nitekim, Tudeh durduktan bir gün sonra darbeciler sokaklara indiğinde karşılarında tek tük, dağınık, örgütlü gücü bizzat kendisini örgütleyenler tarafından pasifize edilmiş bir hareket bulmuştur. Darbe, İran solunun geleceğini belirleyen en önemli olaylardan bir tanesi olmuştur ve 1979 devriminde İran'ı sarsan kitlelerin tarihsel belleğine kazınmış olan şey, Tudeh'in 1953'te beklentileri karşılayamamış olduğu gerçeğidir.

Yeni Şah Otokrasisinden Yeni Devrime Doğru

53 Darbesi'nden sonraki yıllarda İran'da baskıcı otokrasi yavaş yavaş yerleşti ve İran kapitalizmi için uzun bir genişleme dönemi başladı. 1954'te ABD ile yapılan petrol anlaşmasıyla birlikte İngiliz emperyalizminin yerine ABD emperyalizmi geçti. 1957'de CIA ve MOSSAD desteğiyle kurulan İran gizli polis teşkilatı SAVAK'la birlikte, otokrasinin bütün ağırlığı başta işçi sınıfı olmak üzere, İran'ın üzerine çöktü. Fabrikalara, devlet kontrolündeki sendikalara, darbeden sonra küçük bir yapıya dönüşen Tudeh'e ve yeni yeni filizlenmeye başlayan ve gerilla mücadelelerinin temelini oluşturacak olan, İran'ın her yerine yayılmış Marksist hücrelere bile sızan SAVAK'ın kötü şöhreti gelecek yıllarda yayılacaktı.

Musaddık deneyiminden sonra iyice sinen İran burjuvazisi için Şah'ın darbesiyle açılan yeni dönem oldukça büyük bir genişleme yarattıysa da 1960'lara doğru konjonktürel bir krizin eşliğine gelen İran'da grevlerin artışı dikkatleri çekti. ABD'nin direktifleriyle reform hareketlerini hızlandıran Şah, görece yumuşama dönemini İkinci Ulusal Cephe hükümetine izin vererek açtı. Tudeh'in bu yıllarda parti içi sorunlar dışında başka konularla ilgilenemiyor olması, siyasi içerikli grevlerin yükselmesine engel oldu. Ancak, 1963 yazında bütün büyük kentlerde küçük burjuva unsurlarla, militan gençliğin, özellikle de dini liderlerin desteğiyle ilahiyat öğrencilerinin boy gösterdiği ayaklanmalar kanla bastırıldı. İran'da dini liderlerin ve küçük burjuvazinin ezildiği bu ayaklanmaların başlıca sebebi, 1962'de "Ak Devrim" adıyla Şah'ın uygulamaya soktuğu reform programının getirdikleriydi. İran'da geniş çaplı toprak reformlarıyla büyük toprak sahiplerinin, sanayi ve ticaret burjuvazisine eklemlendirildiği bu dönemde, ABD emperyalizmiyle gelişen ilişkilerden ve kapitalizmin gelişiminden zarar gören Bazaar (geleneksel orta sınıflar) ve toprak reformuyla çıkarları ayaklar altına alınan ulema sınıfı, seküler reformlardan rahatsız dini liderler ve ilahiyat öğrencileri ayaklanmaların unsurlarıydı.

Burada Bazaar'a bir paragraf açmak gerekiyor. İran'ın en belirleyici özgülüğü olarak karşımıza çıkan bu kurumun temel özelliği güçlü bir ortak hareket edebilme kültürüne sahip olması, iyi örgütlenebilmesidir. Kapitalizm öncesi dönemde ve İran'a kapitalizmin nüfuz ettiği dönemde esnaf, zanaatkar ve ticaret erbabını içeren Bazaar, Asya Tipi Üretim Tarzı'na özgü baskı altına alınmış, bağımsız hareket edemeyen klasik loncalara pek benzemiyordu. İran'da kapitalizm öncesi merkezi otoritenin çok güçlü olmamasının bunda payı büyüktür. Öte yandan ulema ile hem maddi, hem manevi anlamda sağlam ilişkileri olan bu kurum, kapitalizmin gelişmesiyle önemini kaybetmeye başlamıştır. İran'da yaygınlığını ve örgütlülüğü cami ve medreseler üzerinden yürüten Bazaar, Şah'ın reformlarının başladığı yıllarda

kurumsal değeri aynı ölçüde aşınmaya uğrayan ulemanın öncülüğünde ilk kez siyasal anlamda bağımsız bir güç olarak boy göstermiştir. İçinde küçük ve orta burjuvazinin en geniş kesimlerini barındıran Bazaar, örgütlü bir geleneği olduğu için ve hem büyük burjuvaziyle eklemlenip hem de ideolojik olarak İslamiyetin taşıyıcılığını yaptığı için önemli bir siyasi güç olma potansiyeline sahipti. Ancak bu potansiyele öncülük edebilecek tek güç olan Şii ulemanın, kendi içinde farklı Şiilik yorumlarına sahip olması, ulemanın siyasete girmesini yasaklayan Ayetullahların bulunması durumu karmaşıklaştırır. Yine de 1963 olaylarında ön plana çıkan, 1964'te ABD karşıtı söylemleriyle düzen için tehlike oluşturmaya başlayan Ayetullah Humeyni önemli bir önder figürü olarak ortaya çıkmış; aynı yıl sürgüne gönderilince de popülaritesi iyice artmıştır. Humeyni 1963 öncesi siyasete neredeyse hiç yaklaşmamış, sürgüne gönderildiği 1964'ten 70'e kadar da sessiz kalmayı tercih etmiştir. 1970'te yayılan Velayet-i Fakih adlı eseriyle Humeyni ilk kez iktidar perspektifiyle sahneye çıkacaktır.

İran'da Solun Durumu

"Ak Devrim"le açılan dönem, İran'da 70'lerin ortalarına kadar sürecek bir genişleme dönemi yarattı. Sanayide modernleşme ve çeşitlenme, İran proletaryası için yoğunlaşmayı ve nicelik artışını getirdi. İlgale geçen ve yurtdışındaki sınırlı kadrosuyla "demokratik devrim" hayalleri kuran Tudeh devrime kadar uzun bir uyku çekti denebilir. 1953 öncesini ve darbe deneyimini yaşayan Tudeh'in radikal genç kuşağı için ise uyunacak dönem yoktu. Geçmişin hatalarının derslerini çıkarmaya çalışan, yerelerde bağımsız yeraltı hücreleri oluşturan pek çok grup birbirini buldu ve 1970'ler İran'da gerilla mücadelelerinin yükselişyle başladı. Çin - SSCB ayrışmasının yanı sıra Küba, Vietnam, Cezayir örnekleri, gerillacılık, ulusal kurtuluş hareketleri ve 68 hareketi İran'daki

bağımsız Marksist hücreleri şekillendirmede önemli rol oynadı. Bu hücrelerden başlangıçta ikisinin birleşmesiyle kurulan İran Halkın Fedaileri Gerillaları Örgütü gelecek yıllarda büyük bir üne kavuşacaktı. Daha 70'ten önce, bu grupların henüz hiçbir önemli eylemi olmamasına rağmen, yapılan tutuklamalarla önder kadroların hapisanelere tıkmaları ise devlet aygıtının baskısını göstermeye yeter. Hapishanedeki önder kadroların, çoğunluğunun öldürüldüğü 1975'e kadar yapılan teorik tartışmalarda dünyadaki sosyalist mücadelenin ayrışmalarından, İran'ın devrimin hangi aşamasında olduğuna; "Ak Devrim" in ne anlama geldiğinden,

devrimin hangi sınıfların eseri olacağına; silahlı mücadelenin kırdı mı şehirde mi yapılacağına ve daha saymadığımız pek çok konuya değinilmiştir. Bu tip tartışmalarda hangi grubun neyi savunduğundan çok genel hatalara bakmakta fayda var. İçsel ayrışmalardaki tartışmalar, Türkiye'de 1970'lerin fotoğrafıyla büyük benzerlikler gösteriyor.[**] Bu tartışmalardaki en sorunlu bölüm aşamacılık teorisinin zorlamasıyla kurulan şablona İran'ı oturtmaya çalışmaktır.

Geçici hükümet devrimin bittiğini haykırıyorsa da devrimin gürültüsü altında bu sesler yok olup gidiyordu. İşçi meclislerinin küçük çapta merkezileşmesi sağlanmaya başlanmıştı. Grevlerle yükseltile talepler yeniden yapılandırılmaya çalışılan devlet aygıtı için tehdit olmaya devam ediyordu. Şubat öncesi grevleri İslami normlara uyduran Humeyni önderliğindeki ulema, şimdiki grevleri vatan hainliği olarak yorumluyordu.

Tudeh'in 1953'ten önce, 1979'a kadarki süreçte ve 1979'dan sonra yaptığı çözümlemelerde İran için tespiti "demokratik devrim" aşamasında olduğudur.

İran'ı dünya sisteminde soyutlayıp inceleyen, parçabütün ilişkisine bakıştaki anti-diyalektik yaklaşım, Stalinizmin Çarpıtma Okulu'nun yerleştirdiği dogmatikliği, şekilciliği, fetişleştirici etkileri kırmaya çalışan genç düşünürlerin önünde

her zaman bir engel olarak durmuştur. Diğer yandan, aşamalar teorisi ve hangi aşamada bulunulduğu sorusuna verilen cevaplar, "bağımlılık teorileri", "Üç Dünya teorisi", İran Devrimi'ne giden yolda hangi sınıfların devrimci olduğunun tartışılmasını ve bağımsız sınıf siyasetinin oluşturulmamasını doğurdu. Sürekli devrimin adının bile duyulmadığı, Troçkizmin Stalinist Çarpıtma Okulu'nun özel propagandasıyla farklı şekilde algılandığı, Lenin'in ve Marks'ın "dünya proletaryasının öğretmeni Stalin"den öğrenildiği pek çok ülke gibi İran için de sınıfın yeni "öncü"lerinin geleceği nokta, iktidar perspektifinden yoksunluk ve işçi sınıfının yerine gerilla mücadelesini ikame etmek olmuştur. Nitekim İran Devrimi öncesi yaklaşık 10 yıllık gerilla mücadelesi deneyimi olan bu grupların devrimdeki rolü epey abartılmıştır. Birazdan da göreceğimiz gibi devrimin itici gücüyle İran solu arasındaki ilişki dağınık ve çok zayıftır. İşçi sınıfının içinde mücadele etmeyen ve siyasi özgürlüğün olmamasını bahane eden bu grupların söylemlerinin aksine İran Devrimi'nde kritik roller alacak olan işçi hücreleri, daha 1970'lerin başında büyük fabrikalardaki militan işçilerin öncülüğünde kurulmaya başlamıştı. Devrime kadar hiçbir örgütle bağı olmayan ve SAVAK baskısı altında zorlu bir mücadeleyi ören bu militan işçiler, devrimci tek sınıfın, işçi sınıfının içindeyken, kendine öncülük biçen örgütler böyle bir ilişki kurmanın kıyısında değillerdir.

Aynı yılların bir diğer adı anılması gereken grubu da Mücahitler. 1975'te önderliğinin bir kısmı Marksizmin İslamiyet'ten "daha açıklayıcı" olduğu kanısına varmadan önce, İslami referanslarla kurulan bu devrimci yapının

Fedailer kadar büyük bir gücü yoktu ve hiçbir zaman da olmadı. Fedailerle birleşme görüşmeleri de sonuçsuz kaldı. Teorik anlamda neredeyse hiçbir şeyi olmayan Marksist Mücahitler 1979'da Peykar adını alırken, 1975'te Marksistler tarafından büyük bir katliama tabi tutulan diğer grup devrim sonrası önemli bir güce erişse de karşı-devrimci dalgada boğulmaktan kurtulamadı.

Devrim Öncesi İran'ın Ahvalı

Devrim öncesi İran kapitalizminin yaşadığı olağanüstü büyüme sermaye içinde yüzen bir burjuvazi yarattı denebilir. Petrol fiyatlarındaki artış da cabasıydı. Bu büyüme gerçekleşirken devlet yatırımları ile yerli burjuvazinin yatırımları asıl temeli oluşturuyordu. Yabancı yatırımcılar mülkiyet hakkını yerli ortaklarla paylaşmak zorundaydılar ve İran ulusal burjuvazisi ekonomide devlet yatırımlarıyla birlikte belirleyici konumda olmayı hep sürdürdü. Devlet yatırımlarının hacmi bürokrasinin şişmesine sebep olurken, "Ak Devrim"le gelen toprak reformu, tarımda modernleşme adına pek bir gelişme yaratmamakla birlikte ülkenin demografik yapısında köklü bir değişimi getirecekti. Kentleşme, yeni bir kent yoksulları ordusuyla birlikte gecekondulaşma ve çarpık gelişmeye yol açtı. Altyapı bozukluğunun, ihracat problemlerinin, kalifiye işçi ücretleriyle kalifiye olmayanların ücretleri arasındaki uçurumun büyümesinin ve ardından enflasyon sorunuyla birlikte dünya ölçeğinde ekonomik sıkıntıların baş gösterdiği 70'li yıllar, İran'da şiddetli bir sarsıntıyı alttan alta besliyordu. 1974'te gerçekleşen ekonomik patlama sürecinde yaşanan grevler ve elde edilen kazanımlar geleceği haber verir gibiydiler.

1974-76 arası kısa süreli toparlanma, 77 yılındaki kopuşu şiddetlendirmekten başka bir işe yaramadı. İhracat artışı yıllık %60'lardan %2-3'lere düşünce, emek gücüne olan talep de düştü. İşçileri, kent yoksullarını ve bürokrasinin alt tabakalarını etkileyen bu sıkıntıların yanı sıra, yıllardır gelişen sanayileşmenin etkisiyle ekonomik ve siyasi gücü sürekli azalan Bazaar'ın da durumu kötüleşmişti. Şah'ın ekonomik bunalıma günah keçisi olarak "Bazaar vurguncuları" diye adlandırdıklarını seçip, Bazaar'a yönelik baskıyı şiddetlendirmesi, Şah otokrasisine karşı muhalefet dalgasını genişletti. Bazaar'la içli dışlı olan büyük burjuvazinin geniş kısmının da muhalif kanada geçtiği gözlemlenebiliyordu. 77 ortasında ilk tepkiler, Bazaar'dan gelmeye başladıysa da, yaz ortasında kentsel dönüşüm projeleriyle rant peşinde koşan Şah'a karşı gecekonduculardan yükselen tepki kıvılcımı yaktı. Ancak, devrim yolundaki bütün engelleri kaldıracak olan işçi sınıfından başkası değildi. İlk tepkiler dağınık grevler ve sabotajlarla geldi. Aralık ayına kadar herhangi bir siyasi merkezin dışında gerçekleşen pek çok hareket savunma ya da refleks niteliğindeydi ve siyasi önderlik için bir çağrı oluşturmaktaydı. Ulusalçıların muhalefeti grevlerle yükselecek mücadeleye asla önderlik edebilecek bir kapasitede değildi. Yükselen hareket en geniş anlamıyla yoksulların ve ezilenlerin hareketiydi. Solun durumunu anlatacak en güzel sözcük ise "uzak"tı. Bütün bu eylemliliklerin içinde yer almaktansa gerilla hareketleri SAVAK'la savaşmakla meşguldü. Oysa grevler, işçi sınıfının içine sızan SAVAK'a en güzel cevaptı. Birkaç yerelde sınıfsal hareketin içinde yer alabilmiş olsalar da ulusal ölçekte bir muhalefet yaratacak güce hiçbir zaman

ulaşılamadı. Tudeh ise İran'a gerillalardan daha da uzaktı. Geriye en güçlü ve ulusal düzeyde etkin tek yapı olan Humeyni'nin başını çektiği İslami hareket kalıyordu.

Camiler ve medreseler aracılığıyla, mahallelerde, üniversitelerde etkin olan İslami hareket, devrimci yükseliş döneminde ortaya çıkabilecek bütün radikal eylemlere olumlu tepki göstermeyi bildi. Açıkça pragmatik olan bu davranışlar, daha sonraları Şiiilikte ya da İslam'da devrimcilik arayanların ortaya çıkmasına neden olduysa da gerçek çok açıktı: Devrimci bir dönemde devrime önderlik edip, kitlelerin tepkisine ve taleplerine en sağlam cevabı verebilecek başka bir siyasi rakibin olmadığı koşullarda, söylemleriyle en radikal olan ve dini önderlerin içinde de tekleşmiş olan Humeyni iktidara giden taşları kolayca döşüyordu.

Devrim Yılları

1978 yılı mücadelenin yoğunlaştığı ve radikalliğinin arttığı bir dönem oldu. Hükümetin düzeltmek için elini attığı her şey kırılıyordu. Siyasal gösteriler de hız kazanmaya başlamıştı. Kent yoksullarından ve Bazaar'dan güç alan Humeyni'nin örgütlediği gösteriler 1978'i açmışsa da yaz aylarında mücadelenin seyri hayli değişecekti. Şimdi işçi sınıfı sahnedeki yerini alıyordu. Grevler arttı ve zaten batma noktasına gelmiş olan ekonomiyi felce uğratarak çok kısa bir dönemde muazzam kazanımlar elde edildi. İşçi meclisleri bütün fabrikalarda etkinlik kazanmaya başladı. Üretim üzerinde kontrol yapmaya varacak kadar etkinleşebilen meclislerin ortaya çıkması devrimin gidebileceği yönü ve potansiyellerini ortaya koyuyordu.

Belli noktalarda siyasi talepler bile ortaya koyabilen işçi meclislerinin en önemli sorunu merkezileşip siyasal talepleri genelleştirebilecek ve daha da ötesi iktidarı alabilecek bir devrimci öncünün yokluğudur. İşçi sınıfının kendiliğinden eylemliliğinin aldığı bu boyut, 20. yüzyıla damgasını vuran bütün devrimci dönemlerde eksikliği hissedilen (1917 Ekim Devrimi hariç) devrimci öncünün önemini ve gerekliliğini bir kez daha ortaya koyar.

1978'in son aylarındaki genel grev dalgası, İran Devrimi'nin son ve en sağlam vuruşunu yaptı. Sürekli olarak yükselen mücadelenin ve devlet aygıtının sınıfsal olarak arkasını yaslayabileceği bir tabanın kalmamasının sonucunda 1979 Ocak'ında Şah Muhammed ülkeden kaçmaya zorlandı. Bu zamana kadar geniş ölçekte muhalefetin radikalliğini emebilecek tek güç olan Humeyni'nin liderliği de tartışılmaz bir noktaya gelmişti.

Küçük ve orta burjuvaziyi içine alan Bazaar'ın radikalliği, Humeyni'nin esnek siyasetinin gidebileceği radikalliği her zaman belirledi. 1979 Şubat'ında Humeyni ülkeye döndü ve liderliği alıp geçici hükümetin kurulmasını sağladı. Martta da referandumla İran İslam Cumhuriyeti ilan edildi. Şahlık rejiminden kalma bazı devlet kurumları, SAVAK, ordunun büyük bölümü, polis teşkilatı gibi pek çok devlet organı parçalandı.

Devrimin gerçekleştiği bu iki aylık sürede eski devlet aygıtının yıkılışında silahlı eylemleriyle etkili olan gerilla gruplarının çekim gücü de artıyordu. Ancak bu çekim, işçi sınıfının geniş kesimlerine yönelik değil, gençliğin heyecanına yönelikti. Yine de devrimden sonraki ilk günlerden başlayarak solun etki alanı genişledi. Basın, yayın ve örgütlenme özgürlüğü henüz soğurulamamış devrimci ateşin yandığı İran'da, hiçbir zaman kitleye ulaşamamış gerillalara ve uzun zamandır uykuda olan Tudeh'e işçi sınıfıyla buluşma olanaklarını yarattı. Ulusal bağımsızlık mücadeleleri de yeniden yükselmiş, Azeriler, Kürtler, Türkmenler bağımsızlık taleplerini haykırmaya başlamışlardı. Bazı Türkmen bölgelerinde ortaya çıkan köylü şuraları, toprak ağalarını kovup, üretimi denetlemeye kadar gidiyor ve şuraları merkezileştirerek önemli bir siyasi güç olarak da ortaya çıkabiliyorlardı.

Geçici hükümet devrimin bittiğini haykırıyorsa da devrimin gürültüsü altında bu sesler yok olup gidiyordu. İşçi meclislerinin küçük çapta merkezileşmesi sağlanmaya başlanmıştı. Grevlerle yükseltile talepler yeniden yapılandırılmaya çalışılan devlet aygıtı için tehdit olmaya devam ediyordu. Şubat öncesi grevleri İslami normlara uyduran Humeyni önderliğindeki ulema, şimdiki grevleri vatan hainliği olarak yorumluyordu.

Karşı-Devrim Süreci Başlıyor

Humeyni, çalışmalarına önce işçi meclislerine karşı önlemler olarak başladı. Meclislerin radikalliğini azaltmak ve önderliklerini ele geçirmek için idari personelde kadrolaşma gibi birçok yöntemin yanında şiddeti de kullanmaktan çekinmedi. Bunun için İslam Muhafızları ve Hizbullah gibi önemli yapılar kuruldu. 1979 sonunda meclislerin bütün dinamiği yok edilmişti bile. Bu süreçte yeniden etkinlik kazanmış Tudeh ise, SSCB'nin yönlendirmesiyle "ilerici" olarak gördüğü Molla rejiminin arkasına takılmış ve işçi sınıfıyla hükümet arasında arabuluculuğa soyunmuştu. Tudeh için her şey tozpembeydi. Molla rejimi ilerici, anti-emperyalist ve en önemlisi, böyle giderse, SSCB ile ilişkileri geliştirip "kapitalist olmayan kalkınma yolu"na girecekti. "Kalkınma yolu" tarihsel saçmalığının bir örneği daha karşımızda! Bazı fabrikalarda etkinlik

Sonuç niyetine

kazanmış olan devrimcilerin yaptıkları ise Humeyni'nin işçi meclislerini ve iktidarı ne kadar kolay kazandığını ortaya koyar nitelikte. "...İşçilerin greve hazırlandığı bir fabrikada bir grup Marksist bundan vazgeçilmesi için dil döküyor, bir başka grup nesnel durumla ilgisiz uçuk önerileri yüzünden toplantıdan atılıyor, üçüncü bir grupsa grev hazırlıklarıyla ilgilenmekten çok grevden vazgeçilmesini isteyen birinci grubu teşhir ve tecrit etmeye çalışmakla uğraşıyor ve de bütün bunlar patronlara sadık işçilerin ve idari personelin grevi kırmak için var gücüyle uğraştığı bir sırada oluyor. Devrimden sonraki ilk yıllarda böyle manzaralar az görülmüyordu." [***]

Oysa mücadelelerin henüz sürdüğü devrimin ilk döneminde devlet yönetimini ele geçirenler arasında tam anlamıyla bir birlik yoktu ve bu durum devrimin süreklilik kazanıp işçi iktidarının kurulabilmesi için büyük potansiyellere sahipti. Bir tarafta Humeyni'nin liderliğini kabul eden ama iktidarda önemli yer tutan liberal İslamcılar, diğer tarafta da Humeyni'nin "Mektebiler'i. Bu iktidar çatışmasında radikalliğiyle kitle inisiyatifine sahip olan Humeyni için işler çok da zor değildi. Önemli olan kitleyle ilişki kurabilecek diğer radikallerin ne yaptığıydı. Hizbullah'ıyla, Muhafızlarıyla, camiler aracılığıyla kurduğu örgütlenmeyle bütün rakiplerini ortadan birer birer kaldırdı Humeyni. Her çatışmada kitleyi arkasına almak için radikal retorik kullanmakta ustalaştı. 1980 Eylül'ünde Irak'ın İran'la 8 yıl sürecek olan savaşı başladı ve savaş ortamında ortalığa saçılan milliyetçi, şoven zehir, Molla rejiminin kendisini meşrulaştırmasını ve kalıcılaşmasını sağladı.

Karşı-devrimin en sağlam darbesini indirdiği an ise 1981 Haziran'ında Halkın Mücahitleri (Müslüman)'nin İslam Cumhuriyeti kolluk kuvvetleriyle girdiği çatışmalardan ve Humeynicilerin partisi olan İslam Cumhuriyeti Partisine (İCP) yapılan ve pek çok ölümle sonuçlanan saldırılardan sonra büyük çapta temizlik dalgası başlatılmasıydı. Savaşın ve devlete karşı saldırıların bahane edilmesiyle, liberal cumhurbaşkanı Beni Sadr düşürüldü ve iktidar tümüyle İCP'nin, yani Mektebiler'in eline geçti.

Bu zamandan sonra geçecek iki yıllık süre içerisinde, Fedailer'in en ciddi bölünmesiyle ortaya çıkan Fedai (Azınlık) gibi, Peykar gibi İslam Cumhuriyetinin ilericiliğini sorgulayan en radikal solcu ve İslamcı fraksiyonlardan, Kürdistan'ın bağımsızlığı için savaşan Kürdistan Demokrat Partisi'ne ve Maocu Komala'ya kadar hepsi tümüyle yok edildi. Tudeh önderleri, diğer devrimci grupların temizliği sürecinde Humeyni'ye desteğini hiç esirgemedi. Oysa Humeyni'nin bu sözde komünistlere karşı hiç de sempatisi yoktu. En son, kendilerini düzenin soldan muhalifleri olarak görüp, İslam Cumhuriyeti'nin ilericiliğine ve anti-emperyalistliğine toz kondurmayan Tudeh ile ona yakınlaşan Fedai(Çoğunluk)'un da kapısına kilit vurulup, pek çok önder kadroları televizyonlarda itiraflara zorlandılar. İhsanullah Taberi gibi bir Tudeh önderi İslam Cumhuriyeti'nin gönüllü tarihçisi olup, İslam'ın Marksizm'den üstünlüğü anlatmaya koyuldu. Olansa, işçi devrimi için canlarını veren, işkence-lerden geçirilip asılan, katledilen binlerce Tudeh militanına oldu.

Devrim Şah'a karşı bütün sınıfların muhalifliğinde başlasa da, son noktayı işçi sınıfının büyük mücadele silahı grevler ve genel grevler koydu. Esas olarak geleneksel orta sınıfların ve özelde Şii ulema sınıfının sözcüsü olan ve küçük burjuvazi ile kent yoksullarının radikalliğine yön verebilen, devrimden sonra da yine bu sınıfları kayıran bir devlet mekanizması kuran Humeyni önderliği devrimin sahibi oldu. Solun iktidar perspektifsizliği, karşı-devrim sürecinde yaşadığı kafa karışıklığı, Tudeh'in tartışılmaz ihanetleri, İslami rejimin yolunu açan önemli etkenlerdi. Eski devlet aygıtının büyük kısmı yıkılıp parçalandı, yerine yenisi kondu. İran'da kapitalizmin musluğunun başına yeni molla burjuvalar ve ayrıcalıklı bürokrat tabakası geçti. Sürekli bir karakter kazanamayan devrimin sonucu felaket oldu.

İran Devrimi'nin 30. yılında, küresel krizin etkileri, İran'da sürekli yükselen enflasyon ve artan işsizlik, bürokratik yozlaşma ve 12 Haziran 2009 seçimlerinden sonra yükselen kitle dinamiğinin yanında iyice su yüzüne çıkan egemenlerin çatışması, İran rejiminin geleceğini daha da bulanıklaştırıyor. Kitle dinamiği yükseldikçe, işçi sınıfının devrimci mücadelesinin yükselişi için duyulan güvenimiz daha da pekiyor. Kapitalizm yarattığı krizlerle, kendi iç tıkanıklıklarıyla devrimci dönüşümleri zorlayacak nesnel koşulları her çeşit yönetim altında yaratacaktır. Bu İran İslami rejimi için haydi haydi geçerlidir. Ancak işçi sınıfının uzlaşmaz çıkarları temelinde devrimci bir kalkışma dönemi için kitlelerin içinde hazırlık yapan, iktidar perspektifiyle ve sürekli devrimci bir kavrayışla donanmış öncülüğün yaratılması, İran için bugün en acil görevdir.

Cihan Esmersoy

[*] Meraklısı için, bu konuda, Maziar Behrooz'un "Nasıl Yapılamadı" kitabı bolca bilgi içeriyor.

[**] Yine Behrooz'un eserine bakılabilir. Phil Marshall'ın "İran'da Devrim ve Karşı-Devrim" adlı eseriye, gerilla gruplarının teorik altyapılarının ve söylemlerinin Devrimci Marksizmle ilişkisini açıkladığı bölümlerde oldukça aydınlatıcı.

[***] Behrooz, Maziar. "Nasıl Yapılamadı", sf. 270.

ABD'nin Hegemonya Mücadelesi ve Pakistan

11 Eylül sonrası dönemde ABD'nin "teröre karşı savaş" şiarıyla yürüttüğü kanlı operasyonlar hız kesmeden devam ediyor. Daha başkanlık seçimleri öncesi Afganistan ve Pakistan arasındaki sınır bölgesinde Taliban nüfuzunu kırmak amacıyla Pakistan üzerinde saldırgan bir siyaset yürüteceğinin sinyallerini veren Obama, Bush'tan devraldığı bayrağı daha da yukarı taşımaya devam ediyor. Öyle ki Pakistan'da 2008 Ağustos'undan beri ABD savaş uçaklarının 40'tan fazla saldırı gerçekleştirdiği ve bu saldırılarda 400'e yakın kişinin hayatını kaybettiği belirtilmekte. Washington her ne kadar ölenlerin çoğunun Taliban üyelerinden oluştuğunu ve asıl hedefin ve ortak düşmanın Taliban olduğunu izah etse de bölgede sivil ölümlerin bir hayli çok olduğu biliniyor. Özellikle ABD baskılarına dayanamayan Pakistan hükümetinin de Taliban'a karşı ülkenin kuzey bölgesinde (Svat Vadisi) başlattığı operasyonlar sonucu Taliban güçleri ve Pakistan ordusu arasında ateş hattında kalan sivil halka yönelik yapılan saldırılar da Mayıs ayında çok ciddi boyutlara ulaşmıştı. Hükümetin Svat Vadisi'nde Talibanla çatışma kararını almasından sonra Pakistan ordusunun ülkenin kuzey-batısına yaptığı operasyonlar sonucu bölgede yaşayan 2.5 milyona yakın insan evini terk etmek zorunda bırakılmıştı. Mülteci konumuna düşen bu insanların en temel ihtiyaçlarını bile Pakistan hükümetinin sağlamaması büyük bir tepki çekmişti. Barınacak yer, temiz içme suyu ve gıda maddesi sıkıntısı çeken milyonlarca kişi emperyalist haydutluğun en vahşi

yüzünü görmeye devam ederken tüm dünyanın gözü de Pakistan'da yaşananlara çevrilmişti. Zira bugün Pakistan üzerinden dönen emperyalist hesaplar ve hegemonya mücadeleleri, kapitalist dünyanın içine düştüğü kriz ortamından çıkmasını sağlayacak konjonktürel yönelimin temel belirleyici halkalarından birisi konumundadır.

11 Eylül süreci, emperyalizmin, dünya kaynaklarının geleceği için belirlediği temel stratejide önemli bir dönüm noktasıydı. Afganistan ve Irak işgallerinin ardından bugün savaşın Pakistan'ı da içine alacak şekilde yayılması da bu sürecin bir parçasıdır. ABD'nin İran'a yönelik planlarının bir sacayağı konumunda bulunan Pakistan, ABD için bölgedeki denetimini arttırmak açısından büyük önem taşımaktadır. ABD, İran'ın doğu sınırını oluşturan Afganistan ve Pakistan üzerindeki denetimini sağlamlaştırabildiği ölçüde İran'a yönelik hamlelerinde elini görece rahata kavuşturacaktır. Pakistan üzerine yoğunlaşan Amerikan dış politikası ise ülkeye artan bir şekilde politik istikrarsızlık ve kaos ortamı getirmekte. Pakistan egemen sınıfı perişan bir haldedir, büyük oranda bir çözülme sürecinin içerisine girmiştir. Egemen sınıflar bir yandan ABD karşıtı tepkilerle günden güne eylemliliğini arttıran Pakistan işçi ve emekçilerinin baskısı altında ezilirken bir yandan da bölgedeki çıkarları için elini mümkün olduğunca çabuk tutmaya çalışan ABD'nin sıkıştırılmaları karşısında onun gönlünü hoş tutmaya çalışmaktadırlar. Diğer yandan da kendi içlerindeki hegemonya savaşlarında yıpranarak zaten kitlelerin

ABD gerek Taliban'ın denetim dışına çıkma ihtimalini göz önünde tutarak gerek de Taliban yönetiminden umduğunu elde edememenin somut gerçekliğiyle artık Taliban'a ihtiyacı olmadığını kavramış ve aradaki köprüleri atmanın vaktinin geldiğine inanmıştı. Artık gönül rabathlığıyla onları terör örgütü olmakla suçlayabilir ve "teröre karşı savaş" sloganıyla kendi emperyalist savaşlarına meşruiyet ve kitle desteği kazanma çabalarına girişebilirdi. Yıllar yılı burjuva medya tarafından adına "medeniyetler çatışması" denen masalın çıkış noktası işte budur. Onca yıl radikal İslamcı grupları kendi elleriyle besleyen, dünyanın dört bir yanından gelen şeriat yanlısı gençleri mücahitler safında örgütleyen ABD bu gruplarla işini bitirdiğinde artık onları kendi varlığına bir tehdit olarak görmekteydi. Değişen, şeriatçı örgütlerin köktendinci çizgisi değildi; ABD tekellerinin ve egemen sınıfının çıkarları için güdülmesi gereken politikaydı.

gözünde kaybettikleri meşruiyetlerine bir darbe daha yemektirler. Öte yandan egemen sınıfların artık "eskisi gibi yönetememesine" rağmen iktidarı alabilecek, iktidarı aldığı da devrimci bir programı yaşama geçirip sovyetik bir yapılanmayı kurabilecek devrimci bir öznenin önderliğinde bir işçi örgütlenmesi de mevcut değildir. İşçi sınıfının tepkisi Bolşevik öncülüğün olmadığı koşullarda sığ bir anti-Amerikancılıktan ve muğlak bir anti-emperyalist hattan oluşmaktadır. Ancak, Devrimci Marksist perspektife sahip olan ve işçi sınıfının politik kavgasına, ona güçlü bir önderlik sağlayarak hizmet edebilecek bir örgütlenme yaratıldığı koşullarda Pakistan işçi sınıfının öncü kesimleri bu dinamiği anti-kapitalizmle bütünleştirebilir. Buradan çıkarılması gereken sonuç da Pakistan işçilerinin güçlü bir öncü örgütün varlığında sosyalist devrime adım adım yaklaşabileceği gerçeğidir. Bugün Pakistan işçi sınıfının önüne iktidar sorununu tüm çıplaklığıyla koymak gerekmektedir. Aynı zamanda Pakistan'da yaşanan kanlı saldırılar yalnızca milyonları etkileyen emperyalist barbarlığın, kapitalist yağma ve talanın getirdiği yıkımları göstermesi açısından değil; aynı zamanda emperyalizmin gelecekte yürüteceği şiddeti artan sistematik saldırılara karşı işçi sınıfının politik duruşunu netleştirmek, belli başlı savunma mevzileri oluşturmak ve proletaryanın böylesi önemli bir süreçte sahip olduğu görevleri belirlemek açısından da hayati öneme sahiptir. Pakistan'ın bugün içinde bulunduğu buhran ise bu ülkenin geçmişinin kapsamlı bir analizi yapılmadan anlaşılamaz.

Pakistan'ın Emperyalizm Kıskaçındaki Kısa Tarihçesi

Pakistan devleti İngiliz emperyalizminin 1. Dünya Savaşı sonrası dönemde içine girdiği çözülmenin halkalarından biri olarak 1947'de kuruldu. 1906 yılında kurulan Müslümanlar Birliği'nin 1940'ta yapılan bir toplantısında Hindistan topraklarında Müslümanlara ait ayrı bir devlet kurulması karara bağlanmıştı. 17 Ağustos 1947'de gerçekleşen bu kuruluş sürecinin ertesinde ise Pakistan topraklarındaki Hindular ve Sihler ile Hindistan topraklarındaki Müslümanların karşılıklı göçleri sonucunda milyonlarca kişi, çıkan çatışmalardan ve mübadele şartlarının zorluğundan dolayı hayatlarını kaybettiler. Müslüman ve Hindu gruplar arasındaki çatışmalar ve Keşmir bölgesi üzerinde hem Pakistan'ın hem de Hindistan'ın hak talep etmesi üzerine başlayan ve 12 milyon insanın bulundukları yeri terk ettikleri bu göç, aynı zamanda tarihin en kanlı olaylarından biri olarak da bilinmektedir. Pakistan ve Hindistan devletleri arasındaki husumet de bu tarihsel gerçeklerin bileşiminden kaynaklanmaktadır. Muhammed Ali Cinnah'ın 1948'de ölümünden itibaren sırasıyla 51'e kadar Nizamuddin, 55'e kadar Gulam Muhammed Han, 58'e kadar da İskender Mirza cumhurbaşkanlığı görevini yürütmüş, 1958 yılında başlayan Eyyüb Han yönetimindeki askeri diktatörlük ise dünyayı sarsan 1968 devrimci dalgasının Pakistan'ı da boş geçmemesiyle birlikte kitlelerin ayaklanmasıyla son bulmuştu. Fakat toplumsal bir devrime önderlik edecek Bolşevik tarzda bir örgütlenmenin bulunmaması sebebiyle burjuvazi kitlelerin radikalliğini burjuva milliyetçiliğine kanalizetmekte başarı sağlamış ve Hindistan ile girilecek savaş halkın gözünde meşru kılmanın yolunu açmıştı. 1948'de patlak veren Keşmir sorununun ardından iki devlet 1965'te de aynı sebepten savaşmışlardı. 1971'de Pakistan'ın doğusunda başlayan savaş çok geçmeden yine Keşmir'e yayıldı. Pakistan aldığı ağır yenilginin ardından ülkenin doğusunun Bangladeş olarak ayrılmasını kabul etmek zorunda kaldı. Barış dönemlerinde de Hindistan ve Pakistan arasındaki gerginlikler hiç sona ermedi, özellikle Keşmir konusu bugün hala çözümlenmemiştir ve bu kangren iki ülke arasındaki çekişmeleri daha da derinleştirmektedir. Hatta 2005 yılında Keşmir'de meydana gelen deprem sonrası bile Pakistan ve Hindistan burjuvazileri şovenizmi arttırma çabaları içine girmiş ve böylesi büyük bir felakette sınır kapılarını uzunca bir süre kapalı tutmuşlardı.

Bu gelişmeleri takip eden dönemde Pakistan Halk Partisi (PPP) kurucusu Zülfikar Ali Butto 1973 yılında iktidarı aldı ve ülkenin uluslararası kapitalizmle entegrasyonunu derinleştirecek reformlara imza attı. Butto'nun reformları İslamcı güçler arasında laiklik olarak algılandı ve Butto güçlü bir cepheyle hesaplaşmak zorunda kaldı. Oysa Butto'nun laik denilen anayasasında ülkedeki rejimin niteliği "Federal İslam Cumhuriyeti" olarak açıklanmıştı. Zülfikar Butto 1977 yılında Orgeneral Muhammed Ziya-ül Hak tarafından askeri bir darbeye devrildi ve 1979'da cunta tarafından idam edildi. Pakistan'ın geçmişini incelerken darbeci geleneği de dikkatli bir şekilde değerlendirmek gerekmektedir; zira bugün de dünyanın en büyük 6. ordusu konumunda bulunan Pakistan ordusu ülke yönetiminde kilit pozisyonadadır, on yıllar boyu siyasette temel belirleyici misyonlar edinmiştir ve koşullar olgunlaştığında ve sistem

sıkıştığında ordu müdahalesi her zaman bir alternatif olarak görülmektedir.

Ziya-ül Hak, Butto'nun uygulamadan kaldırdığı kanunları tekrar yürürlüğe koydu, ülkenin İslami kimliğini güçlendirdi

ve ülke genelinde İslami çalışmaların yaygınlaştırılması için destek verdi. Tüm bunları yaparken de ABD'nin Soğuk Savaş döneminde kullandığı "yeşil kuşak" projesinin önemli simalarından biri haline geldi ve 1988'de bir suikastla öldürülene kadar da Afganistan'daki mücahitlere ve cihat hareketine yardım etti. Ziya-ül Hak aynı zamanda orduda da bir Müslümanlaştırma süreci başlattı.

SSCB'nin 1979'da Afganistan'ı işgal etmesinin ardından ABD de harekete geçerek Pakistan hükümetiyle bir askeri yardım planı konusunda anlaşmış ve Pakistan İstihbarat Servisi (ISI)'nin ve radikal İslamcı oluşumların kurulmasına ve gelişmesine yardımcı olmuştur. Dünyanın dört bir yanından binlerce Müslüman SSCB'ye karşı mücahitlerin safında savaşmaya çağırılmış, CIA gözetmenliğinde eğitilen ve çoğunluğunu umutsuz küçük-burjuva gençlerin oluşturduğu gönüllü ordusu ABD ve Suudi Arabistan'dan silah ve para yardımı almıştır. SSCB'nin Afganistan'dan çekilmesinin ardından ise ülke bir iktidar krizi içine girmişti. Yönetim sorunu ABD eliyle yaratılan ve çoğunluğu Pakistan'daki medreselerden, Peştun gençlerinden ve Afganistan'dan kaçarak mülteci kamplarında eğitilen Afgan gençlerinden devşirilen Taliban'ın iktidara getirilmesiyle çözümlendi. Fakat Taliban ABD'den aldığı yardımların hakkını veremedi ve 96 yılında Kabil'i ele geçirmesine rağmen Afganistan'ın kuzey bölümünde iktidarı ele geçiremedi. Bu ise Afganistan'dan geçecek bir petrol boru hattı planının sekteye uğraması demek oluyordu. Bu büyük proje için ABD büyük sermayesi Afganistan'daki iktidarın bölgedeki Amerikan tekellerinin çıkarlarını koruyup kollayacak güvenilir bir bekçi köpeği niteliğine sahip olmasını şart koşmuştu. ABD aynı zamanda Taliban'la işini bitirene kadar ona maddi yardımda bulunmayı sürdürmüştür, bu yardımın ise milyar dolarları bulduğu söylenmektedir. Bugün Taliban'ın elindeki birçok silah SSCB'nin Afganistan işgali süresince ABD tarafından Taliban'a verilen silahlardır. Afganistan'ın tam denetimi, ülkenin Orta Asya'ya geçiş kapısı olması itibarıyla ABD için son derece önemliydi ve Taliban'ın yarattığı hayal kırıklığının ardından yeni planlar yapılmaktaydı. Bir yandan da Taliban içerisinde de önemli bölünmeler göze çarpıyordu ve örgüt içerisinde ülkedeki ABD varlığına tepki duyan bir tabaka güçlenmişti. Sonuç olarak çıkarları CIA ve ISI ile ortak tabanda yürüyen klik, tabandan aldığı desteği kaybetmiş ve daha radikal köktendinci hareketlerin oluşmasının yolu açılmıştı. Bu hareketler ülkelerinde birer yabancı olarak gördükleri Amerikan varlığından rahatsızlık duymaktaydılar, dolayısıyla ABD cihat ülküsünün önünde bir engel teşkil etmekteydi. ABD gerek Taliban'ın denetim dışına çıkma ihtimalini göz önünde tutarak gerek de Taliban yönetiminden umduğunu elde edememenin somut gerçekliğiyle artık Taliban'a ihtiyacı olmadığını kavramış ve aradaki köprüleri atmanın vaktinin geldiğine inanmıştı. Artık gönül rahatlığıyla onları terör örgütü olmakla suçlayabilir ve "teröre karşı savaş" sloganıyla kendi emperyalist savaşlarına meşruiyet ve kitle desteği kazanma çabalarına girişebilirdi. Yıllar yılı burjuva

medya tarafından adına "medeniyetler çatışması" denen masalın çıkış noktası işte budur. Onca yıl radikal İslamcı grupları kendi elleriyle besleyen, dünyanın dört bir yanından gelen şeriat yanlısı gençleri mücahitler safında örgütleyen ABD bu gruplarla işini bitirdiğinde artık onları kendi varlığına bir tehdit olarak görmekteydi. Değişen, şeriatçı örgütlerin köktendinci çizgisi değildi; ABD tekellerinin ve egemen sınıfının çıkarları için güdülmesi gereken politikaydı. Nitekim Taliban Afganistan'ın önemli şehirlerini ele geçirmeye başlarken ve canlı canlı kadınları yakıp, okulları kapatıp Afgan emekçilerine katmerli bir zulüm çektirirken Taliban'ın sırtını sıvazlayan bizzat ABD idi. Bin Ladin gibi "özgürlük savaşçıları" 90'lı yılların sonunda bir anda, medeniyete doğrultulmuş namlunun ucundaki teröristler olarak ilan edildiler, böylece Amerikan devlet terörü meşru kabul edilebilirdi, minareyi çalan kılıfını hazırlamakta da ihtiyatlı davranıyordu.

Ziya-ül Hak'ın 88'de öldürülmesinden 1999 yılına kadarki süreçte ise Zülfikar Ali Butto'nun kızı olan ve adı birçok kez yolsuzluk skandallarına karışan toprak zengini bir aileden gelme Benazir Butto ve endüstri milyoneri Navaz Şerif siyaset sahnesinde ön plana çıktılar. Bu liderlerin burjuva partilerinin iktidarlara boyunca ABD ile ilişkiler konusunda herhangi bir kopuş yaşanmadı. 1999 yılına

Swat Vadisinde savaşın bıraktıkları

gelindiğinde ise Pervez Müşerref düzenlediği bir askeri darbeyle Navaz Şerif'i devirerek parlamentoyu feshetti ve devlet başkanı ve genelkurmay başkanı olarak tüm yetkileri kendisinde topladı.

Pakistan Burjuva Partileri Arasındaki Çekişmeler

ABD'nin 2001'de Afganistan'ı işgal etmesinin ardından bölgede isteklerini dikte ettirebileceği ve istikrarı sağlayabileceği yönetimlere ihtiyacı vardı. Pakistan'daki Pervez Müşerref iktidarı ABD tekelleri için uzun yıllar biçilmiş kaftan rolü gördü ve ABD Müşerref rejimine 11 Eylül saldırılarından sonra 12 milyar doları bulan askeri ve ekonomik yardımda bulundu. Pervez Müşerref döneminde rejime muhalif olan herkes ya hapisaneye atılmış ya da yurtdışına kaçmıştı. Varlığına tehdit olarak gördüğü tüm

oluşumları bir bir tasfiye eden Müşerref zaman içerisinde Washington ve köktendinci gruplar arasında yürüttüğü denge politikasıyla ABD yöneticilerinin tepkisini çekti. ABD, Pervez Müşerref'in "terörle mücadelede" yetersiz kaldığını düşünüyor ve bu durumu çözüme kavuşturmanın yolunu arıyordu. Müşerref 5 yıl boyunca İslamcı gruplara karşı operasyonlara girişmemeyi tercih etmişti fakat ABD'nin ısrarları sonrası geri adım atmak zorunda kaldı. Gerçi Müşerref'in İslamcı örgütlere dokunamamasının nedeni de Soğuk Savaş döneminde CIA eliyle yaratılan ve Ziya-ül Hak döneminde ordunun Müslümanlaştırılması sürecinde palazlandırılan ordu içerisindeki İslamcı oluşumları kendisine karşı tehdit olarak görmesidir. Ordu içerisinde cihat kültürü kendisine önemli bir yer edinmişti, bugün bile Pakistan ordusu ve ISI içinde Taliban sempati-zanlığı yapan ya da doğrudan Taliban'a bilgi taşıyan hatırı sayılır bir katmanın olduğu bilinmektedir. Bu katman da bizzat ISI'nın içerisinde cihat ülküsüyle donatılarak yetiştirilmiş ve günümüze gelindiğinde ordu hiyerarşisinin her kademesine kök salmıştı. Pervez Müşerref'i ihtiyatlı davranmaya zorlayan da buydu.

Müşerref ABD'nin baskısı sonucu 2006 yılında köktendinci gruplara operasyonlar yaparken bir yandan da ordunun bu heterojen dağılımının verdiği baskıyla ve ordu içerisinde bir çatışma yaratma korkusuyla ölçüyü kaçırmaya

dikkat ediyordu. Ülkenin genelinde 17 binden fazla medresenin bulunması ve bu medreselerden çıkan öğrencilerin İslami örgütlerle sıkı bağlarının bulunması da Müşerref'i tedirgin etmekteydi. Fakat Müşerref'in güttüğü denge politikası radikal İslamcı gruplar arasında tatmin yaratmadı ve uzun yıllar Pakistan içinde terör eylemlerine girişmekten kaçınan gruplar bu politikayı terk ederek güvenlik güçlerini hedef alan eylemler düzenlediler ve Müşerref'e yönelik suikast girişimlerinde bulundular. Müşerref, ülkede bir iç karışıklık korkusuyla sınır bölgelerine operasyon düzenlemek konusunda ABD'nin yoğunlaşan ısrarlarına karşı ağır hareket etmekteydi. Bunun üzerine ABD ve İngiltere'nin üst düzey bürokratları eski başbakan Benazir Butto ve Pervez Müşerref'i biraraya getirerek "teröre" karşı uygulanacak

program konusunda Müşerref'i baskı altına almayı sürdürdüler. ABD'nin telkinleriyle Pakistan'a dönen Benazir Butto (hakkındaki yolsuzluk suçlamalarından beri

yurtdışında bulunuyordu) Müşerref'e destek vereceğini bildirdi. 2007'nin bu son döneminde Pervez Müşerref 3 Kasım 2007'de İslamcı örgütlerin saldırılarını artırması ve yargı üyelerinin hükümet işlerine karışması ile yürütme aygıtının zarar görmesini ve ülke içinde artan muhalif hareketi bahane göstererek sıkıyönetim ilan etti, anayasayı askıya aldı ve binlerce muhalif tutuklandı. Bu durumu protesto etmek amacıyla Pervez Müşerref'e olan desteğine son verdiğini ilan eden ve Ocak 2008'de yapılacak seçimlerin adil bir ortamda yapılmasının bu koşullarda mümkün olmadığını savunan Benazir Butto da gözaltına alındı. Kısa bir süre sonra Aralık ayında Benazir Butto'nun bir seçim mitingi sonrası uğradığı suikastla öldürülmesinin ardından ülke karıştı. Butto'nun ölümünün ardından düzenlenen gösterilerde polis birçok PPP yandaşını öldürdü. Ülkedeki bu karışıklık sonucu seçimler Şubat ayına alındı. Butto'nun öldürülmesinde birçok sanık ortaya atıldı. Kimileri azmettiricinin Pervez Müşerref olduğunu, kimileri ABD, kimileri de köktendinci örgütler olduğunu iddia ettiler. ABD esasen Butto'yu kendi eliyle getirmişti ve Butto'nun ölümünden sonra planlarının bozulduğu söylenmekteydi. Fakat Butto'nun ölümüyle beraber ülkede çıkan siyasi kargaşadan en çok yararlı çıkan da yine oydu. Öyle ki bu kargaşa ortamında ABD'nin Pakistan sınırındaki İslamcı kuvvetlere yönelik yürüteceği savaşın yolu hazırlanırken bir yandan da Pervez Müşerref ağır bir darbe alarak gelen baskılar sonucu genelkurmay başkanlığını bıraktığını açıklamak zorunda kaldı ve seçimlerden yenilgiyle ayrılarak devlet başkanlığı görevinden de ayrıldı. Tüm bu sürecin sonunda istikrarsızlaşan Pakistan'a ABD'nin müdahale şansı arttı, devletin ve ordunun Pakistan emekçi sınıfları gözünde itibarı zedelendi, halk arasında İslamcı grupların prestiji hatırı sayılır bir şekilde artmaya başladı. Seçimlerde PPP'nin 1. parti olarak çıkmasının ardından devlet başkanlığına Benazir Butto'nun kocası olan ve ihalelerden aldığı komisyonlar nedeniyle "yüzde oncu" olarak bilinen, aynı zamanda Butto'nun da başbakanlığı döneminde yatırım bakanı olarak atadığı, mafyatik bağlantıları kuvvetli olan Pakistan'ın en zengin 2. insanı Asif Zerdari gelmiştir. Zerdari göreve gelmesinin ardından muhalif hareketleri sindirmek için atağa geçmiş, gösteri ve toplantıları yasaklatmış, Müşerref dönemindeki uygulamaları aratmamıştı. Zerdari'nin özellikle yargı alanında Müşerref'in uygulamalarının devamcısı olması ülkedeki avukatlar arasında büyük tepki çekmiş ve Navaz Şerif'in liderliğindeki muhalefet büyük güç kazanmıştı. Mart'ta yapılması planlanan ve başkent Islamabad'da gerçekleştirilecek olan "Uzun Yürüyüş" öncesi ABD'nin Pakistan ve Afganistan sorumlusu Richard Holbrooke ve Islamabad'daki ABD büyükelçisi Anne Patterson'un Zerdari ve Şerif'le biraraya gelerek iki burjuva partisi arasındaki siyasi krize bir son verme çağrısını yapmasının ardından Zerdari geri adım atmış ve Pakistan Yüksek Mahkemesi başyargıcı Chaudry'e görevini geri iade etmişti. ABD gerek düzenlediği operasyonlarla gerek iktidardaki burjuva partilerini Pakistan halkıyla karşı karşıya getiren uygulamalarıyla bölgedeki siyasi istikrara her daim balta vurmuş olarak gözüke de burjuva partileri arasında-

Butto'nun öldürülmesinde birçok sanık ortaya atıldı. Kimileri azmettiricinin Pervez Müşerref olduğunu, kimileri ABD, kimileri de köktendinci örgütler olduğunu iddia ettiler. ABD esasen Butto'yu kendi eliyle getirmişti ve Butto'nun ölümünden sonra planlarının bozulduğu söylenmekteydi. Fakat Butto'nun ölümüyle beraber ülkede çıkan siyasi kargaşadan en çok yararlı çıkan da yine oydu.

ki çekişmeyi önlemek istemesinin amacı farklıydı. Obama yönetiminin korkusu, aynı zamanda kitle gösterilerine("Uzun Yürüyüş" gibi) ve polisle çatışmalara neden olan burjuva partileri arasındaki çekişmenin baskı altındaki sınıflar için ekonomik krize ve IMF tarafından dayatılan "yapısal uyum programlarına" karşı öfkelerini yükseltebilecekleri bir kapı açma olasılığıydı. Bu süreç içerisinde Pakistan'daki burjuva partiler ve ordu da yönetebilme kabiliyetini günden güne yitirmeye başladı. ABD karşıtı muhalefetin yükseldiği koşullarda ABD'nin istediği hamleleri yapmaktan çekinenler bir yandan da günden güne azalan yatırımlarla, artan dış borçlarla, ekonomik güçsüzlükle boğuşmaktaydılar. Buğday fiyatlarındaki muazzam artış, tüm dünyada krizin etkisiyle düşen petrol fiyatlarının Pakistan'da düşmemesi, günde 18 saati bulan elektrik kesintileri, bunun yanında elektriğe yapılan %75 zam, petrol ve elektrik şirketlerinin özelleştirilmesi, Karaçi'deki tekstil fabrikalarının yarıya yakınının kapatılması, bunun yanı sıra ülke genelinde kapatılan binlerce fabrika ve yaşanan işten çıkarılmalar Pakistanlıların yaşam koşullarını daha da zorlaştırırken isyanların ve hükümet karşıtı kitle gösterilerinin de önünü açmıştı. Bu koşullarda Pakistanlı burjuvalar kendi kavgaları için gereksiz yere olası bir toplumsal muhalefetin yolunu açarak Amerikan tekellerinin çıkarlarına zarar vermemeliydiler. Eylül 2008'de genelkurmay başkanı Eşref Kayani Washington ve Londra desteğiyle yolladığı ultimatoda ülkedeki politik krizin sonlandırılmasını emrediyordu. Bu doğrultuda gereken yapılmıştı, bölgede ABD çıkarlarının koruculuğunu yapacak ve Pakistan işçilerinin girişebileceği kitlesel mücadelelere baskı mekanizmaları ve zor kullanma yoluyla ülkede istikrarı sağlayacak bir askeri yönetim alternatifi her zaman cepte bulundurulmalıydı.

Bölgeye Yönelik ABD Operasyonları ve ABD-Pakistan İlişkileri

ABD için Orta Asya'nın petrol ve doğalgaz kaynaklarını kontrol altına almaya yarayacak ve neredeyse el değmemiş devasa bir enerji yatağı ve petrol zenginliği üzerinde denetim kurmasını sağlayacak "Genişletilmiş Ortadoğu Projesi" çok önemli. Bu projede başarı elde edilmesi için ise bölgede istikrarı sağlayabilen güçlü bir yönetim gerekiyor, dolayısıyla şimdiden Afganistan'da birçok yeri ele geçiren, Pakistan'da da birçok bölgede hakimiyet kurup şeriat ilan eden ve gittikçe de başkent İslamabad yakınlarına sokulan Taliban'ın varlığı ABD için büyük bir engel teşkil etmekte. Öyle ki Taliban daha 2007'de 300 kadar Pakistan askerini esir

olarak almış, sadece Ekim ayında Kuzey Veziristan'daki çatışmalarda da 200'e yakın kişi ölmüştü. ABD ise bölgeye yönelik temizlik operasyonları için 2007'den beri Pakistan hükümeti üzerindeki baskılarını arttırmaktaydı. Pakistan ve Afganistan arasındaki sınır bölgesinde özellikle Veziristan gibi dağlık aşiret yerleşkelerinde Taliban'ın büyük ölçüde güçlü olduğu ve yöre halkından da destek gördüğü bilinmektedir. Yine 2007 yılının başlarında ABD Dışişleri Başkan Yardımcısı John Negroponte El Kaide liderlerinin Pakistan'da saklandıklarını söylüyordu. Pakistan Dışişleri Bakanlığı bu iddiaları reddederken Pakistan ve Afganistan Taliban'a yataklık yaptıkları gerekçeyle birbirini suçluyor, iki ülke arasındaki ilişkiler gerginleşiyordu. 2008 yılında da Condoleezza Rice tarafından

Afganistan işgalinin derinleşeceği belirtilirken, Pakistan'daki Taliban sorununun çözümü için askeri operasyon hesapları da yapılıyordu. Pakistan'da ABD uçaklarının yaptığı operasyonlar ve ülkeye ABD ve NATO askerlerinin yerleştirilmesi planı ülke içindeki politik istikrarsızlığın derinleşmesine yol açarken bölgeye ABD müdahalesini de daha etkin şekilde yaymak planlanmaktaydı. Pakistan ise Afganistan işgaline katılım konusunda ABD ve NATO tarafından maruz kaldığı sıkıştırılmalara karşı zayıf bir direnç gösteriyor ve geleneksel düşmanı Hindistan ile ABD arasında imzalanan nükleer işbirliği anlaşmasına karşı İran ile ilişkilerini geliştiriyor, İran doğalgazının taşınmasında rol almak istiyordu. Bu durum ABD'yi rahatsız ederken ABD de Pakistan'a karşı Hindistan'ın sırtını sıvazlıyor; bir yandan iki ülke arasında-

ki husumeti harlarken* bir yandan da arkasına aldığı Hindistan sayesinde Pakistan'a yapacağı müdahalelerde daha rahat hareket etmeyi amaçlıyordu.

Özellikle Bush döneminde 2008'de Afganistan'daki savaşın şiddetlenmesi ve Pakistan'a yayılması doğrultusunda

80 milyona yakın insanın açlık sınırında bulunduğu, nüfusu 160 milyona yaklaşan Pakistan'da işçi sınıfı binlerce sendika içerisinde örgütlenmiş, fakat bir bütün olarak hareket etme kabiliyetinden uzak, onlarca yıl burjuva partilerinin kuyruğuna takılı vaziyette sömürü hummasını iliklerine kadar hissetmiş, özelleştirmelerle, zamlarla, Dünya Bankası ve IMF programlarıyla pestili çıkarılmış ve yavaş yavaş Amerikan müdahalelerine karşı sesi ni çıkartmaya başlayarak Pakistan egemen sınıflarına korku salan ve emperyalizmle işbirliği konusunda birbirleriyle yarışan Pakistan kapitalist sınıflarının elini kolunu bağlayan büyük bir güç durumundadır.

izlenen ABD dış politikası Obama döneminde devam ettirildi. Afganistan'da bulunan 38 bin askerin sayısı 68 bine çıkarıldı ve ölen Afgan sivillerin sayısında bir patlama yaşandı. Ocak 2009'da ABD uçaklarının, sınır bölgesinde yaşayan halkın Taliban'a yardım ve yataklık etmesini gerekçe göstererek Veziristan'a düzenlediği saldırılar sonucu 21 Pakistanlı sivilin ölmesi 2008'in son aylarından beri gerçekleşen saldırıların sadece bir örneğiydi. Pakistan hükümeti ABD uçaklarının bombalı saldırılarına karşı her ne kadar bunun ülkenin içişlerine karışmak olduğunu ve bu durumu bir sınır ihlali olarak gördüğünü belirtse de, Asif Zerdari ABD'yi "terörist avına" son vermeye çağırırsa da Pakistan hükümetinin bu operasyonlara gizliden destek verdiğini söyleyebiliriz. Hatta bombalamak üzere kalkış yapan Amerikan uçakları bizzat Pakistan'daki bir CIA üssünden kalkıyordu! Özellikle Nisan'dan itibaren

Pakistan'ın elindeki nükleer silahların Taliban'ın eline geçme olasılığını mazeret olarak kullandılar. Bilindiği gibi Soğuk Savaş dönemindeki askeri rekabet sonucu Pakistan devletine ABD desteğiyle nükleer silah yardımı yapılmıştı. Nükleer silah kapasitesini hala koruyan Pakistan'ın 100'den fazla nükleer silahı olduğu bilinmektedir, bu ise dünyanın geri kalanına göre oldukça büyük bir gücü temsil etmektedir. Pakistan devleti tüm bu baskılara daha fazla dayanmadı ve Taliban'ın ele geçirip şeriat ilan ettiği Afganistan sınırındaki bölgelere(Svat gibi) operasyon başlattı. Yine 2009 Nisan'ında Obama yönetimi Pakistan'a 5 yılda 3 milyar doları bulacak ve askeri masraflara ayrılacak bir destek planı oluşturulmasına karar verdi. Pakistan'ın operasyon kararı almasıyla birlikte ülkede yoğun bir iç savaşın yolu açıldı. Ülkede son 1 yılda 60 civarında intihar saldırısı yaşandığı belirtilmekte. Görgü tanıkları hem Taliban mili-

tanlarının hem de Pakistan ordusunun sivilleri hiçe saydığını söylüyor. Pakistan'ın bu kararı oldukça önemliydi, zira daha Mart ayında NATO sekreteri Jaap de Hoop Scheffer "kendi başımıza yapamayız" diyor, Pakistan'ın FATA'daki (dağlık sınır bölgesi) direnişçilere karşı koymak için hükümete baskı yapılması gerektiğini söylüyordu. Mayıs ayında Pakistan ordusunun operasyonlarıyla eşzamanlı düzenlenen, insansız uçaklarla ve füzelerle yürütülen ve 100'den fazla sivilin ölmesine yol açan ABD saldırıları ise bir yandan ulusal sorunun hiçbir şekilde çözülmediği sınır bölgelerinde Peştun milliyetçiliğini körüklerken bir yandan da gelen ölüm haberleri ABD'nin yarattığı istikrarsızlık ve kaos karşısında Pakistan emekçilerinde devlete karşı bir öfke yaratmakta ve Taliban'a propaganda sahaları açmaktadır. Washington'un sırtını verdiği yer ise belli: Pakistan ordusu. Obama açıklamalarında Pakistan yönetimini fazla nazik olmakla suçlarken güvencelerinin Pakistan ordusu olduğunu belirtiyordu. ABD işler kötü gittiğinde ve Pakistan işçilerini dizginleyemez hale geldiğinde bir askeri darbe ihtimalini cepte bulundurmaktadır; ancak buna da çok güvenememektedir ve bu planı en kötü duru-

Bush to Obama: How is their Pakistan Policy Different?

"Bush'tan Obama'ya: Pakistan Politikaları ne kadar farklı?"

Pakistan'daki tüm üst düzey bürokratlar saldırıları çeşitli şekilde kınayan yorumlar yaptılar. Afgan sınırındaki Peştun halkına yönelik katliamlara girişmek konusunda, ABD baskısına boyun eğerek ABD uçaklarını kendi elleriyle havalandırırken Pakistan halkına da yalan söylemek zorundaydılar. Bunları yapmak Pakistan elitleri için bir zorunluluktu; çünkü Pentagon yıllar boyu bu sınıfın iç ve dış politikalarının ve karar mekanizmalarının merkezinde yer almaktaydı ve ABD'den ha deyince vazgeçmek mümkün değildi. Diğer yandan onlarca yıl sömürdükleri Pakistan emekçilerini de avutmak zorundaydılar; çünkü kitlelerin ayaklanmasından, ABD'nin hışmından korktuklarından yüz kat daha fazla korkuyorlardı!

ABD yetkilileri her fırsatta Pakistan'ın "terörle mücadele" için yeterli direnci ve savaşımı göstermediğini vurgularken

ma saklamaktadır; zira "ordu kadroları artık inançlı Müslümanlardan oluştuğundan subay sınıfı, Taliban'la yaşanan çatışmaları giderek iç savaş bağlamında algılamakta], giderek daha isteksiz davranmaktadır."*(Ergin Yıldızoğlu)

ABD bir askeri darbe ihtimalini cebinde tutmaktadır demiştik. Öte yandan Afganistan'daki savaşın Pakistan'a yayılması ülkedeki ulusal sorunları alevlendirmesinin yanı sıra (özellikle Belucistan eyaletinde) bölgedeki planlarını yoğunlaştırmaya çalışan Rusya için de bir tehdit anlamına gelmektedir. Bu koşullar altında bölgede yürütülen emperyalist savaşın sonraki safhalarının alabildiğine kanlı geçmesi ihtimal dahilindedir.

Emperyalist Savaşlar ve Pakistan İşçi Sınıfı

Bundan yüzyıla yakın süre önce Lenin emperyalizmi kapi-

talizmin en yüksek aşaması olarak tanımlamış ve emperyalist aşamadaki kapitalizmin krizler ve savaşlar yaratmadan varolmasının mümkün olmadığını belirtmişti. SSCB'nin çöküşüyle beraber neo-liberal politikaların tam gaz uygulanmasının ideolojik dayanaklarını da inşa eden ve yeni dünya düzeni adıyla kapitalist yağma ve talanı allayıp pullayıp emekçi halkların önüne koyan kaşarlanmış burjuva ideologların "bırakınız geçsinler" mottosu yerini çoktan devlet güdümlü kapitalizmin avantajlarına düzülen övgülere bırakmış durumda. Krizin yol açtığı tıkanıklığı açmak içinse savaşlar büyük önem kazanmakta. ABD'nin mutlak hegemonyasının kırılmaya başladığı, Rusya ve Çin gibi kapitalist ülkelerin de emperyalist paylaşım savaşında söz sahibi olmak amacıyla hiyerarşik konumlanışta gittikçe yukarı tırmandığı, bunun yanında AB üyesi ülkelerin de emperyalist denklemlerde belirleyici ve dayatmacı olma arzusuyla ABD'nin karşısına bir güç olarak dikilme planları yaptığı bir dönemde yakın geleceğin oldukça sarsıntılı geçeceğini söyleyebiliriz. Lenin 20. yüzyılı savaşlar ve devrimler çağı olarak ilan etmişti, 21. yüzyıl için de bu öngöründe bulunmak yanlış olmayacaktır. Öte yandan emperyalist devletler arası paylaşım savaşlarının devrimler çağına yol açmasının da olmazsa olmazı Devrimci Marksist bir ideolojiyle donatılmış ve Bolşevik temelde örgütlenmiş öncü partilerin varlığıdır. Bu örgütlenme olmadıkça işçi sınıfının nelere maruz kaldığı hem 1914-1918 savaşlarında, hem Nazi terörünün doruğa çıktığı 1939-1945 arasında, hem de dünyanın pek çok yerinde farklı zamanlarda meydana gelen katliamlarda görülmüştür. İşçi sınıfı kapitalist devletlerin egemen sınıflarının savaş tezgâhlarında kendisini katletmesine ses çıkarmadığı ve bir burjuva ideolojisi olan yurtseverliğin kuyruğuna takılı kaldığı sürece gelecekte de durumun farklı olması mümkün değildir. Emperyalist savaş bir proleter devrime dönüştürmek, yurtseverliğe karşı işçi sınıfının iktidar perspektifini ortaya koyan bir programla kitlelere gitmek bir işçi devriminin yolunu açacaktır.

Bugün Pakistan'ın içinde bulunduğu duruma dönecek olursak: 80 milyona yakın insanın açlık sınırında bulunduğu, nüfusu 160 milyona yaklaşan Pakistan'da işçi sınıfı binlerce sendika içerisinde örgütlenmiş, fakat bir bütün olarak hareket etme kabiliyetinden uzak, onlarca yıl burjuva partilerinin kuyruğuna takılı vaziyette sömürü hummasını iliklerine kadar hissetmiş, özelleştirmelerle, zamlarla, Dünya Bankası ve IMF programlarıyla pestili çıkarılmış ve yavaş yavaş Amerikan müdahalelerine karşı sesini çıkartmaya başlayarak Pakistan egemen sınıflarına korku salan ve emperyalizmle işbirliği konusunda birbiriyle yarışan Pakistan kapitalist sınıflarının elini kolunu bağlayan büyük bir güç durumundadır. Ve tam da ülkenin içine düştüğü bu kaos döneminde Pakistan işçi sınıfının önüne proleter devrim perspektifini koymak devrimciler için bir zorunluluktur. Pakistan egemen sınıfı derin bir bunalım içerisinde, eskisi gibi yönetmekten acizdir. Ülke yıllar süren emperyalist baskılar ve neoliberal politikaların getirdiği yıkımlar sonucu bir kaos dönemi içerisine girmiştir. Ve en nihayet, yönetilenler de eskisi gibi yönetilmek istemediklerini ortaya koymuşlardır. Onbinlerce kişinin katıldığı eylemlerle Pakistan emekçileri savaşa karşı tepkilerini koymuşlardır. Pakistan işçilerinin bilinci günden güne gelişmektedir ve yaşanan çatışmaların "medeniyet ve

terörizm" arasında olmadığını, saldırıların hedefinin doğrudan kendileri olduğunu ve savaşın temelinde sınıf çıkarlarının yattığını, ABD'nin Taliban tehdidiyle kendi çıkarlarının yağmalandığını günden güne hissetmektedirler. Fakat ne yazık ki Pakistan işçi sınıfının büyük bir kısmı örgütsüzlüğünün de

getirisi olarak burjuva partilerinin kuyruğunda heder olmaktadır. Bir kısım hükümetteki PPP'yi desteklerken bir kısım da işbirliği konusunda ABD'ye verdiği kesin güven sayesinde ön plana çıkan Navaz Şerif'in ve onlarca yıl karşı devrimci güçleri işçi sınıfına yaptıkları saldırılarda destekleyen yargı kurumunun peşinde sürüklenmektedir. Ayrıca Pakistan

halkının birçoğunun azılı karşı-devrimci Taliban militanlarını işgale karşı özgürlük savaşı veren kahramanlar olarak gördükleri ve onlara destek verdikleri de bilinmektedir. Pakistan sermaye sınıfı, ülkenin çok zor bir dönemden geçmekte olduğunu ve Pakistan halkının sabırlı davranmasını telkin etmektedir. Ülkede, çok yoğun bir anti-Amerikancı damar siyasi havaya hakimdir ve bunu yabancı düşmanlığından sıyrıp anti-kapitalist bir duruşa yönlendirmek, asıl düşmanın içeride olduğunu ısrarla vurgulamak ve Pakistan'da kapitalizmin kan ve yıkımdan başka bir şey getiremeyeceğini anlatarak işçi sınıfına sosyalist devrim vizyonu sunmak da devrimcilerin en temel görevidir. Pakistan'da başlayacak ve Orta Asya'ya yayılacak bir devrimci dalganın emperyalist odakların belini bükmesi başaramadığı ölçüde Pakistan emekçileri, birbirlerine dış bileyen devletlerin hayati önemdeki bir bölgede azdıracakları emperyalist savaşın menegesinde sıkışıp kalmaktan kurtulamayacaklardır.

*Hindistan'ın Bombay şehrinde gerçekleşen bombalı saldırı sonucu yüzü aşkın sayıda kişinin ölmesinin ardından Hindistan yönetimi Pakistan'ı terör örgütlerini barındırmakla suçladı ve iki ülke bir krizin eşiğine geldi. Zerdari'nin "terörizmle mücadele" konusunda ABD ile işbirliğini ilerletmesinde bu saldırının rolü olduğundan da bahsedilmektedir.

ABD'nin mutlak hegemonyasının kırılmaya başladığı, Rusya ve Çin gibi kapitalist ülkelerin de emperyalist paylaşım savaşında söz sahibi olmak amacıyla hiyerarşik konumlanışta gittikçe yukarı tırmandığı, bunun yanında AB üyesi ülkelerin de emperyalist denklemlerde belirleyici ve dayatmacı olma arzusuyla ABD'nin karşısına bir güç olarak dikilme planları yaptığı bir dönemde yakın geleceğin oldukça sarsıntılı geçeceğini söyleyebiliriz.

Paskalya Ayaklanması'nın

93. Yılında

Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri, İşçi Sınıfı ve Sosyalizm Mücadelesi

İngiltere'nin en eski sömürgeci İrlanda'da 24 Nisan 1916'da başlayan ve kısa sürede İngiliz devletinin vahşi saldırısı karşısında yenilen Paskalya Ayaklanması'nın değerlendirilmesi ezilen uluslarda proleter devrimcilerin görevleri, ulusal kurtuluş mücadelesi ve sosyalist mücadele konularında önemli dersler içerdiğinden büyük anlam taşıyor.

Paskalya Ayaklanması'nda işçilerin ele geçirdiği ve daha sonra İngiliz toplarıyla dövülen postane. (Nisan 1916)

mektedir: "Tarihte devrimci düşüncülerin öğretileri ile, kurtuluşları için savaşım veren ezilen sınıflar önderlerinin öğretileri başına birçok kez gelen şey bugün de Marks öğretisinin başına geliyor. Egemen sınıflar, sağlıklarında büyük devrimcileri ardı arkası gelmez kıyıcılıklarla ödüllendirirler; öğretilerini, en vahşi düşmanlık, en koyu kin, en

taşkın yalan ve karaçalma kampanyalarıyla karşılarlar. Ölümünden sonra, büyük devrimcileri zararsız ikonlar durumuna getirmeye, söz uygun düşerse, azizleştirmeye, ezilen sınıfları "teselli etmek" ve onları aldatmak için adlarını bir ayla (hâle) ile süslemeye çalışırlar. Böylelikle, devrimci öğretileri içeriğinden yoksunlaştırılır, değerden düşürülür ve devrimci keskinliği giderilir."

Geçmişte Connolly'e karşı mücadele edenler, bugün onun geleneğinin devamçıları oluveriyorlar! Connolly bugün yaşasaydı, geçmişte gerek İrlanda'da ve gerekse uluslararası arenada eşdeğerlerine yaptığı gibi bu insanlara karşı da amansızca savaşım veriyor olurdu.

Yaratılan resmi tarih yalanlarına karşı Paskalya Ayaklanması'nı ve James Connolly'i tanımak ve bu ayaklanmadan gerekli sonuçları çıkartmak için dönemi ve mücadele sürecini detaylıca ele almak gerekmektedir.

İrlanda: İngiltere'nin en eski sömürgeci

800 yıldan fazla İngiliz işgali altında yaşayan İrlanda, İngiltere'nin en eski sömürgecisidir. İngiltere, kendisine karşı çıkan İrlandalı toprak sahiplerinin mülklerine el koymuş ve bu mülkleri dışarıdan getirterek yerleştirdiği Protestan çiftçilere dağıtıp işbirlikçi yeni bir toprak sahibi sınıf yaratmıştır. Kendisine çıkar bağıyla bağlanan bu sınıf, sömürgeci siyasetinin yürütülmesinin aracı olmuştur. İngiliz emperyalizmi klasik "böl-yönet" taktiğini, İrlanda'da Protestanları Katoliklere karşı kışkırtıp mezhep temelli bir bölünme yaratarak uygulamaya koymuştur.

İrlanda ulusal kurtuluş hareketinin ilk nüveleri Amerikan ve Fransız devrimine uzanmaktadır. 18. yüzyılda Amerikan bağım-

sızlık savaşında İngiltere'nin yenilmesi, İngiltere'nin zulmü altında inleyen İrlandalıları ilham verdi. Bu süreçte Katolik mülk sahiplerinin güçlenmesi karşısında bazı haklar tanımayı kabul eden İngiltere, kısa bir zaman sonra bu kazanımları geri almasını da bildi. 1801 tarihli Birleşme Yasası, İrlanda'yı İngiltere ile tek taht ve parlamento altında birleştirerek İrlandalıların temsil hakkını ellerinden aldı. Birleşme sonrasında serbest ticaret nedeniyle bir tarım ülkesi olan İrlanda'da tarım ürünlerinin fiyatları hızla düşmesinden dolayı sefaletle mahkûm edilen köylüler kurtuluşu ABD ve İngiltere'ye göçte buldular.

19. yüzyıl süresince büyüyen toprak sorunu, yüzyılın sonlarına doğru uygulamaya konulan toprak reformlarıyla çözülürken bu durum gelecekteki süreçleri de belirleyecek bir sosyal dönüşüme kapı araladı. Küçük çiftçiler toprak reformuyla mülk sahibi olurlarken sistemle bağlarının gelişmesi sonucunda giderek tutuculaştılar. Yoksul köylünün payına düşen ise proleterleşmek oldu.

19. yüzyıl öncesinde sanayinin gelişmediği İrlanda'da uğraşları büyük ölçüde ticaret olan kapitalist sınıflar politik istikrardan memnun olduklarından ılımlı bir milliyetçi çizgi benimsiyorlardı. Orta sınıflarda hâkim ruh hali ise bu bağımlılığın ekonomik gelişmenin önünde engel olarak görülmesinden kaynaklanan bir hoşnutsuzluktu. 19. yüzyılın başlarında birleşme yasası ile politik ve ekonomik birlik kurulması sanayinin çökmesine yol açınca İrlanda sanayisinin gelişimi için korumacı gümrük duvarları, dolayısıyla ulus-devletin gerekliliği, mülk sahibi sınıflar için de bütün çıplaklığıyla açığa çıktı. Bu bakış açısı 1905'te Sinn Fein (Yalnız Başımıza) Partisi tarafından bir siyasal program haline getirildi. Sinn Fein, İngiltere'den tümüyle kopuş yerine bağımsız ama aynı tahta bağlı İrlanda'nın İngiliz sömürgeciliğine ortak olması gerektiğini savunuyordu.

19. yüzyılın sonlarına doğru İrlanda'nın özellikle kuzey bölgelerinde ise farklı bir manzara göze batıyordu. Bu bölgelerde sanayi ve dolayısıyla proletarya gelişmeye başlıyordu. Kuzeydoğuda Belfast, İskoç kömür yataklarına yakın olması, coğrafi uygunluğu ve işlek limanı ile metal ve gemi yapım başta olmak üzere gelişen bir sanayiye sahipti. Bu sanayi dalları İngiliz ekonomisinin de bir parçasıydı. Bölgenin kapitalistleri, bu ortaklıktan edindiği çıkarlarla ayrılıkçı fikirlere uzak, birlik yanlısı bir duruşla hareket ediyorlardı. İngiltere de tersane, tekstil kolları başta olmak üzere güçlü bir sanayi ve liman bölgesi olan yöreyi İrlandalıları bırakmaya hiç de niyetli değildi, gelecekte de olmayacaktı. Bölgenin bu niteliği ulusal sorunun çözülme biçimi üzerinde de önemli bir belirleyen oldu.

Bu bölge, İngiliz emperyalizminin taktikleri gereği diğer yörelerin Katolik ağırlığına karşın Protestan bir nüfus çoğunluğuna sahipti. Ancak sanayileşme süreciyle proleterleşen Katolik köylülerin akışı sonucunda Belfast'ta etkin bir Katolik azınlık oluştu. Patronlar, mezhep kartını işçi sınıfını bölmek için çokça kullandılar.

Belfast, işçi sınıfının İrlanda politik yaşamına bir aktör olarak ilk defa adımını attığı bölgeydi. Örneğin 1907 tersane işçilerinin grevi Belfast'ta polislerin bile katıldığı bir

genel greve dönüştüğünde Katolik ve Protestan işçiler birleşmişti. Bu grevde işçileri İngiliz sendikacı ve daha sonra James Connolly'nin yoldaşı olacak James Larkin yönetiyordu. Grev ancak İngiltere'deki sendikaların ihanetiyle önemsiz kazanımlarla bitirildi. Grevin yarattığı korkuyla Larkin sendikadan atıldı. Larkin İngiliz sendika bürokratlarından bağımsız İrlanda Ulaştırma ve Genel İşçiler Sendikası (ITGWU)'nı kurdu. 1907 yenilgisine rağmen yoluna devam eden sendika, 1910'lu yıllarda Avrupa'yı saran işçi sınıfının mücadele dalgası içinde başa çıkılması zor bir güç olana kadar büyüdü.

İrlanda Özgürlük Mücadelesinde bir Mihenk

Taşı: James Connolly

İrlanda işçi sınıfının devrimci geleneğini, kuruluşundan çok kısa bir süre İrlanda'da örgütlenen Birinci Enternasyonal'e dek götürmek yanlış olmayacaktır. İrlanda'nın kendi kaderini tayin hakkını tanıyan Birinci Enternasyonal, İngiltere hapishanelerindeki İrlandalı tutuklulara özgürlük için kampanya da düzenlemişti. Marks ve Engels de İrlanda ulusal sorununu incelemişler ve bir ulusu ezen ulusun özgür olamayacağı fikrinden yola çıkarak İngiliz işçi sınıfının kurtuluşunun İrlanda'nın kurtuluşuyla kopmaz bağlara sahip olduğu sonucuna varmışlardı.

İrlanda'nın ilk Marksist işçi önderlerinden biri de ulusal sorunun çözümünün sosyalizm mücadelesinden bağımsız olmadığını savunan James Connolly'dir. Connolly, yaşamının ilk yıllarından itibaren proletaryanın gerçek anlamda bir organik aydını olarak kendini hem ideolojik olarak hem de önderlik anlamında yetiştirmiştir. James Connolly, 1868'de İskoçya'da yoksulluk içindeki İrlandalı göçmen bir ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. 10 yaşından itibaren çok çeşitli işlerde çalışmak zorunda kalan Connolly, güç bela alabildiği temel eğitimin ötesine kendini eğiterek geçmiştir. Koşullarını iyileştirmek için 14 yaşında orduya katılan Connolly, İrlanda'daki hizmeti boyunca tanıklık ettiği İngiliz sömürgeciliğinin kanlı yüzü karşısında hayat boyu sürecek bir emperyalizm düşmanı kimlikle donandı. İskoçya'ya döndükten sonra sosyalist hareketin içine giren Connolly, bundan sonraki hayatını bu yola baş koyarak devam ettirecekti. Dönemin büyük devrimci önderleri Lenin, Troçki, Rosa ile hiç tanışma fırsatı

"...İngiliz Ordusunu yarın ülkeden çıkartıp yeşil bayrağı Dublin kalesine çekseniz bile, sosyalist cumhuriyetin kurulmasına yönelmiş değilseniz tüm çabalarınız boşa gidecektir. Ve İngiltere, toprak sahipleri, kapitalistleri ve ticari kurumlarıyla size hükmetmeye devam edecektir.... İngiltere gene mahvınıza dek size hükmedecektir - davasına ihanet ettiğiniz o Özgürlük tapınağında dudaklarınız riyakâr bir saygı sunarken bile."

James Connolly

MARKSİST BAKIŞ

olmasa da Marksist düşünce konusunda onlarla, kendi çabalarıyla, ortak sonuçlara varmayı, 1. Dünya Savaşı döneminin ihanetlerle dolu karanlık döneminde İrlanda'dan yolumuzu aydınlatan bir ışık yakmayı başardı.

Connolly, sadece işçi sınıfının kendi özgürlüğünün bir parçası olarak İrlanda'nın özgürlüğü için mücadele edeceğini savunuyor ve İrlanda'nın bağımsızlık mücadelesinin sosyalizm mücadelesiyle kopmaz bağlarla bağlı olduğunu düşünüyordu. Sosyalizm ve Milliyetçilik isimli yazısında şöyle demektedir:

"Emeğin davası İrlanda'nın davasıdır. İrlanda'nın davası emeğin davasıdır. Bunlar birbirinden ayrılmaz. İrlanda özgürlük peşindedir. Emek, özgür İrlanda'nın kendi kaderinin tek sultanı, toprağı üstündeki ve içindeki her maddenin en yüksek maliki olması peşindedir." ("İrlanda Bayrağı", Seçme Yazılar, s.41)

Toplumsal statükonun sürmesinden çıkarı olan mülk sahibi sınıflar bu çıkarlarını İrlanda'nın özgürlüğünden önde tuttuklarından İngiliz emperyalizmiyle uzlaşmaya yazgılıydılar. Connolly'nin proletaryaya çağrısı bağımsız bir kapitalist cumhuriyetin kurulması değil bir işçi cumhuriyeti kurmak için mücadele etmektir:

"Benim, ülkemiz halkının ideal olarak karşısına koymalarını dilediğim cumhuriyet öyle bir cumhuriyet olmalıdır ki, yalnızca adından söz edilmesi bile, her çağda, her ülkenin ezilenleri için bir işaret ateşi oluşturmali, uğruna harcanan çabaların ödülü olarak her çağda özgürlük ve bereket vaat etmelidir. ... İngiliz Ordusunu yarın ülkeden çıkartıp yeşil bayrağı Dublin kalesine çekseniz bile, sosyalist cumhuriyetin kurulmasına yönelmiş değilseniz tüm çabalarınız boşa gidecektir. Ve İngiltere toprak sahipleri, kapitalistleri ve ticari kurumlarıyla size hükmetmeye devam edecektir... İngiltere gene mahvınıza dek size hükmedecektir - davasına ihanet ettiğiniz o Özgürlük tapınağında dudaklarınız riyakâr bir saygı sunarken bile."

James Connolly'nin 1896'da kurduğu İrlanda Sosyalist Cumhuriyetçi Partisi'nin hedefi, İrlanda'da bir sosyalist cumhuriyetin kurulmasıydı. Parti programı, "toprak ile üretim, dağıtım ve değişim araçlarının İrlanda halkının toplumsal mülkiyetine dayanan bir İrlanda Sosyalist cumhuriyetinin kurulması" temel hedefine sahip küçük burjuva milliyetçisi değil sosyalist bir programdı.

Connolly ve Sürekli Devrim Çizgisi

Troçki, sürekli devrim teorisiyle, az gelişmiş ülkelerde ve sömürgelerde tarih sahnesine geç çıkan burjuvazinin burjuva demokratik görevleri yerine getirmekten aciz olduğunu ortaya koymuştu. İşçi sınıfının nefesini ensesinde hisseden burjuvazi, eski sistemin egemenleri ya da sömürgecilerle uzlaşmaya hazırды. Burjuvazinin çözemediği bu görevleri yerine getirmek işçi sınıfına düşüyordu; ancak işçi sınıfı ilerlemeye başladığında bu görevlerle yetinmeyecek sosyalist devrimin görevlerini yerine getirmek için de yoluna devam edecekti.

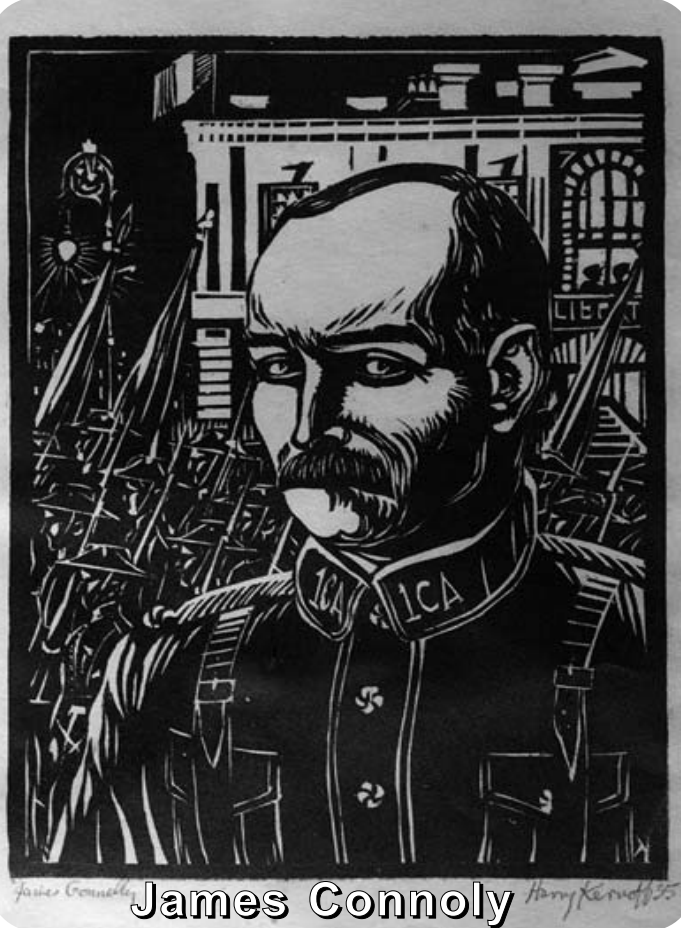
Troçki'nin sürekli devrim tezlerinden habersiz Connolly de benzer sonuçlara varmıştı. Mülk sahibi sınıflar ekonomik çıkarların bağlarıyla sömürgecilere bağlanmışlardı ve özgür İrlanda'nın tek kurucusu sosyalizm mücadelesiyle proletarya olabilirdi. Troçki ile benzer şekilde mülk sahibi sınıfların gerileşmesinin farkında olan Connolly, ulusal sorunu çözme görevinin işçi sınıfının omuzlarında olduğunu söylemekle yetinmiyor, bu görevin ancak sosyalist bir cumhuriyet kurulması temelinde yerine getirilebileceğini ekliyordu. Troçki ile aynı sonuçlara kendi deneyim ve birikimleriyle varmıştı.

Connolly, geçmişte ve günümüzde Stalinist sahtecilik okulunun bir dizi devrimci kalkışmada öne engel olarak çıkardığı "bu ülke sosyalizm için olgunlaşmamış" safsatalarına inat 1916'ların sömürge İrlanda'sında işçi sınıfının en ileri neferlerinden oluşan Yurttaş ordusu ile dünya sosyalist devriminin bir adımı olacak bir ayaklanma örgütlüyordu. Bu kalkışma da Lenin ve Troçki'nin alkışlarına mazhar oluyordu.

Connolly'nin Enternasyonalist Duruşu ve 1. Dünya Savaşı

James Connolly - en yakın yoldaşı İngiltereli bir Protestan olan James Larkin'di- Katolik ve Protestan işçilerin birliğini oluşturmak için çabalayan bir enternasyonalistti. Ulusal sorunun burjuva ya da küçük burjuva çözümlerinin peşinde koşmadan enternasyonalist bir proleter devrimci çizgiyi savundu. Bu duruşu bütün parlaklığıyla 1. Dünya Savaşı sırasındaki tutumunda ortaya çıktı.

İrlandalı milliyetçi liderler, İngiltere'nin savaş ganimetlerinden faydalanmak gayesiyle savaşta İngiltere yanında saf tutar, İngiliz ordusuna on binlerce İrlandalı gönüllü kaydederken Connolly savaşa karşı net bir tavır aldı. Avrupa'nın sosyal demokrat partileri ihanet içinde savaşta kendi hükümetlerini desteklerken Connolly, "işçi sınıfının ülkesindeki burjuvazi başta olmak üzere kapitalist sınıftan başka düşmanı yoktur" diye haykırıyordu. Pasifist bir savaş karşıtlığı yanlısı değil, savaş halin-

deki kendi burjuvazisine karşı da genel grev dahil her türlü yolla mücadele çağrısı yapıyordu. Çok doğru bir kavrayışla "işçi sınıfının kıtasal büyük bir kalkışması savaşı durdurur" öngörüsünde bulunuyordu.

Dünyada işçi sınıfının partileri olduğunu iddia eden sosyal demokrat partilerin çoğu büyük bir ihanet içindeyken Connolly, Rusya'dan, kısık da olsa Almanya'dan yakıldığı gibi enternasyonalizmin yol gösterici ışığını dönemin karanlığına inat İrlanda'dan yaktı.

1913 Direnişi ve Yurttaş Ordusunun Kurulması

Connolly, militan bir işçi önderiydi. İngiliz sendika ağalarından bağımsız olmak ve İrlanda Katolik ve Protestan işçilerin ortak mücadele yürütmelerini sağlamak için kurulan İrlanda Ulaştırma ve Genel İşçiler Sendikası, ITGWU, Larkin ve Connolly önderliğinde 1914 öncesinde İrlanda'yı temellerinden sarsan şiddetli bir sınıf mücadelesi dalgası örgütledi. Nadiren bu adalar bu düzeyde kızgın bir sınıf çatışmasına tanıklık etti. Bu süreç, sadece Dublin'i değil Connolly'nin Katolik ve Protestan işçileri patronlara karşı mücadelede birleştirdiği Belfast'ı da sarstı.

İrlanda'ya dönüşünden sonra Connolly, ITGWU'da ilk görevini İngiltere ve İrlanda'da kitlesel grev dalgasının patlaması döneminde aldı. Bu mücadele dalgasında 1909'da 3 milyon işgünü grevde geçerken, 1912'ye gelindiğinde bu rakam 41 milyona çıkmıştı.

ITGWU'nun Kuzey'de Belfast örgütleyicisi olan Connolly, kitle hareketine önderlik etmekteki yeteneğini 1911'deki mücadelede ortaya koydu. Çoğunlukla düşük ücretli ve yoğun sömürüye maruz kalan Katolik ve Protestan kadınlardan oluşan Belfast tekstil işçilerinin grevini örgütledi ve bu sektörü örgütlü mücadeleye kazanmayı başardı. İrlanda için "Yerinden Yönetim" sorunu çerçevesinde sekter bölünmeler hız kazanırken ITGWU bayrağı altında sekterlik karşıtı, Katolik ve Protestan işçilerin birliğini savunan eylemlere imza attı. Hem ortaya koyduğu militan sınıf savaşımı yanlısı çizgisiyle hem de Protestan ve Katolik işçilerin birliği için verdiği mücadele ile Connolly ve Larkin ve onların önderliğinde ITGWU geçmişte İngiliz patron ve sendika ağalarının olduğu gibi şimdi de İrlandalı mülk sahiplerinin nefret ve kinlerini üzerlerine çektiler.

Dublin İşveren Birliği lideri ve İrlanda Bağımsızlık gazetesi sahibi William Martin Murphy tarafından örgütlenen patronlar, yükselen sınıf mücadelesi karşısında işçileri ve örgütlerini dağıtmak için harekete geçtiler. İrlandalı kapitalistlerin hedefi, yerinden yönetim parlamentosu kurulmadan önce ITGWU'yu dağıtarak işçi sınıfının militan sınıf mücadelesi geleneğine son vermek ve böylece işçi sınıfını ve yoksul halkı kendi ulusal önderlikleri altında toplamaktı. Militan işçiler ise ulusal burjuvazinin değil, sınıf çizgisinin yolundan gitmeyi önlerine koyarak mülk sahipleriyle büyük bir kavgaya tutuştular.

ITGWU'yu dağıtmak için işçileri sendikadan istifaya zorlayan patronlar istediklerini elde edemeyince 1913'te lokavt ilan ettiler. Yükselen grev dalgası, Dublin'de iş-

verenlerin toplu işten çıkarmasıyla karşı karşıya kalmış oldu. Bu süreç, İngiliz emperyalizmiyle uzlaşmacı çizgisi zaten ayan beyan ortada olan İrlanda burjuvazisinin gerçek yüzünü, karşı-devrimci yüzünü daha da net şekilde açığa çıkardı.

İrlanda burjuvazisi, sınıf bilinciyle hareket eden İrlanda işçi sınıfı ve onun devrimci önderlerini büyük bir savaşa davet ediyorlardı, bu davet karşılıksız kalmadı. İşverenlerin lokavtına karşı Connolly ve Larkin, sadece Dublin işçilerden değil, İrlanda ve İngiltere'ye yayılan dayanışma eylemlerini içeren kitlesel bir direniş örgütlediler. Hareketin en üst noktasında Dublin işçi sınıfının tamamı direnişin parçasıydı.

İşçi sınıfı mücadelesinin tartışılmaz önderleri Connolly ve Larkin'e savaş açanlar sadece kapitalistler ve İngiliz devleti değildi; Katolik kilisesi ve sağ kanat milliyetçi güçler de bu ittifakın parçasıydı. Çünkü Connolly ve Larkin önderliğinde bu militan sınıf savaşımı deneyimi işçilere sınıf bilinci kazandırarak İrlandalı ve İngiliz mülk sahibi sınıfların kendi çıkarlarına

işleyen yerinden yönetim çağrılarını kulaklarını kapatıyor, onların önderliği altında toplanmalarını engelliyordu. Lokavtı örgütleyen işverenlerin başını çeken Murphy, İrlanda Bağımsızlık gazetesini çıkarıyordu. Diğer sağ kanat milliyetçi güçler de fiili olarak saldırıya geçtiler. Connolly'nin toplantı ve eylemlerine saldırma ve İrlanda işçi matbaasını dağıtmak gibi karşı devrimci işlere imza atıyorlardı. İşçi sınıfı karşısında oluşan bu sınıf ittifakı manidardı. İrlandalı patronların çıkarlarının kiminle birlikte olduğunu ve dolayısıyla İrlanda işçi sınıfının çıkarlarının da kimlerle ortak olduğunu ortaya koyuyordu. İrlandalı patronlar, teşvikleriyle İngiliz hükümetini duruma müdahale ettirmekten bile çekinmediler. İngiliz hükümeti her türlü baskı aracını kullanarak işçileri teslim olmaya zorladı, Larkin'i tutukladı. Ancak grevi sonlandıran aslında bu saldırı olmadı. Larkin'in tutuklanması üzerine

Connolly Belfast'tan Dublin'e gelerek grevin başına geçti. İşçileri işe dönmeye mecbur eden İrlandalı patronlarla İngiliz patronların işbirliği, yani açık düşmanların saldırıları olmadı. Asıl sorun, işçileri sınıf kardeşleri İngiliz işçilerin dayanışmasından mahrum bırakıp yalnızlaştıran İngiliz sendika ağaları oldu. Connolly ve Larkin'in İngiltere'de dayanışma genel grevi ve Dublin limanına mal getirip götüren grev kırıcı gemilerin engel-

İrlanda burjuvazisi, sınıf bilinciyle hareket eden İrlanda işçi sınıfı ve onun devrimci önderlerini büyük bir savaşa davet ediyorlardı, bu davet karşılıksız kalmadı. İşverenlerin lokavtına karşı Connolly ve Larkin, sadece Dublin işçilerden değil, İrlanda ve İngiltere'ye yayılan dayanışma eylemlerini içeren kitlesel bir direniş örgütlediler. Hareketin en üst noktasında Dublin işçi sınıfının tamamı direnişin parçasıydı.

lenmesi çağrısı İngiliz TUC sendikasının sağ kanat liderliği tarafından reddedildi. İngiliz sendika ağaları dayanışma grevleri örgütlenmesi yolundaki girişimlerin tümünü sabote ettiler. İşte bu koşullarda işçiler 1914 Ocak'ında işveren koşullarını kabul ederek işe döndüler. Birçok militan işçi işten atıldı, hapsedildi. İşveren koşullarını kabul ettirmişti ettirmesine, ama zaferi anlıktı ve yaratılan militan sınıf savaşımı ve dayanışma geleneği sadece gelecek günlere hazırlanmak üzere pusudaydı. Bunun en büyük kanıtı da karşılaştığı yoğun saldırıya rağmen, ağır yara alsa da dağılmadan varlığını devam ettiren ITGWU oldu.

1913 direnişinin devrimci miraslarından birisi de Connolly tarafından yönetilen Avrupa'nın ilk Kızıl Ordusu, gerçek bir işçi milisi olan İrlanda Yurttaş Ordusu(ICA)'nın yaratılması oldu. Yurttaş Ordusu, organik olarak proletaryanın kitle örgütlerine bağlıydı; ITGWU da örgütlü, sınıf bilinci ileri işçilerden oluşuyordu. ITGWU'nun

milis gücüydü. 1916'nın birkaç yıl öncesinden Dublin sokaklarında geçit törenleri, talimler yapacak kadar meşruiyet. Yurttaş Ordusu, direnişin kanla bastırılması karşısında işçi sınıfını polis, grev kırıcılar ve patronlara karşı koruyacak silahlı savunma birliği, işçi milisleri olarak yaratılmıştı. Yurttaş Ordusu'nun sınıf doğasını Connolly şu sözlerle ortaya koymaktadır:

"İrlanda işçi sınıfının silahlı örgütü İrlanda'da bir olgudur. Şimdiye kadar, İrlandalı işçiler, efendileri önderliğindeki orduların parçası olarak savaştılar, asla kendi sınıflarından birinin yönettiği, eğittiği ve esin verdiği bir ordunun üyesi olarak değil. Şimdi, ellerinde silahla, kendi yollarını çizmeyi, kendi geleceklerini şekillendirmeyi amaçlıyorlar."

1916 Paskalya Ayaklanması

İrlanda'da sınıf hareketine büyük bir darbeyi de 1. Dünya Savaşı'nın başlaması vurdu. Savaşın patlak vermesiyle birlikte Avrupa'nın her yanındaki işçi önderliklerinin çoğu gibi İngiliz sendika bürokratları da savaşı desteklediler ve kendi hükümetlerinden yana tutum aldılar. İşbirlikçisinden milliyetçisine İrlandalı önderler de savaşta İngiltere destekçisi kesildiler. İkinci Enternasyonal'in ve Avrupa'daki sosyal demokrat partilerin çoğunun ihanetine karşın Rus, Sırp, Alman ve İrlandalı devrimciler onurlu örnekler yarattılar. Connolly, savaş çılgınlığının ilk anından itibaren Lenin'le bütün temel noktalarda aynı, şaşmaz bir enternasyonalist duruş sergiledi.

Connolly, savaşı durdurmak için kitlesel bir sınıf eylemi örgütlemenin gerekliliğini savunuyordu: "...başlangıçta, İrlanda henüz belki Avrupa yangınının meşalesi olacaktır. Bu yangın, son taht, son kapitalist bono ve senet buruşturulup son savaş lordunu yakacak cenaze ateşine atılmadan sönmeyecek." Connolly, bu görevi yerine getirebilecek sosyal demokrat partilerin çoğunun ihaneti karşısında bu mücadele doğrultusunda örnek alınabilecek bir eylem biçimi örgütlemeyi düşünmeye başlamıştı. Savaş karşısında sosyalizm ve İrlanda'nın özgürlüğünden yana bir ayaklanma propagandasına ve planlamasına girişti.

Savaş sonrası ihanet dalgasının uluslararası sınıf hareketinde yarattığı dağınıklık ve kan kaybı, savaşın ilerlemesiyle birlikte savaşın sınıfsal karakterinin açığa çıkması ve sınıf çelişkilerinin derinleşmesiyle ortadan kalkmaya başladı ve sınıf mücadelesinde bir canlanma yaşandı. 1915'de yaşanan Glasgow grevi İngiltere'deki canlanmanın emareleri oldu. Ancak Connolly, Avrupa'da sınıf savaşımının tam olarak canlanmasının çok uzun zaman alacağı konusunda endişeliydi. Kıtada devrimci ateşi yakacak ve kapitalistlerin iktidarına son verecek nihai eylem İrlanda'da girişerek hayatına mal olsa da bunu kırıp yolu açacak bir fırtınayı ateşlemek istiyordu. Savaşmak ve kaybetmek, kabullenmek ve teslim olmaktan yeğdi.

İrlanda'da ayaklanmanın patlamasından hemen önce grevler yaşanıyor, ancak 1913 lokavtının acı hatırası çok yeniydi. İşçi sınıfı sadece bu saldırı ile yorulmuş ve zayıflamış değildi, savaş sırasında dağılmış ve yolunu kaybetmişti. İlmimli milliyetçiler işçilere siperlerde dövüşmek üzere savaşa katılma çağrısı yapıyorlardı. İngiltere'nin İrlanda'da zorunlu askere alma uygulaması yapacağı söylentileri etrafta dolaşıyordu ki İngiltere 1917 yılında bu projeyi uygulamaya koymayı denedi. İşte bu koşullarda Connolly İngiliz emperyalizmine karşı kavgaya girişmeye karar verdi. Dünya savaşına

**İrlanda Yurttaş Ordusu
1916 Paskalya Ayaklanması sırasında barikatlarda**

karşı Avrupa'da işçi hareketini tetikleyecek bir meşale yakmak hedefindeydi. Başarısız da olsa ezilenler ve sömürülenlere ardından gidilecek bir gelenek bırakacaktı. Connolly, yaratacakları örnek ve geleneğin ölümsüz olacağı ve Sosyalist İrlanda Cumhuriyeti'ni kurma mücadelesinin temellerinde yatacağının farkındaydı.

24 Nisan'da Paskalya bayramında İrlanda Yurttaş ordusunun neferi 1500 silahlı devrimci Connolly önderliğinde ayaklandı. Zorunlu askere alma tehlikesi karşısında ayaklanma gerekliliğine duyduğu inanç ve gündemin aciliyeti, Connolly'yi savaşta İngiltere'nin yenilgisinin İrlanda için fırsatlar yaratacağı düşüncesiyle İngiltere tarafında yer alan diğer milliyetçi akımlardan ayrılan orta sınıf milliyetçisi İrlanda Gönüllülerinin ayaklanmada yer almasını kabule itti. Ancak Gönüllülerin ılımlı liderleri yalpalama gösterip son anda geri çekildiler. İrlanda ve diğer ülkelerin tarihinde çokça tekrarlandığı üzere orta sınıf liderliklerinin kararsızlıkları ve ihanetlerine bir yenisi ekleniyordu. Başından itibaren küçük burjuva milliyetçilerinin sınıf doğası ve farklı amaçları hakkında Connolly'nin kafası netti. Her zaman işçi sınıfının bağımsız örgütlerini inşa etme için mücadele etmiş ve milliyetçi hareketin orta sınıf liderlerine güvenmemek konusunda işçileri uyarmıştı. Ayaklanmadan birkaç gün önce de şiddetle sınıf bağımsızlığını koruma çağrısı yapıyor ve Yurttaş Ordusu'nu Gönüllüler hakkında uyarıyordu: "Bizim kazanma şansımız binde bir. Ama eğer kazanırsak tüfeklerinizi indirmeyin, çünkü Gönüllülerin farklı amacı olabilir. Hatırlayın, biz sadece politik değil, ekonomik özgürlük de istiyoruz."

Connolly, bu sözleri ile ayaklanmanın anlık bir zafer elde edeceği konusunda illüzyonlara sahip olmadığını da ortaya koyuyordu. O ve yoldaşları, gelecek mücadelelerin yolunu açmak, devrimci bir miras bırakmak için canlarını ortaya koymaktan çekinmediler.

Paskalya haftası boyunca süren ayaklanmada Büyük Postane gibi Dublin'in stratejik binaları ele geçirildi. Şehir merkezinde sert sokak çatışmalarının İngiliz topçuları tarafından dövülmesiyle ayaklanma kanla bastırıldı. Egemenler, sınıf kınıyla şiddetle bastırdıkları ayaklanmanın liderlerini katlettiler. Ayaklanmanın liderliğini yapanlar ve 90 işçi ölüm cezasına çarptırıldı ve binlerce İrlandalı İrlanda ya da İngiltere'de hapse atıldı. Ağır yaralı olarak arkadaşlarını kurtarmak amacıyla teslim olan Connolly, 12 Mayıs 1916'da ayağındaki kangren nedeniyle oturur şekilde duramadığından sandalyeye ipe bağlandıktan sonra kurşuna dizildi. İngilizler anlık bir zaferle, İrlanda işçi sınıfının büyük önderini katletmeyi başardılar, ancak miras bıraktığı ve ilham verdiği mücadele geleneği İrlanda'da ateş olup yanmaya devam etti. 1. Dünya Savaşı'nın sınıf mücadelesinde yarattığı karanlık dönemde devrimciler için umut meşalesi oldu.

Uluslararası sosyalist hareket içinde de yankı uyandıran bu ayaklanmayı, darbe olarak kınayanlara Troçki ve Lenin'den tokat gibi yanıtlar geldi. Rus sosyal demokrat Plehanov'un "zararlı bir hareket" olarak nitelediği hareketi Troçki, "işçiler öclerini Llyod George'un cellâtlarından alacaklardır" diyerek selamladı. Lenin, Dublinli işçilerin cesaret ve umut ateşini coşkuyla karşılayarak "İrlanda'lıların talihsizliği,

Avrupa proletaryasının isyanının henüz olgunlaşmamış olduğu bir sırada yakalanmalarındır" diye değerlendirdi.

Paskalya ayaklanmasından sonraki iki yıl içinde Avrupa'da savaşa karşı atmosfer tamamen değişti. Özellikle Rusya'da devrimci kalkışmalar, disiplinli ve deneyimli bir devrimci parti, Bolşevik Parti'nin varlığında 1917 yılında zaferle sonuçlandı.

Connolly şüphesiz bir devdi; ancak döneminin çoğu devrimcisi gibi işçi sınıfının kapitalizmi devirmede kullanacağı araç konusunda net değildi.

Rusya dışında Bolşevik Parti tarzında bir devrimci parti yaratma geleneğinin olmadığı koşullarda işçi sınıfını politik ve çalışma yaşamında örgütlemek için mücadele etse de işçi sınıfının devrimci öncüsünü yaratamadı.

Lenin'in 1900'lerin başında belirttiği gibi böyle bir öncü ancak uzun ve sabırlı bir çalışmanın sonucunda yaratılabildi: "bir mücadele örgütünün inşası ve siyasi ajitasyonun yürütülmesi, "durgun, barışçı" her şart altında ve devrimci ruhun zayıflaması ne kadar belirgin olursa olsun her dönemde esastır. Üstelik böyle dönemlerde ve böyle şartlarda bu tür çalışma özellikle gereklidir, çünkü patlama ve taşma zamanlarında örgütün kurulması çok geç olacaktır. Parti bir anda faaliyete geçebilmek için hazır durumda olmalıdır." İşte 1916 ayaklanmasında bu kritik faktör, devrimci öncünün eksikliği her alanda gösterdi ve sonuçları trajik oldu.

Ayaklanma Sonrasında İrlanda Özgürlük Mücadelesi ve İşçi Sınıfı Hareketi

Paskalya Ayaklanması ile kanlarını akıtma pahasına devrimci bir gelenek yaratan ve İrlanda tarihinde yeni bir dönemin kapısını açan İrlandalı emekçiler, mücadelelerinin meyvelerini toplayamadılar. Ayaklanma sırasında önderliklerini yitiren, tabiri caizse başsız kalan işçi sınıfının açtığı yolun kazanımlarının üzerine İrlanda burjuvazisi kondu. Connolly'nin, bu büyük devrimci önderin katledilmesi İrlanda'nın özgürlük mücadelesi ve sınıf kavgasına verilebilecek en büyük zararlardan biriydi; bedeli ağır oldu. Sonrasında işçi hareketinin liderliğini üstlenen reformist kişilikler, onun bağımsız sınıf çizgisinden saparak işçi sınıfını küçük burjuva radikal milliyetçilerin kuyruğuna taktı. Connolly'nin katledilmesinden sonra proleter devrimci çizgi güç kaybederek özgürlük hareketinin liderliğini burjuva ve küçük-burjuva milliyetçilerine kapırdı.

Trajik biçimde Paskalya Ayaklanması'na katılmayan, Avusturya-Macaristan örneğinde olduğu gibi İngiltere-

"...başlangıçta, İrlanda henüz belki Avrupa yangınının meşalesi olacaktır. Bu yangın, son taht, son kapitalist bono ve senet buruşturulup son savaş lordunu yakacak cenaze ateşine atılmadan sönmeyecek." Connolly

Connolly, 12 Mayıs 1916'da ayağındaki kangren nedeniyle oturur şekilde duramadığından sandalyeye ipe bağlandıktan sonra kurşuna dizildi. İngilizler anlık bir zaferle, İrlanda işçi sınıfının büyük önderini katletmeyi başardılar, ancak miras bıraktığı ve ilham verdiği mücadele geleneği İrlanda'da ateş olup yanmaya devam etti. 1. Dünya Savaşının sınıf mücadelesinde yarattığı karanlık dönemde devrimciler için umut meşalesi oldu.

İrlanda ikili monarşisinin kurulmasını savunan Sinn Fein cumhuriyetçi bir kimliğe (tabii ki burjuva cumhuriyet) büründükten sonra hareketin politik liderliğini ele geçirdi. Sinn Fein, İrlanda'ya ayrılmış sandalyelerin çoğunluğunu kazandıktan sonra imparatorluk parlamentosunu boykot ederek İrlanda Meclisi'ni kurdu. Bu süreçte bağımsızlık

savaşını İngiliz kurumlarını tanımayı reddetmenin ötesine taşımak isteyen eski İrlanda Gönüllüleri'nin İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu'nu (IRA) kurması ve düzenledikleri saldırıların Sinn Fein'in İrlanda Meclisi'nin desteğini almasıyla birlikte ulusal kurtuluş mücadelesi artık tamamen Sinn Fein'in küçük burjuva önderliği tarafından şekillendirilir duruma geldi.

Sinn Fein'in yükselişinin yollarını Connolly'nin işçi sınıfı ve sendikalara dayanarak kurduğu İrlanda İşçi Partisi döşedi. İşçi sınıfına ihanetin parolası olan "Emek beklesin", yani toplumsal sorun ulusal sorunun çözülme-

sine tabii kılınmış talebiyle İrlanda İşçi Partisi parlamento seçimlerinde Sinn Fein lehine aday göstermedi. Bu siyasal tutum, Connolly'yi aforoz etmekten başka bir anlama gelmiyordu. Connolly, her zaman sosyal ve ekonomik mücadelelerin kendi kaderini tayin hakkı için mücadeleden ayrılmasına karşı çıktı ve İrlanda'nın koşullarında bu mücadelelerin bir kombinasyonunu yaratmayı başardı. İşçi partisinin yeni liderliği ise geri çekilip hareketin liderliğini elleriyle küçük burjuva milliyetçisi Sinn Fein'e teslim etti. Connolly'nin açtığı yolda ilerleyerek bağımsız sınıf siyaseti çerçevesinde tarihin kendisine yüklediği misyonu oynamaktan uzak olan işçi hareketi liderleri, burjuva ve küçük burjuva milliyetçilerine Paskalya Ayaklanması olduğu gibi yeni ihanetlere imza atmaları için yol açtı. Özgürlük hareketinin liderliğine oturan burjuva ve küçük burjuva milliyetçiler, Eamonn de Valera ve Michael Collins gibi muhafazakâr kişilikler, işçiler ve yoksul köylüler tarafından aşağıdan başlatılan ulusal ve toplumsal kavgaya, kendilerinden beklenilecek olanın dışına çıkmayarak, ihanet ettiler. Devrim korkusunun basıncı altında İrlanda burjuvazisi, İrlanda'yı bölme pahasına İngiltere ile anlaşmanın yoluna baktı.

Bölünme sürecinde yaşanan olaylar Connolly'nin tahlillerini, burjuvazinin arkadan vuracağı tespitlerini tekrar tekrar kanıtladı. Bu ihanetin mirası bugünü de etkilemekte. İrlanda burjuva ve küçük burjuva milliyetçileri İrlanda ulusal özgürlük sorununu çözmekten aciz olduklarını ortaya koy-

maktalar.

Connolly ve İrlanda işçi sınıfının açtığı sınıf mücadelesi geleneği işçi sınıfının hafızalarından bugüne dek silinmedi. Burjuva ve küçük burjuva milliyetçisi liderlik zaman zaman görmezden gelmeye çalışsa, zaman zaman karşısına dikilse de sınıf kavgasına engel olamadı. Bağımsızlık savaşı boyunca güçlü bir sol hareket var oldu. Güneyde kendi anlaşmasının koşullarını dayatan İngiltere'ye karşı çarpışmalarla eş zamanlı olarak Belfast'ta imalat işçilerinden başlayan 44 saatlik çalışma haftası talebiyle başlayan mücadele Katolik ve Protestan işçilerin birleşik eylemi yarattığında, Sinn Fein tarafından oluşturulan İrlanda Meclisi bu mücadeleyi görmezden geliyordu. Sınıf kavgasının devrimci, sosyalist içerikle hareket ettiği çokça deneyim de yaşandı. 1919'da Limerick'te Cumhuriyetçi eylemleri bastırmak için sıkıyönetim ilan edilmesine karşı genel grev başlatan ve sıkıyönetim bitirilene kadar üç hafta şehrin yönetimini ele geçiren işçiler Limerick Sovyetini ilan ettiler. İrlanda'nın parçalanmasını içeren anlaşmayı dayatmak için baskıyı artıran İngiltere'ye karşı siyasi mahkûmlar açlık grevine gittiğinde işçiler 3 günlük genel grevle destek vererek direnişin kazanılmasını sağladılar. 1920'de tersane işçileri araç yapımını, demiryolu işçileri asker taşımayı reddediyorlardı. Aynı yılda kırlarda topraksız köylüler ve tarım işçileri geniş topraklara el koyup paylaşıyorlardı. Tarım işçileri güneybatıda yağ fabrikalarının denetimini ele geçirdiler. Batıda madenciler madenleri işgal ettiler. Bu son iki olayda da kızıl bayrakları çeken işçiler Sovyetleri kurduklarını ilan ediyorlardı. Sınıf bilinçli bir önderliğin yokluğunda bile mücadele geleneğinin mirası ve uluslararası tecrübeleriyle bu derece öne çıkan işçi sınıfı ve onun bağımsız eylemi İrlanda burjuvazisini yeterince korkutmaya ve ulusal mücadelenin kaderini belirleyecek kararı almasına yol açtı. İrlandalı mülk sahibi sınıflar işçi sınıfının devrimci enerjisi karşısında İngiltere'ye daha çok yaklaştılar.

Cumhuriyetçi önderler, yerli burjuvaziyle yakınlaşma çerçevesinde ulusal mücadeleye hiçbir katkısı olmayan, hatta yer yer açıktan ihanet eden toprak sahipleri ve patronların temsilcileriyle görüşmelerinden sonra halkın enerjisinin ulusal sorundan toplumsal sorunlara çevrilmesini kınayarak el konulan toprakların geri alınması için harekete geçti. Bu iş için arazi mahkemeleri kuran Cumhuriyetçiler, İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu(IRA)'nu toprakların geri alınması için kolluk gücü olarak kullandı. İngiltere de kurdurduğu paramiliter güçlerle kime saldıracağını iyi biliyordu: Kuzeyde, Belfast'ta sadece Katolik gettolarına değil, Katolik ve Protestan işçilerin ortak mücadelesini örgütleyen Protestan sendika önderlerine yönelik de katliamlar örgütledi.

İngiltere ve uluslararası arenanın yanı sıra Cumhuriyetçilere Katolik kilisesi ve iş çevrelerinden gelen baskılar sonucu ılımlı unsurlar öne çıktı. 4 yıla yakın süre yürütülen gerilla mücadelesinin ardından İngiltere ile anlaşma imzalandı. 1922'de güneyde bağımsız bir devlet kurulurken, Kuzey İrlanda, İngiltere'ye bağlandı. Stratejik ve ekonomik olarak değerli bir liman ve sanayi bölgesi olan Kuzey, nüfusun yarıya yakını Protestanların oluştur-

duğu bir bölge olarak İngiltere'nin elinde kalmış oldu. Kuzey ve güney işçi sınıflarının mücadelesini birbirine bağlayabilecek ve ulusal kurtuluş mücadelesini işçi sınıfı öncülüğünde toplumsal kurtuluş mücadelesiyle birleştirebilecek siyasal bilinçteki bir önderliğin ve onun çevresinde birleşmiş radikal bir işçi sınıfı ve yoksul köylülerin mücadelesinin yokluğunda Connolly'nin çok önce yerinden yönetim tartışmaları sırasında ortaya koyduğu gibi "gericiliğin karnavalı" yaşandı. Kuzeyli işçi sınıfı, Protestanları Katolikleri katletmek için maşa olarak kullanan İngiliz egemenlerin elinde ağır bedeller ödediler. Güneyli mülk sahibi sınıflar ise kendi ulus-devletlerini kurmalarıyla birlikte İngiltere ile karşı karşıya gelmemek adına Kuzey'de yaşanan ulusal sorunu yok sayarak birlik talebinden vazgeçtiler.

Kuzey'deki yara bugün de kapanmış değil. 1969'da Katoliklerle Protestanlar arasındaki çatışmayı bahane ederek bölgeye giren İngiltere her ne kadar Kuzey'deki varlığını IRA ile imzaladığı anlaşmalar çerçevesinde büyük oranda geri çekse de geçmişte tanıklık ettiğimiz üzere İrlanda ve İngiliz egemen sınıflarının sınıf çıkarları doğrultusunda ezilen halklar yeniden cendereye sokulabilir.

Tarihin sunduğu deneyimler göstermektedir ki İrlanda'nın özgürlük sorunu gerçekten ancak toplumsal kurtuluş için öne atılan işçi sınıfının devrimci kalkışması temelinde çözülebilir. Patronlar sisteminin zaferi, işçi sınıfının yenilgisi olan şimdiki çözüm, sorunun kapitalist temellerde çözülemeyeceğini göstermektedir.

Hayatı boyunca, Connolly, işçi sınıfının ulusal ve dinsel çizgilerin ötesinde birliği için mücadele verdi. Sınıf mücadelesi içinde Katolik ve Protestan işçileri ortak düşmana- kapitalist sınıflara karşı birleştirmeyi başardı. Gerçek özgürlüğün yolu da sınıf mücadelesi, sosyalizm kavgası için birleşen İrlandalı Protestan ve Katolik işçilerin mücadelesinden geçmektedir.

SONUÇ OLARAK

Ezilen ulustan bir devrimci olarak Connolly, ulusal sorunun burjuva ya da küçük burjuva çözümlerine karşı çıkarak proleter devrimci bir duruş sergiledi. Yine bir ezilen ulus devrimcisi olan Rosa Luksemburg gibi ulusal harekete önderliğe soyunan burjuva milliyetçi akımları mahkûm ederek işçi sınıfının sosyalizm bayrağı altında birliğinin hem ezilen ulusları hem de tüm insanlığı özgürleştireceğini haykırdı.

Mülk sahibi sınıfların ulusal sorunda da kendi sınıf çıkarlarının peşinden koştuğunun farkındaydı ve bir an bile bunun propagandasını yapıp işçileri uyanık olmaya çağırmaktan geri durmadı. Patronlar, 1. Dünya Savaşı sırasında zorunlu askerliğe karşı çıktıklarında onların tavırlarını sınıf bakış açısının eleştireliliğiyle işte böyle değerlendirdiyordu: "eğer burada ya da başka yerlerde ara sıra 1913'te bizimle savaşan patronları (Büyük Dublin lokavtında patronlar sendikamızı yok etmeyi denemişler ancak İrlandalı işçiler ve İngiliz yoldaşlarımızın dayanışmalarıyla bu amaçta başarısız olmuşlardı) bizim 1915'teki ulusal politikamızla anlaşmış şekilde buluyorsak bunun nedeni değişmeleri ya da güçlerini adaletsiz şekilde kul-

lanmalarından utanmaları değildir. Basitçe zorunlu askerliği ekonomik olarak kârlarına görmüyorlar."

İrlandalı kapitalistlerin kendi sınıf yolunu takip ettikleri gibi işçi sınıfı da kendi yolundan gitmeliydi: "İşverenleri kendi çıkarlarını takip ettikleri için hatalı bulabilir miyiz? Hayır. Hareketlerini güdüleyen nedenler konusunda illüzyonlar da beslemeyiz. Aynı suretle, biz de kendi sınıfımızın tavrıyla, açıkça kendi sınıf çıkarlarımıza göre duruşumuzu almalıyız. Ancak bu çıkarların insanlığın en yüce çıkarlarına inançla bunu yapmalıyız."

Connolly, enternasyonalist bir duruşla Katolik ve Protestan işçi sınıfının birliği için mücadele etti. O, ancak bu sınıf birliğinin yaratacağı mücadelenin özgür İrlanda'nın kapısını açabileceğini savundu. İrlanda orta sınıfları ve mülk sahibi sınıflar "yatırım şeklinde binlerce ekonomik bağla İngiliz kapitalizmine bağlı" idiler. Bu nedenle sadece İrlanda işçi sınıfı İrlanda özgürlük mücadelesinin bozulmaz varisiydi.

Bu analizlerinde ve "İngiliz Ordusunu yarın ülkeden çıkartıp yeşil bayrağı Dublin kalesine çekseniz bile, sosyalist cumhuriyetin kurulmasına yönelmiş değilseniz tüm çabalarınız boşa gidecektir." tahlilinde ne kadar haklı olduğunu tarih defalarca kez kanıtladı.

Burjuva ve küçük burjuva milliyetçisi önderlikler, kendi çıkarları için ve işçi sınıfının bağımsız devrimci eyleminin yarattığı korkuyla İngiliz egemenleriyle anlaşıp İrlanda'yı bölerek özgürlük mücadelesine ihanet etmekten çekinmediler. Yerli ve işgalci mülk sahibi sınıfların zaferi, devrimci önderliğin yokluğunda ezilen ulus işçi sınıfının yenilgisi pahasına kazanıldı.

İrlanda ve daha nice örnekte açığa çıktığı gibi ulusal sorunun burjuva temellerde çözümü güdüktür ve gerçek bir özgürlük sağlamaktan uzaktır. Ulusal sorun dahil insanlığın bütün sorunlarının çözümü, gerçek toplumsal kurtuluşu sağlayabilecek proleter devrim kavgasından geçmektedir. Bu çerçevede ezilen ulus devrimcilerine düşen görev, Rosa Luksemburg'un, James Connolly'nin açtığı yoldan giderek ezilen ulus işçi sınıfı ve yoksul köylülerinin kaderini insanlığın kurtuluşuna bağlamaktır. Yoksa yerli ya da işgalci mülk sahibi sınıfların kendi çıkarları doğrultusunda çizdikleri yollarda dost görünen düşmanların ihanetleriyle kurban edilirler.

Ezilen ulus mülk sahibi sınıfları nasıl kendi sınıf çıkarlarının peşinden gidiyorlarsa ezilen ulus işçi sınıfı ve yoksul halkının da kendi sınıf çıkarlarının yolundan şaşmalarını sağlamak ezilen ulus komünistlerinin görevidir. Ezilen ulus işçi sınıfı ve yoksul halkının devrimci önderliğini oluşturmak ve enternasyonalist bir duruş çerçevesinde sömürülenlerin birliğini sağlayarak nihai kurtuluş için proleter devrim davasına onları kazanmak ezilen ulus devrimcilerin boynunun borcudur.

Aynur Akman

Komintern'in Dördüncü Kongresi Tarafından Kabul Edilen Taktikler Üzerine Tezlerden Bölümler... (Ekim 1922)

2. KAPİTALİST GERİLEME DÖNEMİ

Üçüncü Kongre, dünyanın ekonomik durumunun tahlilinin ardından, kapitalizmin, üretimin gelişmesini teşvik görevini tamamlayarak, yalnızca tarihsel gelişmenin değil, aynı zamanda insan varlığının en temel koşullarının da gerekleriyle uzlaşmaz çelişkili bir aşamaya ulaştığını tam bir kesinlikle ortaya koyabilmişti.

Kapitalist ekonominin genel çöküş tablosu, kapitalist sistemin hem yükselme hem de gerileme dönemlerinin karakteristiği olan ticari çevrimlerin bu kaçınılmaz dalgalanmaları tarafından hafifletilemez. Burjuva ve sosyal-demokrat iktisatçıların, 1921'in ikinci yarısında Birleşik Devletler'de, çok daha az bir derecede de olsa Japonya ve İngiltere'de ve belli ölçüde Fransa ile diğer ülkelerde başlamış olan iyileşmeyi kapitalist dengenin yeniden sağlandığının bir işareti olarak açıklama girişimleri, kısmen gerçekleri tahrif etme arzusu, kısmen de sermayenin bu çanak yalayıcılarının anlayış kısıtlılığına dayanmaktadır... Genel kapitalist çöküş eğilimiyle aynı yönde işleyecek olan bir sonraki çevrimsel kriz, bu çöküş eğiliminin tüm belirtilerini şiddetlendirecek ve böylelikle devrimci durumu daha da keskinleştirecektir.

Kapitalizm ölüm anına dek çevrimsel dalgalanmalara maruz kalacaktır. Yalnızca proletarya tarafından iktidarın ele geçirilmesi ve sosyalist dünya devrimi, insanlığı, günümüz kapitalizminin varlığının yol açtığı felâketten kurtarabilir.

Kapitalizmin bugün çektiği şey, ölüm sancısından başka bir şey değildir. Kapitalizmin yıkılışı kaçınılmazdır.

4. KAPİTALİST SALDIRI

Rusya hariç, tüm ülkelerin proletaryasının tayin edici mücadeleler açısından kapitalizmin savaş tarafından yaratılan güçsüzlüğünden yararlanmakta başarısızlığa uğramasından dolayı, burjuvazi, sosyal-demokratların da yardımıyla, militan devrimci işçileri bozguna uğratabilmiş, ekonomik ve politik iktidarını yeniden kurabilmiş ve proletaryaya karşı yeni bir saldırı başlatabilmiştir. Burjuvazinin, dünya savaşının yarattığı fırtınaların ardından tekrar hareketlenen uluslararası

meta üretimi ve dolaşımını rayına oturtma yolundaki tüm çabaları, ancak işçi sınıfı pahasına gerçekleşmişti....

Bu son yıllarda büyük ölçülere ulaşan kapitalist saldırı, tüm ülkelerdeki işçi sınıfını savunma mücadelesine zorluyor. En önemli sanayilerde binlerce ve milyonlarca işçi kavgaya atıldı. Yeni işçi grupları sürekli olarak kavgaya katılmaktadır: demiryolu işçileri, madenciler, mühendisler, kamu ve belediye işçileri. Şimdiye kadar bu grevlerin çoğu hiçbir doğrudan başarıya ulaşamadı, ancak bizzat mücadele, daha önceden geri durumda bulunan işçi yığınları arasında kapitalistlere ve onları koruyan devlet iktidarına karşı ölmez bir nefreti yaratıyor. Proletaryanın içine çekildiği bu mücadeleler, sosyal-reformistler ve sendika bürokratları tarafından izlenen işverenle işbirliği politikasını yıkıyor. Bu mücadeleler, proletaryanın en geri kesimine bile, politika ve ekonomi arasındaki apaçık bağlantıyı gösteriyor. Bugün her büyük grev büyük bir politik olay halini alıyor. Tüm bunlar, İkinci Enternasyonal partilerinin ve Amsterdam sendikalarının liderlerinin, şiddetli savunma mücadeleleri veren işçi kitlelerine yalnızca hiçbir yardımda bulunmamakla kalmayıp, aynı zamanda onları yüzüstü bırakarak, işverenin ve burjuva hükümetin kucağına attıklarını gösteriyor.

Komünist Partilerin görevlerinden biri, bu utanç verici ve ardı kesilmeyen ihaneti açıkça ortaya koymak ve günlük mücadelelerinde işçilere iyice anlatmaktır. Tüm ülkelerin komünist partilerinin görevi, patlayan sayısız sınıai grevleri yaymak ve derinleştirmek, ve mümkünse onları politik grev ve müca-

delelere yükseltmektir. Komünist partilerin görevinin, savunmaya yönelik mücadeleleri, proleter kitlelerin devrimci kavrayışını ve militanlığını güçlendirmek ve yeterince güçlenince de savunmadan saldırıya geçmek olduğu kesindir.

Bu mücadeleler yayıldıkça, proletarya ve burjuvazi arasındaki çelişkilerin sürekli bir biçimde şiddetlenmesi de kaçınılmazdır. Koşullar nesnel olarak devrimci kalmaya devam ediyor, hatta bugün en ufak bir olay bile büyük devrimci mücadelelerin başlangıç noktasını teşkil edebilir.

5. ULUSLARARASI FAŞİZM

Ekonomik alandaki kapitalist saldırı ile yakından bağlantılı olarak burjuvazinin işçi sınıfına karşı politik saldırısı, en göze batan ifadesini uluslararası faşizmde bulmaktadır. Artmakta olan yoksulluk kitleleri devrimciyeştirdikçe, kamu görevlilerini de içine alan orta tabakalara ulaştıkça ve burjuvazinin kendi aleti olan bürokrasinin mutlak uysallığına ve yeterliliğine olan güvenini sarstıkça, emri altındaki yasal yöntemler burjuvaziye artık tatmin etmemektedir. Bu nedenle burjuvazi her yerde, özellikle proletaryanın tüm devrimci çabalarına karşı kullanmak için ve işçilerin kendi durumlarını iyileştirme girişimlerini vahşi araçlarla bozguna uğratmak için, özel beyaz muhafızların oluşturulmasına başvurmaktadır.

İtalyan faşizminin -ülkenin her tarafında şimdilik zafer kazanmış "klasik" faşizm- karakteristik özelliği, faşistlerin yalnızca tepeden tırnağa silahlı tam anlamıyla karşı-devrimci savaş örgütleri oluşturmakla kalmayıp, aynı zamanda sözde demokrasideki kaçınılmaz hayal kırıklığını zekice kullanarak, kendi gerici amaçları için kitleler arasından, köylüler arasından, küçük-burjuvazi ve hatta işçi sınıfının bazı kesimleri arasından toplumsal demagojiyle tabanın kazanmaya çalışmalarıdır. Şu an birçok ülkede faşizm tehlikesi vardır; Çekoslovakya, Macaristan, pratik olarak tüm Balkan ülkeleri, Polonya, Almanya (Bavyera), Avusturya, Amerika ve hatta Norveç gibi ülkelerde bile. İngiltere ya da Fransa gibi ülkelerde de faşizmin şu veya bu biçimi olanaksız değildir.

Komünist partilerin en önemli görevlerinden biri, uluslararası faşizme karşı direniş örgütlemek, faşist çetelere karşı mücadelede tüm işçi sınıfına önderlik etmek, bu alanda da birleşik-cephe taktikini gayretle kullanmaktır; bu mücadelede illegal örgütlenme yöntemleri mutlak anlamda esastır.

Ancak çılgın faşist örgütlenme burjuvazinin elindeki son karttır. Beyaz muhafızların açık egemenliği, burjuva demokrasisinin temellerine yönelir. Çalışan halkın en geniş kitleleri, bu olgu tarafından, burjuvazinin egemenliğinin ancak proletarya üzerinde açık bir diktatörlük biçiminde mümkün olduğuna ikna olacaktır.

6. YENİ PASİFİST HAYALLER OLASILIĞI

Mevcut uluslararası politik durumun temel özellikleri, faşizm, olağanüstü hal ve işçi sınıfına karşı kabaran beyaz terör dalgasıdır. Ancak bu, yakın gelecekte bazı önemli ülkelerde açık burjuva gericiliğinin bir "demokratik pasifizm" dönemince takip edilmesi olasılığını dışlamaz. (İşçi

Partisinin son seçimlerde oyunu arttırdığı) İngiltere'de, (sözde "sol blok"un iktidara geleceğinden emin olduğu) Fransa'da böylesi bir demokratik-pasifist dönüşüm dönemi gayet mümkündür ve sırası geldiğinde de burjuva ve sosyal-demokrat Almanya'da pasifist umutlarda bir canlanmaya yol açabilir. Açık burjuva gericiliğinin hakimiyetinin mevcut evresi ile devrimci proletaryanın burjuvazi üzerindeki tam zaferi arasında çok çeşitli aşamalar ve çeşitli geçici dönemler olasıdır. Komünist Enternasyonal ve seksiyonları bu olasılıkları akılda tutmalıdırlar. Onlar her durumda devrimci konumlarını nasıl savunacaklarını bilmelidirler.

7. İŞÇİ HAREKETİNDEKİ DURUM

İşçi sınıfı kapitalist saldırı tarafından savunmaya zorlanırken, merkez partiler (Bağımsızlar) birbirlerine daha da yakınlaşıyor ve sonuçta sosyal-hainler (sosyal-demokratlar) ile açıkça kaynaşıyorlar. Devrimci dalga yükselmekteyken merkezciiler bile, kitle duyarlılığının baskısı altında, kendilerini proletarya diktatörlüğü taraftarı ilân etmiş ve Komünist Enternasyonal'e yaklaştırmışlardı. Devrimci dalganın geri çekilmesiyle birlikte ki sadece geçici bir geri çekiliştir merkezciiler, gerçekte hiçbir zaman kopamadıkları sosyal-demokrat kampa tekrar geri dönüyorlar. Devrimci kitle mücadeleleri sırasında onlar her zaman, geciktirici ve kararsız bir pozisyon aldılar; şimdi de savunma savaşını reddediyor ve daima bilinçli bir karşı-devrimci olan İkinci Enternasyonal kampına geri dönüyorlar. Merkezci partiler ve tüm merkezci İki-buçukuncu Enternasyonal yıkılıyor. Şu anda merkezci kamp içinde bulunan en iyi devrimci işçiler, bir süre sonra Komünist Enternasyonal'e geçeceklerdir. Bu hareket zaten başlamış durumdadır (İtalya'da olduğu gibi). Şimdi Noske, Mussolini vs. ile müttefik olan merkezci liderlerin ezici çoğunluğu, bir yandan da kaşarlanmış karşı-devrimciler olmaktadır.

Nesnel olarak İkinci ve İki-buçukuncu Enternasyonal partilerinin kaynaşması, devrimci işçi hareketi için ancak bir avantaj olabilir. Komünist kampın haricinde ikinci bir devrimci parti kurgusu son bulmuştur. İşçi sınıfı içinde, işçilerin çoğunluğunu elde etmek için çekişen yalnızca iki grup mevcut olacaktır; burjuvazinin işçi sınıfı içindeki

Artmakta olan yoksulluk kitleleri devrimciyeştirdikçe, kamu görevlilerini de içine alan orta tabakalara ulaştıkça ve burjuvazinin kendi aleti olan bürokrasinin mutlak uysallığına ve yeterliliğine olan güvenini sarstıkça, emri altındaki yasal yöntemler burjuvaziye artık tatmin etmemektedir. Bu nedenle burjuvazi her yerde, özellikle proletaryanın tüm devrimci çabalarına karşı kullanmak için ve işçilerin kendi durumlarını iyileştirme girişimlerini vahşi araçlarla bozguna uğratmak için, özel beyaz muhafızların oluşturulmasına başvurmaktadır.

etkisini temsil eden İkinci Enternasyonal ile proletarya diktatörlüğü ve sosyalist devrimin bayrağını yükselten Komünist Enternasyonal.

9. ÇOĞUNLUĞU KAZANMA GÖREVİ

Bu koşullarda Üçüncü Dünya Kongresinin "işçi sınıfının çoğunluğu içinde komünist bir nüfuz kazanma ve bu sınıfın belirleyici kesimine mücadelede önderlik etme" temel direktifi tümüyle geçerliliğini korumaktadır.

Bugün bu direktif Üçüncü Kongre zamanında olduğundan çok daha doğrudur; çünkü bugün, burjuva toplumun mevcut istikrarsız dengesi düşünüldüğünde, en ağırından bir bunalım, geniş ölçekli bir grevin, bir sömürge isyanının, yeni bir savaşın ve hatta bir parlamenter krizin sonucu olarak oldukça ani bir biçimde patlak verebilir. "Öznel" faktörün, yani işçi sınıfı ve onun öncüsünün örgütlülük düzeyinin, militanlık ve bilinçlilik derecesinin bu kadar muazzam bir öneme sahip olmasının nedeni tam olarak budur.

Amerika ve Avrupa işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmak Komintern'in eskiden olduğu gibi şimdi de asıl görevidir.

Sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde Komintern çifte göreve sahiptir: (1) Bir bütün olarak proletaryanın çıkarlarını temsil eden komünist partilerin çekirdeğini yaratmak, ve (2) Emperyalizme karşı yönelen ulusal devrimci hareketlere en üst seviyede destek vermek, bu hareketlerin öncüsü haline gelmek ve toplumsal hareketi ulusal hareket içinde vurgulamak ve yaygınlaştırmaktır.

10. BİRLEŞİK CEPHE TAKTİĞİ

Birleşik cephe taktiğinin gerekliliği tüm bunların bir sonucudur. Üçüncü Kongrenin "kitlelere" sloganı şu an her zamankinden daha uygundur. Ancak şimdi, proleter birleşik

cephenin yaratılma mücadelesi çok sayıda ülkede başlıyor. Ancak şimdi birleşik cephe taktiğindeki zorluklarının üstesinden gelmeye başlanıyor. En iyi örnek Fransa'dır; burada, olayların akışı, kısa bir süre öncesine kadar bu taktiğin hayata geçirilmesi zorunluluğuna ilkesel olarak düşman olanları dahi ikna etmiştir. Komintern tüm komünist grup ve partilerden birleşik cephe taktiğini tam anlamıyla yerine getirmelerini istemektedir, çünkü içinde bulunduğumuz süreçte yalnızca bu, komünistlere işçilerin çoğunluğunu kazanmak için emin bir yol sağlayabilir.

Reformistler, bir bölünmeye ihtiyaç duyuyorlar.

Komünistler, işçi sınıfının tüm güçlerini kapitalizme karşı biraraya getirmekle meşguller.

Birleşik cephe taktiği, komünist öncünün, geniş çalışan kitlelerin en hayati çıkarları için, onların günlük mücadelelerinde liderliği ele geçirme zorunluluğunu ifade eder. Bu mücadelede komünistler hain sosyal-demokratlar ve Amsterdam liderleri ile bile müzakereye hazırdırlar. İkinci Enternasyonal'in birleşik cepheyi tüm "işçi partileri"nin uluslararası örgütsel kaynaşması gibi gösterme teşebbüsü elbette ki kesinlikle boşa çıkarılmalıdır. İkinci Enternasyonal'in birleşik cephe kisvesi altında, daha soldaki işçi örgütlerini de yutma girişimleri (örneğin Almanya'da sosyalistler ve bağımsız sosyalistlerin birleşmesi) pratikte, sosyal-demokrat liderlere, çalışan kitlelerin daha ileri kesimlerini burjuvaziye teslim etme fırsatı vermekten başka bir şey ifade etmez.

Bağımsız komünist partilerin varlığı ve burjuvazi ve karşı-devrimci sosyal-demokrasi karşısında tam hareket serbestliği; komünistlerin ne olursa olsun hiçbir koşulda vazgeçemeyecekleri, proletaryanın en önemli tarihsel başarısıdır. Yalnızca komünist partiler tüm proletaryanın çıkarları için savaşır.

Birleşik cephe taktiği, bir takım parlamenter ya da benzer tipten amaçlar güden bir üst düzey "seçim ittifakı" anlamına gelmez. Birleşik cephe taktiği, burjuvaziye karşı işçi sınıfının temel çıkarlarının savunulmasında, partisiz ve diğer parti ve gruplara bağlı tüm işçilerle komünistlerin ortak bir mücadele vermesi önerisidir...

Birleşik cephe politikasının yerine getirilmesinde sadece ajitasyon değil aynı zamanda örgütsel sonuçlar da elde etmek özellikle önemlidir. Bizzat işçi kitleler içinde örgütsel taban yaratmak için (fabrika konseyleri, tüm partili ve partisiz işçilerin denetim komisyonları, eylem komiteleri, vs.) tek bir fırsat bile kaçırılmamalıdır.

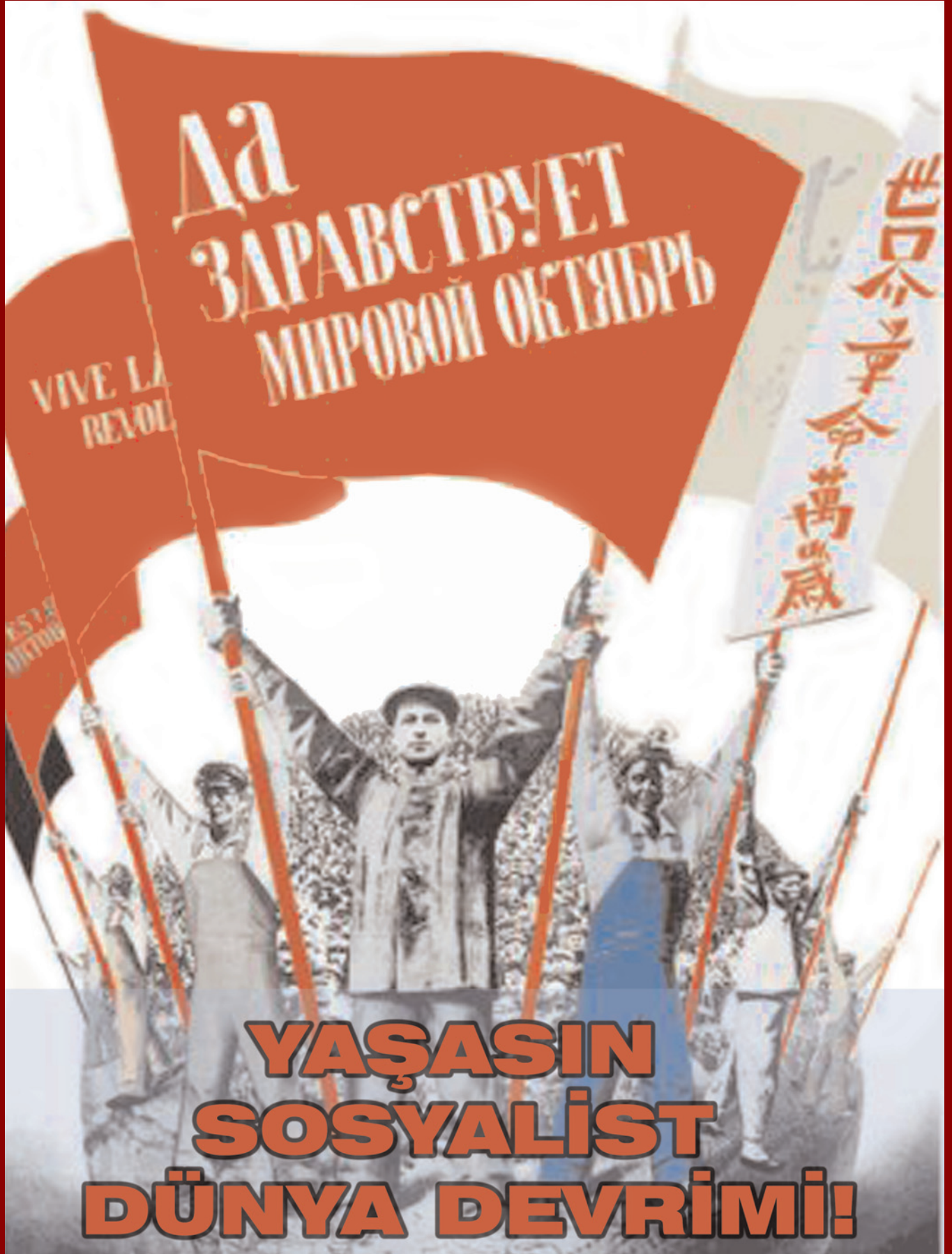
Birleşik cephe taktiğinde en önemli şey, işçi kitlelerinin ajitasyon ve örgütsel olarak biraraya gelmesi ve bir arada kalmasıdır. Bunun tam olarak gerçekleşmesi, ancak "tabandan", bizzat çalışan kitlelerin derinliklerinden gelebilir. Bununla birlikte komünistler, belli koşullar altında düşman işçi partilerinin liderleri ile müzakerelerde bulunmayı reddetmemelidirler, fakat kitleler bu müzakerelerin akışı hakkında tam ve sürekli olarak bilgilendirilmelidirler. Komünist partilerin ajitasyon özgürlüğü her ne şekilde olursa olsun bu liderlerle müzakereler esnasında sınırlandırılmamalıdır.

Birleşik cephe taktiğinin, farklı ülkelerde, orada hüküm süren gerçek koşullara göre farklı yöntemlerle uygulanacağı açıktır. Nesnel koşulların sosyalist devrim için olgunlaştığı en önemli kapitalist ülkelerde ve sosyal-demokrat partilerin karşı-devrimci önderleriyle bilinçli olarak işçi sınıfını bölmeye çalıştığı yerlerde, birleşik cephe taktiği yeni bir çağ için belirleyici olacaktır.

Ekim 1922, Komintern'in 4. Dünya Kongresi

...burjuva toplumun mevcut istikrarsız dengesi düşünüldüğünde, en ağırından bir bunalım, geniş ölçekli bir grevin, bir sömürge isyanının, yeni bir savaşın ve hatta bir parlamenter krizin sonucu olarak oldukça ani bir biçimde patlak verebilir. "Öznel" faktörün, yani işçi sınıfı ve onun öncüsünün örgütlülük düzeyinin, militanlık ve bilinçlilik derecesinin bu kadar muazzam bir öneme sahip olmasının nedeni tam olarak budur.

Да
ЗАРАВСТВУЕТ
МИРОВОЙ ОКТЯБРЬ

VIVE LA
REVOL

世界革命萬歲

**YAŞASIN
SOSYALİST
DÜNYA DEVRİMİ!**